

Göteborgs
konstmuseum
Årstryck 2019

Göteborgs
konstmuseum
Årstryck 2019

Jörgen Svensson, *Pizzeria*, 2000/2019.

Redaktör: Kristoffer Arvidsson

Medverkande: Malin Borin, Per Dahlström, Freja Holmberg, Anna Hyltze, Helena Karlsson, Lina Malm, Philippa Nanfeldt, Linda Noreen, Eva Nygåards, Malin Opperud, Anna Petters, Momir Popovic, Mariateresa Pullano, Eva Ranglin, Hossein Sehatlou, Johan Sjöström, Anette Stenstrand, Petra Victor, Kalle Väljemark, Anna Wallin Hallgren, Christina Wedenmark och Fredrik von Zweigbergk.

Omslagsbild: *Tori Wrånes*, Stenahallen. Foto: Hossein Sehatlou där inget annat anges. Grafisk form: Jonatan Sahlin. Tryck: Lenanders, Kalmar
Göteborgs konstmuseum, Göteborg 2020. ISSN 0432-126X

Innehåll

FÖRORD	6	FÖREMÅLSREGISTRERING	77
2019 – ÅRET I KORTHET	8	FOTOGRAFERING	79
UTSTÄLLNINGAR	10	KONSERVERING	80
INLÅN AV KONST	22	UTLÅN	85
OMHÄNGNINGAR	23	DEPOSITIONER	87
PEDAGOGIK	27	TEKNIK	88
PROGRAM	33	FASTIGHET	90
EXTERNA RELATIONER	41	SÄKERHET	91
FORSKNING	47	VÄNFÖRENINGAR	92
PUBLIKATIONER	50	RESOR	94
BIBLIOTEK	51	FORTBILDNING	96
MUSEIBUTIK	52	MEDARBETARE	98
NYFÖRVÄRV TILL SAMLINGEN	53	BOKSLUT	100
BILAGA 1: FRÅN GULDÅLDER TILL HAMMERSHØI. DANSK KONST FRÅN			
ORDRUPGAARD OCH GÖTEBORGS KONSTMUSEUM			103
BILAGA 2: NÄRSTUDIE AV AKROBATFAMILJ. PERSPEKTIV PÅ PICASSO			113
BILAGA 3: TEKNISKA ANALYSER OCH UPPTÄCKTEN AV EN OKÄND SKISS.			
KONSERVERINGSPROJEKT KNUTET TILL PICASSOS AKROBATFAMILJ			120

Förord

Det har gått tio år sedan Göteborgs konstmuseum återupptog en sedan länge vilande tradition att ge ut ett samlat årstryck. Genom besparingar och nya direktiv hade denna dokumentation prioriterats bort med en allvarlig minnesförlust som följd. Under åren som gått har årstrycket vuxit i ambition och ger nu en fördjupande, inkluderande och transparent redovisning av hela museets rika verksamhet.

Museer fyller en unik funktion som det är svårt att hitta motsvarighet till någon annanstans i samhället. För att fortsätta vara relevanta för omvärlden och utvecklas vidare in i framtiden krävs ständig reflektion. Mötet med publiken och möjligheten till kunskapsfördjupning är därför en viktig drivkraft för Göteborgs konstmuseums medarbetare. Målsättningen att erbjuda nya perspektiv och kritisk reflektion genom utställningar, forskning, förvärv och pedagogik har präglat verksamhetsåret.

Behovet av ett ramverk som förhåller sig till just de utmaningar och förväntningar som museerna står inför idag var även utgångspunkten för det förslag på uppdaterad museidefinition som den internationella museiorganisationen ICOM (International Council of Museums) offentliggjorde under sommaren. Förslaget som tagits fram betonade inkludering, mångfald, social rättvisa och tillgång till kulturarvet för alla. Att inkludera fler berättelser är något många museer strävar efter, men att bryta delaktighetsmönster som etablerats under lång tid kräver både långsiktiga åtgärder och mod att beträda ny mark.

Museerna och kulturinstitutionerna utgör en viktig förutsättning för yrkestillfällen inom kulturområdet och en rad rapporter har visat att konstnärer och kulturskapare arbetar under ekonomiskt sämre villkor än andra grupper i samhället med motsvarande krav på utbildning och erfarenhet. För att i högre grad kunna arbeta professionellt verksamma konstnärer och utövare enligt nationella rekommendationer krävs en långsiktig strategi med politisk prioritering av medel för ändamålet. Att öka kunskapen inom sektor och politisk ledning är ett första steg för att på sikt nå en hållbar infrastruktur där ersättningsnivåerna höjs. Om stadens museiverksamhet fortsatt ska bedrivas med samma ambitionsnivå och omfång krävs betydande ökningar i budgetram för att säkerställa efterlevnad av nationella rekommendationer.

Det har sedan många år konstaterats att en större om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum är angeläget för att fortsättningsvis kunna bedriva museiverksamhet av hög internationell standard och för att nå upp till de klimat- och säkerhetskrav som ställs. I dagsläget krävs stora ansträngningar för att garantera bästa miljö för konstverken. Under hösten gick ett tjänsteutlåtande kring museets om- och tillbyggnad upp till kommunstyrelsen tillsammans med en fördjupad presentation av det alltmer akuta behovet av åtgärder. Med en bred politisk majoritet gav kommunfullmäktige strax före årsskiftet klartecken till att gå vidare med planeringen av museets om- och tillbyggnation. Det är glädjande att behoven hörsammas och att museet

Thomas Broomé, *Äggskalspojken*, i *Världen om kring dig*. Nutida verk i samlingen.

nu kan ta vidare steg i den långsiktiga utvecklingen. Göteborgs konstmuseum förvaltar en unik konstsamling för framtida generationer och i det arbetet är det nödvändigt med en byggnad som stöttar verksamheten. För att säkra en långsiktig, finansiellt hållbar om- och tillbyggnation behöver museet stöd från såväl privat som kommunalt, regionalt och statligt håll.

Museet har under året påbörjat ett upprop tillsammans med vänföreningen Konstmuseets

Vänner i Göteborg för att hörsamma museets behov av finansiell förstärkning. I en alltmer fragmenterad verklighet känns det särskilt viktigt att gemensamt verka för att konsten skall vara ett självklart ben i samhällsdebatten och att museet förblir en central mötesplats för göteborgare och tillresta.

Tf. museichef
Anna Hyltze

2019 – året i korthet

VÄSENTLIGA HÄNDELSER OCH VERKSAMHETSUTVECKLING

Göteborgs konstmuseum har under 2019 fortsatt att stärka sin profil som ett av norra Europas främsta museer för bildkonst. Detta har skett genom ett internationellt utställningsprogram, ett aktivt arbete med värdskap och ett varierat pedagogiskt utbud, nyförvärv, forskning och ett utvecklat kvalitetstänkande inom museets alla verksamhetsområden.

Under året har museet öppnat sju nya utställningar. Den internationellt uppmärksammade norska konstnären Tori Wrånes presenterades under våren. Utställningen kretsade kring en storskalig videoinstallation som dokumenterade ett mångbottnat performanceverk med masker, trollsång och suggestiva bilder. Wrånes skapar en drömlig, absurd och egenartad bild- och ljud-

värld med spår från såväl nordisk mytologi som HBTQ-aktivism och anarkistiska allkonstverk.

Världen omkring dig. Nutida verk ur samlingen bestod av verk från företrädesvis 1970-tal och nutid av nordiska konstnärer. Idag aktuella frågor om samhällsengagemang, feminism, miljö och klimat speglades i 1970-talets delvis annorlunda gestaltningar av samma teman.

I september öppnade den internationella samtidskonstutställningen *Du är*, med deltagande konstnärer från Sverige såväl som utlandet. I olika medier som måleri, videoinstallationer, fotografi och skulptur gestaltade utställningen brännande frågor om kulturell identitet, självbild och synen på andra. I ett delaktighetsprojekt knutet till utställningen bjöds externa personer i olika åldrar in att tolka konstverken för publiken. Utgångspunkten var att låta fler röster, utöver förväntade konstexperter, förmedla konsten.

Theodor Philipsens verk i *Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum*, etagera.

I oktober öppnade *Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum*, en omfattande presentation av dansk konst under hundra år. Utställningen innehöll några av de mest välkända verken av såväl guldåldersmålare som konstnärer från ett senare skede. Vilhelm Hammershøi och L.A. Ring ägnades större presentationer med drygt tio verk vardera.

Närstudie av Akrobatfamilj. Perspektiv på Picasso var en forskningsbaserad utställning som i pedagogisk form redovisade nya rön kring ett av museets mest betydelsefulla och efterfrågade verk, Pablo Picassos *Akrobatfamilj* (1905) från den rosa perioden. Utställningen innehöll såväl konservatoriska undersökningar som proveniensforskning.

Med *Parafras – art nouveau. Göteborgs konstmuseum och Högskolan för Design och konsthantverk (HDK)* tolkade studenter från HDK ett kommande utställningstema i egna verk i olika medier. Parafraserna visades på plattformar i Karl XII-hallen och Barockhallen på våning fem,

och kom därmed att upprätta en dialog med den omgivande äldre samlingen.

Traditionsenligt öppnade utställningen med Stenastipendiaterna i Stenahallen i december. Mottagarna av Sten A Olssons Kulturstipendium 2019 inom bild och form var skulptören Eva Löfdahl, keramikern Masayoshi Oya och akvarellmålaren Martha Ossowska Persson. Deras verk presenterades i tre åtskilda avdelningar med stor variation i uttryck.

Under året har museet fortsatt att, i samarbete med Norrköpings Konstmuseum och Göteborgs universitet, bedriva forskning om svensk kanon och konsthistorieskrivning, som redovisas under kommande år. Även arbetet med ett kommande utställnings- och forskningsprojekt om art nouveau har inletts.

Under året har Göteborgs konstmuseum medverkat i ett förvaltningsövergripande uppdrag att ta fram riktlinjer för arvodering av konstnärer i kulturnämndens verksamheter. Riktlinjerna ska stödja ett förändringsarbete för att skapa goda och hållbara villkor för konstnärer.

Utställningar

Utställningar är ett av museets publika rum där nya perspektiv på konst formuleras. Museets utställningar ska engagera och stimulera till upplevelser och reflektion. Berättelser om människan, kulturen och samhället gestaltas i möten mellan konstverk, konstnärskap och publik.

Göteborgs konstmuseum erbjuder ett varierat utställningsprogram med en blandning av äldre och samtida konst, liksom av svensk, nordisk och internationell konst. Museets mål är att varje år visa en större utställning skapad genom internationella samarbeten. Det är vidare en målsättning att göra problematiserande utställningar där resultat från museets forskning kommer allmänheten till del. Museet vill också visa samlingarna ur nya perspektiv och låta den samtida konsten gå i dialog med den äldre.

Det breda utställningsprogrammet riktar sig till olika målgrupper, inte minst barn och unga genom särskilda pedagogik- och utställnings-satsningar. Lektions- och visningsverksamheten utgår i hög grad från aktuella utställningar och en rad funktioner inom museet medverkar i utställningsproduktionen.

TORI WRÅNES

Stenahallen 2 mars–25 augusti

Curator: intendent Johan Sjöström

Hybridformer och mutationer, jojkande troll, degiga löpband och upphängda sackosäckar som frontalkrockat med abstrakt måleri hör till de uttryck som tog plats i vårens stora presentation av den norska konstnären Tori Wrånes.

Tori Wrånes (f. 1978) skapar intensiva filmverk och installationer där ljud och rörelse står i centrum. Hon har beskrivit sitt konstnärskap som ett försök att skapa verkligheter utanför norm och standard. Ofta arbetar hon med ett koreografiskt förhållningssätt där ljud, röst och musik får stor betydelse. I sin första separatutställning på ett museum i Sverige visade Wrånes en storskalig videoinstallation, en serie skulpturer och ingrepp i utställningsrummet samt måleri speciellt skapat för utställningen. Upplevda tillsammans frammanade verken en drömlig, absurd och egenartad bild- och ljudvärld med spår från såväl nordisk mytologi som HBTQ-aktivism och anarkistiska allkonstverk.

Tori Wrånes, Stenahallen.

Ett återkommande inslag i Tori Wrånes konstnärskap är ett slags noggrant konstruerade kostymer och masker som förvandlar konstnären och hennes medarbetare till trollkaraktärer som utövar musik, utför riter, sover, dansar och improviserar. Det handlar inte om romantisk folktro, snarare om det obestämdas möjligheter. Wrånes har beskrivit trollet som ett sätt att visa det mänskliga i ett brett spektrum, en otämjd figur med odefinierad könstillhörighet som öppnar passager mot andra språk, mentala tillstånd och fysiska sätt att vara.

Tori Wrånes har Oslo som bas men arbetar och ställer ut internationellt, på konstmuseer och gallerier såväl som på institutioner för scenkonst, koreografi och performance. Hon medverkade nyligen i Dakar-biennalen och Thailand-biennalen, samt har det senaste året haft utställningar i Belgien, Frankrike, Norge, Polen och USA.

VÄRLDEN OMKRING DIG
NUTIDA VERK UR SAMLINGEN
Etagerna 15 april–22 september
Curator: intendent Per Dahlström

Världen omkring dig. Nutida verk ur samlingen var en tematisk utställning med verk ur samlingen. Konst från idag mötte 1970-talets konstnärliga uttryck i en utställning om konstens möjligheter att kommentera sin samtid.

Under sjuttiotalet ställdes krav på konsten att uppvisa samhällsengagemang, samhällskritik och politiskt ställningstagande för att vara relevant. Att påverka och förändra var ett uttalat mål för många konstnärer. Konsten debatterade apartheid, imperialism, klasskamp och jämställdhet mellan könen, var ofta öppet politisk och ett led i den politiska kampen.

Lena Svedbergs myllrande och provocativa

Världen omkring dig. Nutida verk ur samlingen, Etagera.

bilder publicerades i den radikala underground-tidskriften *Puss* men var för den skull aldrig entydiga. Anna Sjödahl blev tidigt en förgrundsgestalt för konstnärer med feministisk agenda, där det personliga var politiskt. Amerikanernas agerande i Vietnamkriget väckte kraftiga demonstrationer. Men USA fascinerade också många konstnärer. Ulf Wahlberg och John-E Franzén tillhörde en generation för vilken Amerika decennierna efter andra världskriget lockade med nya uttryck och en ny livsstil. Under resor till USA målade de fotorealistiska bilder av övergivna platser i samhällets utkanter, ökenlandskap, rytande Dragsters och Hot Rods.

Femtio år senare är världen annorlunda. Den digitala revolutionen, klimathotet och globaliseringen är exempel på frågor som har ersatt flera av de ämnen som var aktuella då. Den politiska dimensionen är för det mesta mer subtil. Olafur

Eliasson har till exempel aktivt engagerat sig i klimatfrågan men hans verk är sällan uttalat politiska. Hannaleena Heiskas *Rachael #3* är inspirerad av den dystopiska framtidsskildringen *Blade Runner* (1982). Målningen har sin grund i Heiskas intresse för artificiell intelligens men framstår också som en poetisk och melankolisk betraktelse över vår framtid.

Feminismen står åter högt på agendan, men de frågor som diskuteras idag är delvis andra än de som debatterades på sjuttioalet. Carolina Falkholt har uppmärksamats för stora väggmålningar, men hennes konstnärliga praktik består av så mycket mer. Ljudmålningen *Ear 2 the Ground* är ett mellanting av ljudcollage och musik. Sorlet är uppbyggt av berättelser om sexuella övergrepp och ett samtal med den amerikanska feministiska konstnären Carolee Schneemann i New York 2016. Julia Peirones

bilder av unga kvinnors kroppar fick en alldeles särskild aktualitet när hennes utställning på Göteborgs konstmuseum 2017 sammanföll med #metoo-rörelsen.

Jörgen Svenssons konstnärskap handlar också om att kommentera och spegla samtiden, men han arbetar mer konceptuellt och räds inte de stora greppen. Med Svenssons pizzeriaskylt på museets fasad mötte konsten verkligheten på ett uppseendeväckande sätt, under en utställning år 2000, och återigen 2019 då verket återuppfördes. Det är ett mångbottnat verk som ställer frågor om tillgänglighet, segregation, hierarkier och smak.

Genom att ställa konstverk från två perioder i vår samtidshistoria mot varandra uppmärksamades skillnader såväl som kontinuitet, återkomster och återaktualisering av verk som idag får en ny betydelse.

Medverkande konstnärer:

Gunilla Bandolin (f. 1954)
 Dick Bengtsson (1936–1989)
 Tom Bogaard (f. 1965)
 Thomas Broomé (f. 1971)
 Lena Cronqvist (f. 1938)
 Marie-Louise Ekman (f. 1944)
 Olafur Eliasson (f. 1967)
 Carolina Falkholt (f. 1977)
 John-E Franzén (f. 1942)
 Maria Friberg (f. 1966)
 Karin Frostenson (f. 1946)
 Claes Hake (f. 1945)
 Hannaleena Heiska (f. 1973)
 Katrine Helmersson (f. 1958)
 Per Hüttner (f. 1967)
 Nanna Hänninen (f. 1973)
 Sandra Ikse (f. 1945)
 Jone Kvie (f. 1971)
 Michael Kvium (f. 1955)
 Roy Lichtenstein (1923–1997)
 Inka Lindergård (f. 1985); Niclas Lindergård (f. 1984)
 Odd Nerdrum (f. 1944)
 Lars Nilsson (f. 1956)

Julia Peirone (f. 1973)
 Anna Sjödahl (1934–2001)
 Lena Svedberg (1946–1972)
 Jörgen Svensson (f. 1958)
 Gunnar Thorén (1931–2002)
 Camilla Vourenmaa (f. 1979)
 Ulf Wahlberg (1938–2014)
 Charlotte Walentin (f. 1965)
 Martin Wickström (f. 1957)

DU ÄR

Stenahallen 14 september–17 november

Curator: intendent Johan Sjöström

Ansvarig för delaktighetsprojekt: Emelie

Arendorff Runnerström

Hur kan vi i en tid av politisk utmattning förhandla om makt utanför etablerade strukturer? Vem är en del av samhället och på vilka villkor? Utställningen *Du är* tog avstamp i dagens alltmer uppskruvade politiska tonläge och bristen på lyssnande för att formulera en motkraft. Många av verken kretsar kring teman om vad det innebär att bli sedd och tilltalad, att bli till genom möten med andra. "Du är ..." blir en laddad fras och ett fragment av mening, kanske början på en kärleksdikt eller inledningen till en förolämpning.

I utställningen medverkar åtta konstnärer i olika generationer och skilda delar av världen. Flera av konstnärerna har aldrig tidigare ställt ut i Sverige. Alla arbetar de på olika sätt med frågor om ensamhet, gemenskap och kollaps. I en tid av monumentala överdrifter och polariserad indignation försöker de förstå och visa på villkoren för det djupt mänskliga idag. Utställningen visade på människans föränderlighet och att var och en av oss rymmer ett prisma av berättelser. Genom sin känslighet för det motsägelsefulla och mångbottnade kan konsten skärpa blicken och hörseln.

I Meira Ahmemulics kortfilm *Ett språk måste vinna* synliggörs förhållanden mellan språk, fördomar och svenskhet. Utställningsbesökaren

Du är, Stenahallen.

fick också ta del av Halil Altinderes berättelse om Muhammed Faris – Syriens första och hittills enda astronaut, en gång Assadregimens nationalhjälte, idag regeringsmotståndare och flykting. Hos fotografen Liza Ambrossio och performance-konstnären Naufus Ramirez-Figueroa blandas dröm och spiritism med politisk aktivism, medan Martina Müntzing målar den oskrivna historien. Vanessa Baird gestaltar relationer och familjeband bortom schabloner. I Apichatpong Weerasethakuls videoverk undersöks exilen när det förflutna och nuet möts på ett övergivet hotell. Ahmet Ögüt visar i sina politiska skulptu-

rer på glappet mellan individ och samhälle, men också vikten av medskapande och dialog.

I ett delaktighetsprojekt kopplat till utställningen ställde museet frågan vad som skulle hända om inbjudna röster fick stå för tolkning och förklaring istället för sedvanliga konstexperter. Åtta personer bjöds in att tolka konstverken utifrån sina erfarenheter – bland dem en byggarbetare, en person som förlorat en förälder, en tween och en häxa. Projektet visade att konst går att relatera till, förstå och tala om på många olika sätt, också utifrån den kunskap eller de erfarenheter som finns hos museets publik. I rättvisans

Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum, Etagera.

och nyfikenhetens namn prövade museet om svaret på frågan vem som är berättigad att tolka konst kan vara du: *Du är.*

Medverkande konstnärer:

Meira Ahmemulic (f. 1975, Sverige)
 Halil Altindere (f. 1971, Turkiet)
 Liza Ambrossio (f. 1993, Mexiko)
 Vanessa Baird (f. 1963, Norge)
 Martina Müntzing (f. 1968, Sverige)
 Naufus Ramirez-Figueroa (f. 1978, Guatemala)
 Apichatpong Weerasethakul (f. 1979, Thailand)
 Ahmet Ögüt (f. 1981, Turkiet)

**FRÅN GULDÅLDER TILL HAMMERSHØI
 DANSK KONST FRÅN ORDRUPGAARD OCH
 GÖTEBORGS KONSTMUSEUM**

Etagera 12 oktober 2019–22 mars 2020

**Curatorer: forskningsledare Kristoffer
 Arvidsson och intendent Per Dahlström**

Audioguide: konstpedagog Jonna Kihlsten

Intima och rofyllda bilder från hundra år av dansk konst spred ett andaktsfullt lugn i konstmuseets tre etager under utställningen *Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum.*

Utställningen tog avstamp i den period i dansk konsthistoria under 1800-talets första hälft som kallas guldålder. Besökarna gavs tillfälle att stifta bekantskap med flera framträdande guldåldersmålare. Urvalet sträckte sig även framåt i tiden till början av 1900-talet med verk av senare danska konstnärer som förvaltrade arvet från guldåldern, däribland L.A. Ring och Vilhelm Hammershøi.

Guldåldern och Hammershøi markerar start och slutpunkt för en storslagen epok i dansk konsthistoria, som på senare tid fått allt större uppmärksamhet internationellt. Gemensamt för konstnärerna i utställningen är intresset för vardagliga miljöer, odramatiska landskap och ett milt, stämningsskapande ljus. Med utställningen ville Göteborgs konstmuseum synliggöra denna kontinuitet från första halvan av 1800-talet fram till första världskriget.

Utställningen gjordes i samarbete med konstmuseet Ordrupgaard utanför Köpenhamn. Ordrupgaards samling byggdes upp av makarna Wilhelm (1868–1936) och Henny Hansen (1870–1951). Förutom guldåldersmåleri samlade paret dansk konst från tiden före och efter sekelskiftet 1900 samt fransk impressionism och postimpressionism. Ordrupgaard lånade ut närmare femtio verk till utställningen. Göteborgs konstmuseum började mer systematiskt samla guldåldersmåleri på 1970-talet. På utställningen visades ett tjugotal verk ur samlingen. Därutöver gjordes ett fåtal kompletterande inlån från Nationalmuseum i Stockholm samt en privatsamling.

Utställningen var indelad i tre delar. På Övre etage visades guldåldersmåleri på gröna väggar med grå bröstpanel i tidens anda. På Mellanetage visades mer guldåldermot en gråviolett vägg, men också realister och impressionister från ett senare skede, bland annat konstnärgruppen Fynmålarna. Nedre etage ägnades L.A. Ring (1854–1933), som i psykologiskt laddad realism skildrar landsbygden och dess inbrytande modernitet, samt Vilhelm Hammershøi (1864–1916), som skildrar ljusets spel i andaktsfulla interiörer.

Till utställningen gjordes en folder, en kon-templativ audioguide som vägledde besökarna in i ett stillsamt betraktande av utvalda konstverk, samt ett bildspel med fördjupning kring utställningen. (Se bilaga)

NÄRSTUDIE AV AKROBATFAMILJ PERSPEKTIV PÅ PICASSO

26 oktober 2019–27 september 2020

**Curatorer: intendent Eva Nygårds och
konservator Mariateresa Pullano**

Göteborgs konstmuseums verk *Akrobatfamilj* är ett av Picassos ikonverk från den rosa perioden då konstnären skildrade akrobater från cirkusvärlden. I poetiska tolkningar visas akrobaterna i sin vardag bakom kulisserna, ofta med ett stråk av melankoli.

Akrobatfamilj ingår i en serie som Picasso skapade i början av 1905 inför en utställning i Paris. Serien inledde den rosa perioden där Picasso gick mot en ljusare ton avseende såväl stämning som kolorit.

Akrobatfamilj ingår sedan 1922 i Göteborgs konstmuseums samling som ett av museets mest efterfrågade och uppmärksammade verk, men har trots det endast lånats ut till andra museer ett femtontal gånger. I samband med att verket nyligen visades i en omfattande utställning om Picassos blå och rosa perioder på Musée d'Orsay i Paris och Fondation Beyeler i Basel, genomfördes ett betydande konserveringsprojekt.

För att uppmärksamma att målningen är tillbaka på Göteborgs konstmuseum visades den i en ny presentation som redogjorde för den spännande berättelsen om verkets historia och museets viktiga arbete med att bevara det för framtida generationer. Ett samarbete med internationella forskarteam inleddes för att få en bättre förståelse för material och teknik och därmed finna den bästa lösningen för bevarande av målningen. Konserveringsprojektet har klargjort vilken teknik Picasso använt i verket och belyst dess kondition ur konserveringshänseende.

Akrobatfamilj. Perspektiv på Picasso, våning sex.

Tidigt i sin karriär experimenterade Picasso med olika material och tekniker. Under 1905 utförde han ett större antal verk på kartong, ett billigt material som troligtvis speglade konstnärens ekonomiska situation, vilket medfört konsekvenser för *Akrobatfamilj*s kondition. Valet av kartong som underlag, men också ljuskänsligheten hos de blå pigmenten i målningen, pekades därför ut som angelägna frågor vid konserveringen av verket. För att öka förståelsen för material, teknik och kondition genomförde Göteborgs konstmuseum vetenskapliga undersökningar i samarbete med CATS och MOLAB, en del av det europeiska forskningsprojektet IPERION.

Även verkets proveniens utreddes inför utställningen. *Akrobatfamilj* ägdes en gång i tiden av konstsamlarna och syskonparet Leo och Ger-

trude Stein, vars hem i Paris var en viktig mötesplats för konstnärer och intellektuella. Målningen var ett av de första verk av Picasso som Leo Stein köpte från konsthandlaren Clovis Sagot hösten 1905. Förvärvet av *Akrobatfamilj* blev början på en viktig vänskap mellan Picasso och syskonen Stein. Även om alla detaljer kring proveniens inte är kartlagda, vet vi att verket kom till Sverige via den norske konsthandlaren Walther Halvorsen och att det tack vare konstsamlaren Conrad Pineus hamnade i Göteborg. (Se bilaga)

I *Närstudie av Akrobatfamilj. Perspektiv på Picasso* visades *Akrobatfamilj* tillsammans med sju andra verk av Picasso ur Göteborgs konstmuseums samling. Publiken bjöds även in att ta del av tre nyproducerade filmer som gav en fördjupning kring målningens tematik, proveniens och det pågående konserveringsprojektet.

Parafras – art nouveau. Göteborgs konstmuseum och Högskolan för Design och konsthantverk (HDK), våning fem.

**PARAFRAS – ART NOUVEAU
GÖTEBORGS KONSTMUSEUM OCH
HÖGSKOLAN FÖR DESIGN OCH
KONSTHANTVERK (HDK)**

Våning fem 13 november 2019–26 januari 2020

**Curator: intendent Per Dahlström och
enhetschef Lina Malm**

Utställningen *Parafras – art nouveau*. Göteborgs konstmuseum och Högskolan för Design och konsthantverk (HDK) var ett samarbete med Högskolan för design och konsthantverk där arbeten av 15 studenter från HDK:s utbildningar i Smyckekonst, Textilkonst och Keramikkonst visades i tre salar på

våning fem i museet: Karl XII-hallen, Düsseldorfrummet och Barockhallen. Utställningen planerades att visas under tre veckor fram till den 8 december 2019 men förlängdes till den 26 januari 2020.

De utställda verken var resultatet av kursen *Parafras – objekt, begrepp och externa samarbetspartners* som 2019 gavs i samarbete med Göteborgs konstmuseum. Avsikten med kursen var att ge studenterna erfarenhet av att förhålla sig till en uppdragsgivares instruktioner och önskemål inför ett samarbete, samt träning i att tolka och bearbeta en tematik i förhållande till den egna konstnärliga praktiken. I kursen fick studenterna i uppgift att genomföra en gestaltning med utgångs-

punkt i begreppen *art nouveau/jugend* förstådda i vid bemärkelse. Var och en fick själv välja vilken aspekt av temat de ville arbeta med och tematiken innefattade allt från formspråk, estetik, ideal, normer och historiska sammanhang till föremål eller objekt med anknytning till stilepoken.

Medverkande konstnärer:

Vera Asptjärn
Clara Fina Frisk
Lina Loca Gustafsson
Antonia Haglund
Sara Hellåker
Heejoo Lee
Vera Marcelo
Maria Mathiasen
Lotta Snijder
Adriana Stoltze
Angelica Strandberg
Nora Söder
Erik Torstensson
Jo Öqvist
Maja Östebro

STEN A OLSSONS KULTURSTIPENDIUM 2019 EVA LÖFDAHL, MASAYOSHI OYA OCH MARTHA OSSOWSKA PERSSON Stenahallen 7 december 2019–23 februari 2020 Curator: intendent Johan Sjöström

Minimalistiska skelettdelar i trä, akvareller med kraftigt uppförstorade händer och keramiska objekt i mörklagda trädgårdar. Utställningsåret 2019 avslutades med en mångstämmig presentation där tre konstnärer visade nyproducerade verk.

Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur är en viktig aktör i Göteborgs kulturliv och har under drygt tjugo år delat ut ett stort antal stipendier till talangfulla personer som arbetar med konst, musik, teater, dans, litteratur, design och scenografi. Stiftelsen har också lämnat bidrag till många olika svenska forsknings- och kulturprojekt.

*Sten A Olssons Kulturstipendium 2019.
Eva Löfdahl, Stenahallen.*

Sten A Olssons Kulturstipendium delades 2019 ut till sju kulturutövare som fick vardera 300 000 kronor i syfte att ytterligare stimulera till vidareutveckling. Den 7 december öppnade en utställning med konstnärerna Eva Löfdahl, Masayoshi Oya och Martha Ossowska Persson, 2019 års stipendiater inom bild och formområdet. Som vanligt presenterades flera verk av respektive konstnär.

Eva Löfdahl (f. 1953 i Göteborg) har sedan tidigt 1980-tal varit en betydelsefull konstnär på den svenska scenen. Hon arbetar huvudsakligen med skulptur, objekt och installationer där gestaltning och format är nära förbundna med materialets och platsens egenskaper.

Masayoshi Oya (f. 1979 i Japan) är utbildad i Japan och Sverige och sedan många år verksam i Göteborg. I keramiska material och med stor noggrannhet arbetar han fram både bruks- och konstföremål som på olika sätt utmanar idén om vad keramik kan vara.

Martha Ossowska Persson (f. 1983) examinerades från Konsthögskolan Valand i Göteborg 2014. Hon är målare och arbetar med akvarell i stort format. Motivkretsen utgår ofta från kropp, hud och beröring där närbilder och uppförstorade detaljer osäkrar relationen mellan verk och betraktare.

Sten A Olssons Kulturstipendium 2019. Masayoshi Oya, Stenahallen.

Motiveringarna lyder:

Eva Löfdahl

"Eva Löfdahls konstnärskap bildar en egenartad helhet där hon både konsekvent och skiftande arbetar med objekt, skulptur, installation och måleri. Sedan debuten under det tidiga 1980-talet har hennes verk fungerat som analysinstrument i ett långsamt och noggrant sökande, där frågor kring konstruktioner, begränsningar och motsatser varit centrala. En skenbar stillhet präglar ofta verken, men under ytan finns stora spänningar och ett intensivt prövande av språk, ordningar, system och hierarkier.

För sin mångbottnade och betydelsefulla konstnärliga gärning som lyhört förenar material och tanke tilldelas Eva Löfdahl stipendium för 2019 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur."

Masayoshi Oya

"Med suverän teknik och vaken blick för keramikens möjligheter skapar Masayoshi Oya ting vars tempo växlar mellan snabbt och långsamt. Hans keramik förenar en sträng formkänsla med måleriska och skulpturala gester som skapar oro och kontrast. Skarpskurna kärkonturer ställs mot häftiga penseldrag och partier där

Sten A Olssons Kulturstipendium 2019. Martha Ossowska Persson, Stenahallen.

tunna sjok av lera bygger upp ömtåliga, blomliknande former. Han iscensätter en fascinerande föremålsvärld där formens och glasyrens kombinationer alltid tycks vara i rörelse mot något nytt och osett.

För ett keramiskt arbete som med nyfikenhet och sensualism gör kärlen till koncentrerade bitar av poesi tilldelas Masayoshi Oya stipendium för 2019 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.”

Martha Ossowska Persson

”Martha Ossowska Persson skildrar i sina storskaliga akvarellmålningar den mänskliga krop-

pen. Ofta är den plötslig och oförutsägbart, ibland undanglidande och svårfångad, upplevd mellan sensualism och melankoli. Med en unik känslighet för nyanser och detaljer undersöker konstnären det som är omöjligt att berätta om: varandet genom kroppens tyngd och lätthet, samt den fysiska erfarenheten som ett föränderligt och hisnande landskap.

För ett konstnärskap som med levande blick och idémässigt djup visar på kroppens laddade förbindelse med världen tilldelas Martha Ossowska Persson stipendium för 2019 från Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur.”

Inlån av konst

Till utställningar lånar Göteborgs konstmuseum återkommande in konstverk från såväl institutioner som privatpersoner. Under 2019 har museet lånat in 103 verk. Långgivare har varit museer, gallerier, utställande konstnärer och privata samlare.

Inlånsverksamheten kräver en upparbetad logistik och ställer höga och specifika krav på transporter, klimat och säkerhet. Vid större utställningar krävs statlig utställningsgaranti, vilket fordrar lång framförhållning i dialogen med museer och institutioner, likaså med Kammarkollegiet och Riksantikvarieämbetet. Nedan följer en redogörelse för inlån av verk till utställningar som öppnat och/eller avslutats under året.

INLÅN

Tori Wrånes

2 mars–25 augusti

Antal inlånade verk: 9 (skulptur, installation, video)

Långgivare var konstnären och Carl Freedman Gallery i London.

Du är

14 september–17 november

Antal inlånade verk: 20 (skulptur, fotografi, video, installation, måleri)

Långgivare var Liza Ambrosio, Naufus Ramírez-Figueroa, privatperson, Kurimanzutto Gallery i Mexico City, KOW i Berlin och Pilot Gallery i Istanbul.

Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum

12 oktober 2019–22 mars 2020

Antal inlånade verk: 55 (måleri)

Långgivare var Ordrupgaard i Charlottenlund, Nationalmuseum i Stockholm och privat långgivare.

Sten A Olssons Kulturstipendium 2019

7 december 2019–23 februari

Antal inlånade verk: 19 (akvarell, keramik, skulptur, installation)

Långgivare var Martha Ossowska Persson, Masayoshi Oya, Galerie Nordenhake i Stockholm och Berlin samt Cecilia Hillström Gallery i Stockholm.

Omhängningar

Liksom utställningar är hängningar av museets samling en scen där konsten förmedlas och sätts i perspektiv. Då museet förfogar över samlingar från 1400-tal till nutid, svenskt och internationellt liksom olika medier från grafik, teckning, måleri och skulptur till fotografi, video och installationer, finns stora möjligheter att ställa den samtida konsten i dialog med den äldre.

Ett urval av museets samling hänger alltid framme med sina skilda delar som holländskt och flamländskt 1600-tal, 1700-talssamlingen, Düsseldorfmåleri, romantiken, dansk guldålder, Fürstenbergska galleriet, det nordiska 1880- och 1890-talsmåleriet, den franska samlingen, Göteborgskolorism med mera. Genom hängningar med oväntade möten och alternativa urval vill museet anlägga nya perspektiv på konsten. Omhängningar görs också i samband med utlån då egna eller inlånade ersättningsverk tillfälligt kan visas. Eftersom museet lider brist på utrymmen för större tillfälliga utställningar används ofta Etagera för utställningar, ett rum som tidigare var reserverat för samlingen med modern och samtida konst. Då den moderna samlingen saknar ett fast utrymme har det varit

angeläget att på andra sätt aktivera denna del av samlingen.

Under året gjordes tre större omhängningar på våning fem och sex.

SAL 27, VÅNING SEX

I samband med ett utlån av två målningar av Carl Kylberg hängdes sal 27 om. Vanligtvis presenteras Kylberg i denna sal tillsammans med koloristen Karl Isakson. Under hösten visades istället en temahängning med sex målningar av Göteborgsmålaren Alf Lindberg (1905–1990) under rubriken "Alf Lindberg – målarnas målare".

Alf Lindberg studerade tillsammans med Göteborgskoloristerna på Valands konstskola på 1930-talet men har kommit att förknippas med en senare generation kolorister, inkluderande Tore Ahnoff, Maj Arnell, Carl-Erik Hammarén och Olle Skagerfors. Själv ville han inte räkna sig till Göteborgskoloristerna. Åren efter debuten hade Lindbergs måleri en dovre ton och stramare karaktär, men han sökte ständigt nya utmaningar och blev med åren alltmer kompro-

misslös. Hans sena måleri har beskrivits som ett senkommet ungdomsuppror. I de sena bilderna stegrades uttrycket till en vibrerande expressionism i uppdrivna kulörer som kom att ligga nära det då i Västtyskland uppblomstrande ny-expressionistiska måleriet. Men orsaken till det nerviga uttrycket bör sökas i en inre konstnärlig utveckling snarare än i yttre influenser. Med detta färgstarka måleri blev Lindberg en inspiratör för många yngre konstnärer under 1980-talet. Alf Lindberg fick vänta länge på ett bredare erkännande, men i en recension av hans sista utställning utropades han några veckor före sin bortgång till "målarnas målare".

SERGELGÅNGEN

I Sergelgången finns skulpturer, byster och medaljonger av Sveriges främste 1700-talsskulptör, Johan Tobias Sergel (1740–1814). Våren 2019 skrevs en ny väggtext och ett texthäfte, *Sergel och antikens gudar och hjältar*, till de verk som visas där.

Sergel var en viktig person i konstnärskretsarna kring Gustaf III:s hov i Stockholm, där bland annat Carl Michael Bellman ingick under 1700-talets sista decennier. Han var skolad i den franska rokokostilen men påverkades mycket av antikens klassiska former under sin tolvåriga vistelse i Rom. Sergels skulptur brukar stilhistoriskt räknas till den gustavianska stilen, en ledigare variant av nyklassicismen som ännu bar en del av rokokons lätthet.

Tidens konst inspirerades starkt av de arkeologiska fynden av grekisk och romersk antik skulptur vid utgrävningarna i Pompeji och Herkulaneum i södra Italien. När Sergel inte porträtterade personer vid hovet var ämnet för hans skulpturer ofta historier från antikens Grekland. Förr var antikens mytologi en del av allmänbildningen. Under mitten av 1800-talet kunde alla svenska skolbarn antikens historier lika bra som de bibliska berättelserna men idag är de mindre

kända. I texthäftet finns förklarande texter om de myter som gestaltas i sju av skulpturerna i Sergelgången.

SAL 14 VÅNING FEM, ANTIKEN

I juli hängdes sal 14 på våning fem tillfälligt om eftersom flera av de verk som vanligtvis visas i rummet skulle vara med i utställningen *Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum*. Den nya hängningen hade antiken som tema. I samband med omhängningen målades rummet om i en röd kulör.

Antiken har under lång tid både intresserat och inspirerat eftervärlden. Idéer från perioden har spelat en viktig roll inom områden som skola, juridik och medicin. Många politiska ledare har blickat tillbaka på antiken för vägledning i konsten att styra ett land. Begrepp som retorik och demokrati lever kvar och är än idag centrala i samhällsdiskussionen. Berättelser och platser från antiken är ett återkommande motiv i den västerländska konsthistorien. Att besöka Italien har i perioder ansetts vara en väsentlig del av konstutbildningen. Berättelser från den grekiska mytologin har regelbundet skildrats i konsten och använts för att upplysa betraktaren om etik och moral.

Giovanni Battista Piranesi (1720–1778) ägnades stort utrymme. Med en utbildning i arkitektur och ett stort intresse för antiken kom han i sina etsningar att skildra ruinlandskap från Rom med omnejd med en kombination av realism och fantasi. Verken präglas av en detaljerad återgivning av byggnader och arkitektur samtidigt som det finns inslag utan historisk koppling till platsen i fråga. Etsningarna fyllde flera olika funktioner och blev därigenom attraktiva för olika grupper av köpare. En av dessa var att dokumentera historiska platser som riskerade att försvinna. En annan var att erbjuda en tilltalande scen och en spännande berättelse som kunde åtnjutas i egen

Våning fem, sal 14, Antiken, Gerhard Nordströms målning *Muren*, ur *Pompeji*-sviten (1976)
till vänster, till höger etsningar med motiv från Rom av Giovanni Battista Piranesi.

rätt. För de personer som reste till Italien under 1700-talet som en del i en Grand Tour, blev Piranesi verk väldigt populära och åtråvärda souvenirer. Detta bidrog till att hans etsningar tidigt fick en bred geografisk spridning. Av Piranesi visades i rummet ett flertal etsningar med antika arkitekturmotiv från Rom.

Även ett större verk av Gerhard Nordström (1925–2019) visades: *Muren* ur *Pompeji*-sviten (1976). Utgrävningarna av Pompeji och Herculaneum, som skedde under 1700-talet, kom att bli en inspirationskälla för konstnärer för lång tid framöver. Som ett vittnesmål om en forntida högkultur och samtidigt en påminnelse om ett ständigt närvarande undergångshot, blev

denna plats ett återkommande tema både inom nyklassicismen och romantiken. Nordström kom att besöka Pompeji vid flera tillfällen och hans intresse för platsen resulterade i en lång rad bilder i olika medier. Det aktuella verket är ett exempel på konstnärens förmåga att kombinera det monumentala med det intima perspektivet. Målningen visar en gipsfylld hållighet efter en förolyckad människa under Vesuvius utbrott år 79, placerad i en monter sedd mot en tegelvägg i en pompejiansk ruin. Det storskaliga formatet bidrar till en förstärkt upplevelse av rymd samtidigt som den utgrävda kroppen tydligt lyfter fram den mänskliga aspekten och det öde som drabbade denna plats.

Vid sidan av Piranesi och Nordström visades en vit relief i blandteknik av den belgiske konstnären Paul Van Hoeydonck (f. 1925) med titeln *Daedalos begråter Ikaros döda kropp* (1965). I reliefen framträder en diagonalt placerad gestalt med utbredda armar (Ikaros), från vars kropp tygstycken fladdrar och kulor samlas i korgar. En figur utan huvud och underkropp (Daidalos) följer i den flygande gestaltens spår. Relieven gestaltar myten om Ikaros, som med vingar tillverkade av fadern, uppfinnaren Daidalos, trots faderns förmaningar flög alltför nära solen, så att vaxet som höll vingarna på plats smälte, varefter han störtade i havet. Motivet har fångslat konstnärer genom tiderna, däribland Pieter Brueghel d.ä. Här har det gestaltats med sextiotalets utvidgade skulpturbegrepp i ett assemblage av både skulpterade och återanvända föremål, överdragna med den vita färg som länge (felaktigt) förknippades med antik skulptur.

ÖVRIGA OMHÄNGNINGAR

I övrigt gjordes endast mindre ändringar på olika ställen i samlingspresentationen. I sal 28 i Fürstenbergska galleriet togs tre målningar av den danske konstnären Vilhelm Hammershøi ner. Två lånades ut till en utställning i Japan och en visades på museets egen utställning *Från guldålder till Hammershøi*. Verken ersattes av två målningar av Olof Sager-Nelson (1868–1896).

Som ett led i arbetet med att placera samtida verk i presentationen av den äldre samlingen hängdes Cecilia Larssons (f. 1957) *Självporträtt* (GKM 2535) under hösten upp bland verken Hjalmar Gabrielsons självporträttsamling.

Ansvarig för omhänningarna har varit intendent för samlingen Per Dahlström, med undantag av Antiken våning fem, som vikarierande utställningskoordinator Momir Popovic ansvarade för.

Pedagogik

Inom den pedagogiska verksamheten arbetar Göteborgs konstmuseum kontinuerligt för att göra museets samling och utställningar tillgängliga och angelägna för en mångfald besöksgrupper med olika förutsättningar. Detta sker genom en bred pedagogisk verksamhet med öppna visningar, lektioner för besökande skolklasser, uppsökande verksamhet, bokade gruppvisningar, specialvisningar och projekt för unga. Den pedagogiska verksamheten är omfattande och växande. Fler målgrupper tillkommer, samarbeten inleds och nya arbetssätt provas i en strävan att göra konsten i museet tillgänglig och angelägen för så många som möjligt. Museets visningar och andra pedagogiska aktiviteter täcker in alla åldrar från bebisar till seniorer, med hänsyn tagen till olika behov och intresseriktningar. Museilektioner för skolklasser är sedan många år tillbaka en tyngdpunkt i verksamheten, med cirka 450 tillfällen årligen.

Bland de 1 257 pedagogiska och publika aktiviteter som genomfördes under 2019 fanns en bredd från bebisvisningar och skapande arbete i Studion för de yngsta till konsthistoriska föreläsningar för studenter och specialintresserade. Museet kunde också erbjuda anpassade visningar för olika behov som lätt svenska, syn- eller teckenspråkstolkning och visningar för personer med demens. Tyngdpunkten har fortsatt legat på arbetet riktat mot förskola och skola, med 456 genomförda museilektioner.

Under 2019 delades det huvudsakliga pedagogiska arbetet mellan utställningarna *Tori Wrånes*,

Du är och *Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum*. Visningar och museilektioner hölls även i utställningarna *Världen omkring dig. Nutida verk ur samlingen* och *Mlada Polska. Sekelskifteskunst från Polen*.

En nysatsning i form av en kontemplativ ljudguide erbjöds i utställningen *Från guldålder till Hammershøi*. Utställningen *Du är* samproducerades med den pedagogiska avdelningen och utformades för att ta in fler röster i utställningsrummet.

Därutöver gjordes ett par viktiga satsningar. För att nå barn och unga i socialt utsatta områden ordnades sommarlovsverksamheten *Konst på dina villkor*, som genomfördes i samarbete med konstnärerna Behjat Omer och Subani Melin, samt uppsökande lektioner på skolor som inte brukar besöka stadens museer. Det fortsatta arbetet med visningar på lätt svenska tillgängliggör museet för nya grupper. Upplägget erbjuds både som skollektion och som öppen visning.

TORI WRÅNES

Den norska konstnären Tori Wrånes berör i sin konst teman som utanförskap, normbrytande identiteter och kroppsuttryck, gemenskap, sport och transfrågor. Konstpedagogiken tog fasta på dessa teman i visningar och verkstadslektioner kopplade till utställningen. I museilektionen "Sårbarhet – en styrka?" uppmuntrades eleverna

att ifrågasätta normer och diskutera individens möjlighet till självförverkligande i en homogen värld. I verkstadslektionen "Vad är ditt alterego?" fick eleverna skapa ansiktsmasker baserat på förstärkta delar av sin person som gav dem styrka och självförtroende.

DU ÄR

I arbetet med *Du är* ingick konstpedagog Emelie Arendorff Runnerström och intendent Johan Sjöström ett nära samarbete i syfte att låta fler röster än museets höras i utställningen. För varje konstnär kontaktades en utomstående referensperson som bidrog med en egen tolkning av eller kommentar på konstnärens verk. Personerna som valdes ut att kommentera konsten var av olika bakgrund och ålder. Den yngsta var i skolåldern och den äldsta var pensionär. Urvalet gjordes baserat på referenspersonernas kunskaper och/eller erfarenheter i livet. Till exempel "någon som har erfarenhet av att förlora en förälder", eller "någon som är tolv år". De individuella kunskaperna eller erfarenheterna speglade någonting i konstverket som personerna tolkade, exempelvis fick en byggarbetsplats tolka ett verk som föreställde byggarbetsplatser. Majoriten skrev texter men några valde att skapa en bild, ett objekt eller en dans. Samtliga kommentarer uppfördes och visades bredvid konstverken i utställningsrummet.

Syftet med projektet var att lyfta röster som sällan hörs på en konsthistorisk institution och att identifiera maktrelationer inom konstvärlden. Göteborgs konstmuseum ville ställa frågan vem som kan, får eller bör uttala sig om konstverkens innehåll.

FRÅN GULDÅLDER TILL HAMMERSHØI

"Titta långsamt" – en meditativ ljudguide

Till utställningen *Från guldålder till Hammershøi* planerades och genomfördes ett pedagogiskt

program med lektioner och öppna visningar. En meditativ ljudguide med namnet "Titta långsamt" togs fram. Den fanns tillgänglig för alla som ville fördjupa sin upplevelse av verken i utställningen, till låns genom mp3-spelare i utställningen eller från museets hemsida för att lyssna i sin egen enhet. Sex konstverk valdes ut till fördjupning. Syftet med den meditativa ljudguiden var att ge stöd och inspiration till de som önskade en lugn stund framför utvalda konstverk, avskärmad från övriga besökare och intryck. Manus skrevs av Göteborgs konstmuseums konstpedagoger och ljuddesign gjordes av ljudkonstnären Gustav Lejelind.

LOVSATSNINGAR

Sportlov, påsklov och höstlov

Genom Lovsatsningen i Göteborgs Stad kunde Göteborgs konstmuseum erbjuda en rad kostnadsfria aktiviteter för alla barn mellan sex och femton år under påsk- och höstlov. Vardagar under lovveckorna öppnade Studion för verkstad. Under sportlovet löd rubriken "Sportiga konstverk", under påsklovet "Din hjältesymbol" och under höstlovet "Läskig konst" (rekommenderad ålder fem–tolv år). Höstlovet bjöd även på kostnadsfri verkstad i serieteckning söndagen 3 november med serietecknaren Elias Ericson, ett samarbete med Göteborgs stadsbibliotek.

I vanlig ordning bjöd höstlovet även på ficklampvisningar för de lite modigare barnen under kvällstid (måndag och tisdag).

Konst på dina villkor

Under sommaren 2019 genomförde Göteborgs konstmuseum lovverksamhet för unga (tolv till sexton år) och deras familjer under namnet *Konst på dina villkor*. Satsningen möjliggjordes av medel för sommarlovsverksamhet som fördelats mellan Kulturförvaltningens institutioner. *Konst på dina villkor* arrangerade skapande verkstad i olika delar av Göteborg. Två konstnärer engagerades för att hålla i aktiviteterna: Subani Melin

Konst på dina villkor.

och Behjat Omer. Genom samarbete med Urban Konst ordnades workshoppar i Saturnushuset i Bergsjön. Stadsdelsbiblioteken bjöd in *Konst på dina villkor* till Kulturhuset Kåken i Härlanda och till Styrso bibliotek. Projektets turné i staden avslutades på Göteborgs konstmuseum med skapande aktiviteter i Studion.

För att skapa låga trösklar och tillgänglighet krävdes ingen anmälan för deltagarna. Konstnärerna Subani och Behjat talade svenska, engelska och kurdiska under träffarna som erbjöd arbete med bland annat screentryck, broderi, installationer och workshop i skapande med text. Syftet med projektet var att nå unga i olika delar av Göteborg som sällan besöker Göteborgs konstmuseum. Med den avslutande veckan i Stu-

dion var syftet att de unga som projektet besökt i sina egna stadsdelar skulle komma till Göteborgs konstmuseum och på så vis ta del av platsen på sina egna villkor.

Konst på dina villkor erbjöd skapande aktiviteter under nio dagar. Sammanlagt deltog 139 personer varav 104 var under 25 år.

ARBETE MED PRAKTIKANTER

Under höstterminen tog den pedagogiska verksamheten emot två praktikanter, Fredrika Stjernberg och Kristin Lidell. Stjernberg från Kulturprogrammet, Göteborgs universitet, praktiserade under åtta veckor och Lidell

Visning i Skulpturhallen, foto: Hendrik Zeitler.

från Guideprogrammet, Göteborgs universitet, praktiserade under fyra veckor. De utförde visningar och lektioner på tema "Lektion på lätt svenska", "Hej häst" och "Gott och blandat" efter egen planering och upplägg. Under praktikperioden publicerade de även instagraminlägg, och Stjernberg hjälpte till med research inför en kommande utställning med äldre grafik. Hon tog även fram underlag till ett pedagogiskt spår för förskoleklasser som de kan använda i samlingen vid besök på egen hand.

TECKENSPRÅKIGA AKTIVITETER OCH SAMARBETE MED DHB VÄSTRA

I samarbete med DHB Västra (Distriktsorganisationen för familjer med döva och hörselskadade barn samt barn med språkstörning i Västra Götaland) anordnade Göteborgs konstmuseum två teckenspråkstolkade visningar med verkstad. Första tillfället kopplades till *Tori Wrånes* och de medverkande fick göra masker. Det andra tillfället utgick från samlingen med tema abstrakt konst.

Samarbetet fortsätter och framtida planer för att nå målgruppen döva och hörselskadade barn görs baserat på det kontaktnät och de erfarenheter som knutits under 2019. Som ett led i arbetet med en teckenspråkig målgrupp anställdes Göteborgs konstmuseums första teckenspråkiga konstpedagog. Samtliga vernissagetal under året tolkades av teckenspråkstolkar och regelbundet under terminerna erbjöds tolkade eller teckenspråkiga visningar. Teckenspråkets dag den 14 maj firades för tredje året i rad med föredrag och visningar under evenemangsnamnet "Teckenspråk i fokus", arrangerat i samarbete med Teckenspråksforum Göteborg.

Göteborgs konstmuseum tog emot 2019 års hedersomnämning från Teckenspråksforum Göteborg som varje år delas ut till en person eller verksamhet för sitt engagemang för att öka tillgängligheten för döva och uppmärksamma teckenspråket.

UPPSÖKANDE LEKTIONSVERKSAMHET

Under 2019 genomfördes 10 uppsökande lektioner under ledning av konstpedagog Sofia Trönberg. Rubriken för lektionerna var "Färg och form?" och temat var framtaget för årskurs 1–5 inom ramen för Kulturförvaltningens satsning på utsatta områden i Göteborgs Stad. Urvalet baserades på statistik över vilka skolor som museerna i Göteborg sällan eller aldrig når samt rapporter som beskriver vilka av Göteborgs stadsdelar som kan karaktäriseras som socialt utsatta. (*Särskilt utsatta områden i Göteborg, Analys av rapporterna "Utsatta områden – sociala risker, kollektiv förmåga och oönskade händelser"* samt *"Skillnader i livsvillkor och hälsa i Göteborg"* från 2017 av N. Khorramshahi, Göteborgs Stad och S. Hellberg, Polisen)

2019 vände sig Göteborgs konstmuseum till skolor i Tynnered. Utgångspunkten i lektionen var att undersöka färg och form och geometriska former. Några frågor som ställdes under besöken

på skolorna var: Hur påverkas färger av varandra? Hur ser en tung eller en lätt form ut? Varför tycker vi det och tycker alla likadant? Utifrån samtal och genom bildexempel skapade eleverna egna konstverk i form av collage med avstamp i sina egna känslor.

SPECIALVISNINGAR

Under året genomfördes ett antal populära specialvisningar på kvällstid med varierande tema. Målet var att erbjuda öppna visningar som visar hur konsthistorien kan belysa samtida fenomen och ge fördjupad förståelse för samhällsdiskussionen idag. Tema väljs baserat på publika önskemål och konstpedagogernas kunskapsområden. Några exempel på rubriker under 2019 är *Dödssynder i konsten*, *Deppig konst*, *Upptäck Göteborgs konstmuseum på spanska*, *Interiörer i konsten*, *Kärlek i konsten* (alla hjärtans dag), *Kvinna, kropp och konst* (8 mars), *Konsten att känna* och *Speglingar*. Sammanlagt genomfördes 16 specialvisningar där 400 personer deltog.

Öppet för förskolor och lågstadielklasser

Första torsdagen i månaden höll museet öppet klockan 9–11 speciellt för förskolegrupper och lågstadielklasser som kom på egen hand med sin förskolelärare eller lärare. Museets erfarenhet är att grupper med yngre barn har svårt att anpassa sig till museets öppettider eftersom det är stängt på morgonen när barnen är som piggast.

Deltagande

Under 2019 deltog 29 738 personer i 1 267 pedagogiska aktiviteter vid Göteborgs konstmuseum. I den pedagogiska verksamheten arbetar tre tillsvidareanställda konstpedagoger (75 procent, 50 procent och 25 procent) och en interdent (100 procent) samt åtta timanställda konstpedagoger.

DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN I SIFFROR

456 museielektioner
11 visningar för högre utbildningar såsom
högskolor, universitet, folkhögskolor
96 bokade vuxenvisningar
319 utställningsintroduktioner
105 öppna visningar inklusive
specialvisningar
26 tillfällen av Lördag i Studion
37 lovaktiviteter
52 kurstillfällen i samarbete med
Folkuniversitetet och St Elisabeths
folkhögskola
33 bebisvisningar
9 syntolkade visningar
9 visningar inom satsningen *Möten med minnen*
för personer med demensdiagnos och deras
följeslagare
8 teckenspråkstolkade aktiviteter
8 torsdagar med öppet för förskolor och
lågstadieklasser

ÖVRIG PEDAGOGISK VERKSAMHET

Under sommaren och hösten genomfördes pedagogiska aktiviteter under West Pride och Kulturkalaset, högtidlighållande av teckenspråkets dag, museielektioner, bebisvisningar, syntolkade visningar, visningar för personer med demensdiagnos, teckenspråkstolkade och teckenspråkiga visningar, *Student Göteborg* för nya studenter (samarbete med Gbg & Co), undervisning för Göteborgs universitet, höstlovsverksamhet och ficklampsvisningar.

Sammantaget var 2019 ett år med hög aktivitet inom museets pedagogiska arbete med särskilt fokus på verksamheten kring utställningarna *Du är* och *Från guldålder till Hammershøi*. Den förra inkluderade arbetet med referenspersoner och till den senare producerades en pedagogisk ljudguide. Även arbetet med projektet *Konstpaus* har haft särskild prioritet. Ett viktigt steg i Göteborgs konstmuseums arbete med att nå nya målgrupper togs när en teckenspråkig konstpedagog anställdes.

Program

Göteborgs konstmuseum erbjuder ett varierat program av föreläsningar och kulturaktiviteter med koppling till museets utställningar, samling och övriga verksamhet. I början av året tillsatte museet sin första programsamordnare i form av en halvtidstjänst. Detta innebar en möjlighet att ta ett samlat grepp kring programverksamheten, vilket medfört såväl ett ökat antal programpunkter som att slumrande samarbeten kunnat återupptas och nya inledas. Exempelvis utökades det nära samarbetet med Konstmuseets Vänner till att även omfatta programsamarbete, samfinansiering och stärkande av kontaktytor. Andra samarbetsparter är Högskolan för scen och musik (Artisten), Akademin Valand, Stadsbiblioteket och Göteborgs Konserthus/Göteborgs Symfoniker. Dessa samarbeten har medfört ökad närvaro av studenter på museet och att de samarbetande institutionerna fått ta del av varandras publik. Sammanlagt genomfördes under året 42 programpunkter med 4 670 deltagare.

FÖREDRAG VID GÖTEBORGS KONSTMUSEUM

Programserie i anslutning till Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen:

Shouting: Poland! Independence 1918*

Dr. Piotr Rypson, tf. museichef, Nationalmuseet i Warszawa samt forskare med inriktning mot det modernistiska avantgardet. Auditoriet 16 januari

Geography of Polish art around 1900 From Sweden to Peru and beyond*

Dr. Andrzej Szczerski, lektor vid konsthistoriska institutet vid Jagellonska universitetet i Kraków. Auditoriet 6 mars

The Wedding

Visning av filmen *The Wedding (Wesele, 1972)*, regisserad av Andrzej Wajda. Filmen bygger på Stanisław Wyspiańskis klassiska drama *Bröllopet* som skrevs och sattes upp på Krakóws stadsteater 1901. Auditoriet 13 mars

Föreläsningsserie i anslutning till Tori Wrånes:

Trollet inom oss. Om Tori Wrånes trollfigurer och trollets funktion i en skandinavisk världsförståelse

Konstpedagog Emelie Arendorff Runnerström. Göteborgs stadsbibliotek 23 augusti

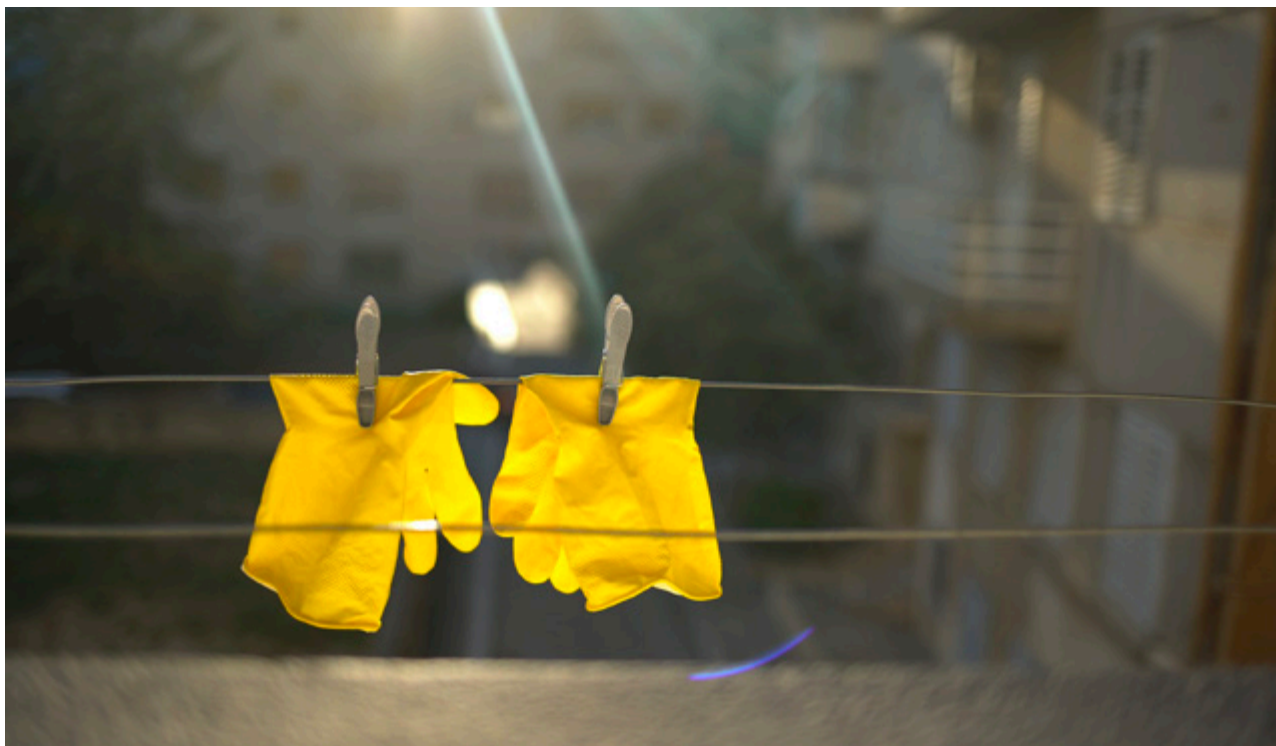
Programserie i anslutning till Du är:

Samtal om boken I morgon är en annan dag

Konstnär Martina Müntzing och författare Fredrik Sjöberg. 28 september

Disposable

Meira Ahmemulic, konstnär och författare från Göteborg, talade utifrån sitt konstnärskap och

Disposable, Meira Ahmemulic.

visade färdiga och ofärdiga arbeten. I samarbete med Konstmuseets Vänner i Göteborg.
29 september

Rocky

Hannah Karlsson dansare, tolkade Halil Altinderes konstverk *Space Refugee* genom en rörelse-sekvens med titeln *Rocky*. Denna danstolkning erbjöds vid två tillfällen i utställningen samt på vernissagedagen 14 september.
23 oktober och 10 november

Föreläsningsserie i anslutning till Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum:

Vilhelm Hammershøi och realismen

Forskningsledare fil.dr Kristoffer Arvidsson.
Auditoriet 23 oktober

Guideböckernas guldålder.

Sightseeing i 1800-talets Rom

Anna Blennow, docent i latin vid Göteborgs universitet. Studion 4 december

Övrigt:

Artur Nilssons Göteborg – genom konstnärens öga

Konstnär Artur Nilsson berättade utifrån sina teckningar, akvarellmålningar och fotografier med Göteborgsmotiv. 20 mars

Fira in våren med konst och musik

Visning av utställningen *Tori Wrånes* och visning på tema *Dödssynderna i konsten*. Göteborgs Indie-kör gav ett smakprov på kommande vårkonsert där de tolkade nordiska kvinnliga artister.
10 april

Bokrelease: Unclaimed

Fotograf Håkan Ludwigson och konstnär Lennart Grebelius lanserade boken *Unclaimed*.
13 april

Kolonialism och dekolonisering; land, exceptionalism och strategier för motstånd

Samtal mellan den palestinska konstnären Rana Bishara och professor Tommaso Milani, institutionen för svenska språket vid Göteborgs universitet, i samarbete med det nordiska nätverket Transforming Identities, finansiering av Kommittén för nordiska forskningsråd i humaniora och samhällsvetenskap (NOS-HS) och från nordiska ministerrådets jämställdhetsfond.
8 maj

Tornedalingar firar högtidsdag på Göteborgs konstmuseum

Tidskriften *Meänmaa* presenterades av redaktörerna Erik Kuoksu och Meri Alarcón. Diktläsning på svenska och meänkieli av Helena Eriksson och Meri Alarcón. Erik Kuoksu läste texten "Ben, brosk och blod/Luuta, luurustoa ja vertä" på svenska med inslag av meänkieli. Konstnär Lena Ylipää föreläste på temat *Tornedalen, konstnärerna och konsten*.
14 juli

Phantom Limbs

Samtal mellan konstnär Lovisa Ringborg och konstnär Helga Härenstam utifrån boken *Phantom Limbs*.
18 september

Kulturnatta – konstmuseet by night

Kvällen bjöd på musik från dj Ellen Skafvenstedt och Mr P hade öppen bar i foajén. Besökarna fick ta del av musikföreställningen *Trust* med Anders Hagberg och en dans- och rörelseperformance framförd av Anna Wennerbeck. Under kvällen hölls visningar av *Du är*. Drop-in workshop *Teckna ätbart stilleben*

och konstquiz i Studion med SAK UNG samt *Få ditt porträtt målat av en AI* i samarbete med Alten design & visualisering.
25 oktober

Närstudie av Akrobatfamilj – Perspektiv på Picasso*

Temadag där Göteborgs konstmuseum presenterade ny forskning om Picassos konstnärliga verksamhet under den rosa perioden med fokus på verket *Akrobatfamilj*. Dr. Marilyn McCully, curator och författare; inledde med föredraget *The harlequins go in splendid rags*, där *Akrobatfamilj* sattes i en kontext med andra harlekinkompositioner av Picasso från samma tid. Eva Nygårds, intendent, Göteborgs konstmuseum diskuterade verkets historik i presentationen *Från familjen Steins salonger i Paris till Göteborgs konstmuseum. Akrobatfamilj och dess proveniens*. Dagen avslutades med föreläsningen *Picassos Akrobatfamilj i fokus. En undersökning av material och teknik* av Mariateresa Pullano, papperskonservator, Göteborgs konstmuseum och dr. David Buti, forskare inom konservering, CATS Centre for Art Technological Studies and Conservation, Danmark.
26 oktober

Picassos Akrobatfamilj

Papperskonservator Mariateresa Pullano
Föreläsning, i samarbete med IPERION-CH, Heritage Science Forum 2019, RISE och Riksantikvarieämbetet, Göteborg 3–4 december

Samarbeten:

Den stora utställningen

Författarsamtal och signering: Marie Hermanson om boken *Den stora utställningen* som utspelar sig 1923 och kretsar kring Jubileumsutställningen, i samarbete med Konstmuseets Vänner i Göteborg
9 februari

*SOUND – Inte okej, ljud? och SOUND#3 –
Objects and Communication.*

SOUND

*SOUND – Inte okej, ljud? och SOUND#3 –
Objects and Communication*, del två respektive tre i serien med ljudkonst i samlingarna på Göteborgs konstmuseum. Studenter från kursen Ljud på Akademien Valand medverkade och gjorde ljudinstallationer på våning fem. *Sound* är ett samarbete mellan Akademien Valand och Göteborgs konstmuseum, vilket koordinerades och curerades av konstnären Gustav Lejelind. Petter Baggeryd och Samuel Malm var kursansvariga. 22 maj och 11 december

Andra sätt att möta museet!

Hur känslor, sexualitet och identitet formar mötet med konst

I samband med genuskonferensen g19 höll den kanadensiske konstnären Benny Nemerofsky Ramsay en workshop. Samarbete mellan Göteborgs konstmuseum, Nätverket Kulturarv och den tvärvetenskapliga genusforskningen samt föreningen Genus i museer. 9 oktober

Spaces. Med konsten som medspelare

Konsert med improvisationsmusiker från Högskolan för scen och musik under ledning av Anders Hagberg, i samarbete med Folkuniversitetet
16 oktober

Det målade och diktade landskapet.

Från Rumi till Aguéli

Skådespelaren Etienne Glaser reflekterade över sökaren Ivan Aguéli och länkade honom samman med den persiske poeten Rumi. Genom Rumis dikter och sufisk musik framförd av musikern Pâyam Tabatabayi gavs nya perspektiv på Aguélis konstnärskap och liv. 9 november

Filmspelning

Två scener till SVT-serien *Vår tid är nu*, julspecial 2020, spelades in i museets salar den 14 oktober av Jarowskij

Föredrag för Konstmuseets Vänner i Göteborg:

Vårens föredragsserie i Auditoriet hade tema Verklighet och fantasi

Overklig realism

Forskningsledare Kristoffer Arvidsson
4 och 5 februari

Modern och samtida skulptur

Utställningsassistent och depositionsansvarig Momir Popovic
18 och 19 februari

Betraktarens roll i den moderna konsten

Konstpedagog Jonna Kihlsten
25 och 26 februari

Trollet inom oss

Konstpedagog Emelie Arendorff Runnerström
4 och 5 mars

Vad ska vi med verkligheten till?

Intendent utställningar Johan Sjöström
11 och 12 mars

Landskapsmåleri

Intendent samling Per Dahlström
8 och 9 april

Utan titel – fantasier i vardagen

Utställningskoordinator Tanja Axelryd
15 och 16 april

Höstens föredragsserie hade tema Konst som kontemplation

Antikens idévärld speglad i konsten

Intendent pedagogik Freja Holmberg
16 och 17 september

Dansk guldålder

Enhetschef Publika möten Philippa Nanfeldt
23 och 24 september

Vem kan? Om arbetet med utställningen

Du är och kunskapen den presenterar

Konstpedagog Emelie Arendorff Runnerström
14 och 15 oktober

Vilhelm Hammershøi i samtal med samtiden

Konstpedagog Jonna Kihlsten
21 och 22 oktober

Konstsamlandet som fenomen

Intendent utlån och bildrätt Eva Nygårds
4 och 5 november

Konserveringen av Picassos Akrobatfamilj

Konservator papper MariaTeresa Pullano
11 och 12 november

Förlorade landskap:

konst som minne och vittnesmål

Vikarierande utställningskoordinator Momir Popovic. 9 och 10 december

Det målade och diktade landskapet. Från Rumi till Aguéli, Etienne Glaser och Pâyam Tabatabayi.

Vernissage:

Tori Wrånes

Tf. museichef Anna Hyltze hälsade välkommen, intendent Johan Sjöström presenterade utställningen, musikperformance av konstnären Tori Wrånes, musik i foajén spelades av DJ Ellen Skafvenstedt
2 mars

Världen omkring dig – nutida verk ur samlingen

Tf. museichef Anna Hyltze hälsade välkommen, intendent Per Dahlström presenterade utställningen
17 april

Du är

Tf. museichef Anna Hyltze hälsade välkommen, skådespelaren Robert Fux invigningstalade, intendent Johan Sjöström och konstpedagog Emelie Arendorff Runnerström presenterade utställningen och tillhörande delaktighetsprojekt, dansare Hannah Karlsson framförde rörelsesekvens/danstolkning Rocky inspirerad av Halil Altınderes konstverk Space Refugee
14 september

Andra sätt att möta museet! Hur känslor, sexualitet och identitet formar mötet med konst, workshop med Benny Nemerofsky Ramsay.

Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum

Tf. museichef Anna Hyltze hälsade välkommen, invigningstal av Ann Catrine Fogelgren, ordförande i Kulturnämnden, Göteborgs Stad, forskningsledare Kristoffer Arvidsson presenterade utställningen, musik av Paula Gustafsson Apola, cellist, Göteborgs Symfoniker
12 oktober

Parafras – art nouveau

Invigningstal av enhetschef Lina Malm
Entrén 13 november

Sten A Olssons kulturstipendiater

Tf. museichef Anna Hyltze hälsade välkommen, Madeleine Olsson Eriksson, Stenastiftelsens ordförande, invigningstalade, musik framfördes av kulturstipendiat Malin Wättring
7 december

Specialvisningar:

Expertens berättar. Från guldålder till Hammershøi

Kristoffer Arvidsson och Per Dahlström
Etagera 27 november

Föreläsningar för slutna grupper:

Presentation av Göteborgs konstmuseums om- och tillbyggnad

Göteborgs stads kulturnämnd
Tf. museichef Anna Hyltze
19 februari

Presentation av Göteborgs konstmuseums verksamhet

Introduktion för nya nämndledamöter i kulturnämnden
Tf. museichef Anna Hyltze
13 mars och 24 april

Nyförvärv

Föreläsning för Konstmuseets Vänner
Konservator måleri Malin Borin och konservator måleri
Petra Victor
3 april

Göteborgs konstmuseums verksamhet

Tf. museichef Anna Hyltze
Dunkers kulturhus, Helsingborg 5 april

Göteborgs konstmuseums verksamhet

Tf. museichef Anna Hyltze
Göteborgs Konstförening, Palacehuset,
Göteborg 19 april

Introduktion till disciplinen målerikonservering

Föreläsning för personal ivd Kärnkrafteverket
Ringhals
Konservator måleri Petra Victor
29 maj

Presentation av Göteborgs konstmuseums verksamhet samt om- och tillbyggnad

Lawen Redar (S), 3:e vice ord Riksdagens kulturutskott, Gunilla Carlsson (S), ledamot Riksdagens kulturutskott, Mariya Voyvodova (S), ledamot Göteborgs Stads kulturnämnd
Tf. museichef Anna Hyltze. 16 september

Presentation av utställningsåret 2020, Konstmuseets Vänner i Göteborg

Tf. museichef Anna Hyltze
Auditoriet 26 september

Presentation av Göteborgs konstmuseums om- och tillbyggnad för Konstmuseets Vänner i Göteborg

Tf. museichef Anna Hyltze
Auditoriet 10 oktober

Presentation av Göteborgs konstmuseums om- och tillbyggnad för kommunstyrelsen

Tf. museichef Anna Hyltze
23 oktober

Presentation av Göteborgs konstmuseums verksamhet samt om- och tillbyggnad

Christer Nylander (L), ord Riksdagens kulturutskott, Daniel Andersson (L), 1:e vice ordf. Västra Götalandsregionens kulturnämnd, Ann Catrine Fogelgren (L), ord. Göteborgs Stads kulturnämnd
Tf. museichef Anna Hyltze
11 november

Presentation av årets nyförvärv, Konstmuseets Vänner i Göteborg

Tf. museichef Anna Hyltze
Auditoriet 11 december

Presentation av Göteborgs konstmuseums om- och tillbyggnad, Presidiumöte Västra Götalandsregionen och Göteborgs Stad

Medverkande Göteborgs Stad: Ann Catrin Fogelgren (L) ordförande, Kristina Tharing (M) förste vice ordförande, Grith Fjeldmose (V) andre vice ordförande, Anna Rosengren, förvaltningsdirektör, Erik Palmgren, stadssekreterare.
Medverkande Västra Götalandsregionen: Conny Brännberg (KD) ordförande, Daniel Andersson (L) förste vice ordförande, Anne-Charlotte Karlsson (S) andre vice ordförande, Katti Hoflin, kulturchef, Sofia Lubian, regionutvecklare, Maria Hessman, nämndsekreterare
Tf. museichef Anna Hyltze. 18 december

Undervisning:

Konservator måleri Malin Borin/konservator måleri Petra Victor

Museets konservatorer har hållt fem föredrag för studenter från konservatorsprogrammet vid Institutionen för Kulturvård vid Göteborgs universitet.

Intendent Per Dahlström

Undervisning 2 timmar på utbildningen Medier, estetik och kulturellt entreprenörskap, i samarbete med Institutionen för Kulturvetenskaper.

Undervisning på HDK kursen Parafras – objekt, begrepp och externa samarbetspartners.

Konservator papper Mariateresa Pullano

Ytrensning av *Näckrosen och Farfadern* av Per Hasselberg, undervisning och workshop för studenter från Kulturvård, Konservatorsprogrammet, Göteborgs universitet 25 mars.

Föreläsning om *Konserverings praktik med utlån i Göteborgs konstmuseum* för studenter från Institutionen för Kulturvård, Konservatorsprogrammet, Göteborgs universitet 7 maj.

*Programpunkter genomförda i samarbete med Folkuniversitetet i Göteborg.

Externa relationer

Externa relationer innefattar alltifrån bemötande av besökare till kommunikation och marknadsföring. Sedan 2017 är Kommunikation och marknad en gemensam enhet för de fyra museer som ingår i Sektor museer i Göteborgs Stads kulturförvaltning. Uppdraget innefattar att tillgodose museernas behov av kommunikation och marknadsföring. Bredare satsningar som är till gagn för samtliga museer äger särskild prioritet men enheten marknadsför också enskilda utställningar och aktiviteter.

KOMMUNIKATION OCH PUBLIKBEMÖTANDE

Göteborgs konstmuseum arbetar med olika instrument för att kommunicera museets verksamhet till publiken. Museets publik är inte begränsad till besökare i museet. Användare av kanaler som webbplats, webbkatalogen *Sök i samlingen* och sociala medier utgör även de museets publik. Några av dessa kanaler är inte bara marknadsföringsytor utan också mötesplatser för konst- och kulturintresserade där dialog mellan

museet och besökare, liksom besökare sinsemellan, äger rum. Facebook och Instagram är numera centrala kanaler för att sprida information. Stor vikt läggs vid ett inkluderande och tillgängligt tilltal såväl i det fysiska som i det digitala mötet.

Värdskap

Värdarna är de första och ibland enda ur personalen som publiken möter på Göteborgs konstmuseum under sitt museibesök. Därför har värdarna stor påverkan på museupplevelsen. Efter att under föregående år ha förstärkts med en samordnare, har ett omfattande utvecklingsarbete bedrivits inom värdskapet under 2019.

Museets publikservice förstärktes genom ökad närvaro av värdar i museisalarna.

En viktig del i det rörliga värdskapet var att utforma och genomföra introduktioner i samlingen på svenska och engelska. Teman för dessa introduktioner har varit Fürstenbergska galleriet under turistsäsongen och därefter Skulptur. Under utställningarna *Mtoda Polska. Sekelskiftetskonst från Polen* och *Från guldåder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard* och Göteborgs konstmuseum har utställningsvärderna hållit två

Tori Wrånes, flyer.

dagliga introduktioner, samt därutöver funnits på plats för att välkomna besökarna och finnas till hands för frågor och information. Bemanningen stärktes också helgtid så att det alltid fanns minst två värdar på plats för att möjliggöra introduktioner och publikmöten ute i museet.

Samordningen av värdskapet har också inneburit en ökad flexibilitet under programkvällar och -helger på Göteborgs konstmuseum och Haselblad Center för att hantera publikflöden och hjälpa besökarna till rätta. I receptionen består

en viktig del av servicen i att hjälpa besökare att orientera sig bland de olika biljettyperna så att var och en får del av det bäst lämpade erbjudandet.

KOMMUNIKATION OCH MARKNADSFÖRING

För att nå ut med museets verksamhet till olika publikgrupper bedrivs aktiv marknadsföring i ett flertal kanaler. Enheten Kommunikation och marknad ansvarar för planering och genomförande av kampanjer för tillfälliga utställningar samt marknadsföring av museets samling, programverksamhet och övrig riktad verksamhet. Vidare ansvarar enheten för museets webbplats, sociala medier och presskontakter.

Marknadsföring av utställningar, samling och programaktiviteter

Marknadsföring av Göteborgs konstmuseums utställningar, samling och programaktiviteter innefattar information på museets webbplats, annonsering i tryckt och digital media, digitala utskick av vernissageinbjudningar, information i kalendarier och i museets sociala medier (Facebook och Instagram).

För årets sju utställningar har annonsering beroende på budget och målgrupp skett i dagspress, riktade medier inom konst- och kulturområdet samt inom turismnäringsen. Museet har annonserat i dagspress riktad mot närområdet, närmare bestämt *Göteborgs-Posten* (GP) samt i fack- och populärpress som till exempel *Nöjesguiden*, *Artlover* och *Supermarket*, liksom i magasinerna *Resmål* och *Kupé* för att nå segmentet turister. En digital satsning gjordes också under året på webbmagasin med konstinriktning som till exempel *Omkonst*, *Konsten.net* och *Kunstkritikk*. Information om utställningar och tillhörande programaktiviteter har även kommunicerats i ett antal kalendarier och guider som *Ada*, *Artlover*, *Konstkalendern*, *Konst i Göteborg*, *goteborg.com* och *GP-guiden*. Fem utställningar under året marknadsfördes även med storformatsvepor på museets fasad.

En större marknadsföringsinsats gjordes för utställningen *Från guldålder till Hammershøi*. De primära målgrupperna för marknadsföringen identifierades till konst- och kulturintresserade i Sverige, med fokus på Västra Götalandsregionen samt turister. Kampanjen startade i sociala medier samt i breda och publika kanaler för att skapa kännedom om utställningen: vernissageannons i *GP*, annonser i *Två Dagar (GP)*, tre veckors kampanj i lokaltrafiken som därefter togs vid av två veckors kampanj på stadsinformationstavlor i centrala Göteborg. För att nå målgruppen turister annonserades i *Kupé* under hela utställningsperioden. Kampanjen kompletterades med annonsering i magasin med en konst- och kulturintresserad målgrupp som exempelvis *Artlover*, *Konstperspektiv* och *Göteborg Film Festival* samt digital annonsering på *Omkonst* och *Konsten.net*. Utöver detta distribuerades flyers och affischer till bibliotek, kulturhus, kaféer, restauranger och butiker runt om i Göteborg.

Webbplats

Göteborgs konstmuseums webbplats har en central roll i den externa kommunikationen. Här presenteras all information en besökare kan behöva och sidan uppdateras kontinuerligt på både svenska och engelska. Webbplatsen hade 2019 totalt 146 863 besökare, en ökning med 17,5 procent jämfört med föregående år. Sidan besöks framför allt i syfte att ta del av information om aktuella utställningar samt för att förbereda ett fysiskt besök på museet, men också för att ta reda på mer om museets samling.

Antal besök var relativt jämnt fördelat över året med undantag för viss ökning under utställningarna *Måla Polska. Sekelskifteskunst från Polen*, *Tori Wrånes* och *Från guldålder till Hammershøi*. Drygt 60 procent av användarna fanns i Sverige.

Sociala medier

Under året har Göteborgs konstmuseum fortsatt att arbeta med sociala medier för att öka museets synlighet och nå ut till befintliga såväl som nya publikgrupper. I dessa kanaler presenteras

Världen omkring dig. Nutida verk ur samlingen, annons.

fördjupad information om enskilda konstnärer och konstverk, inbjudningar till programaktiviteter, marknadsföring av museibutikens utbud, omhängningar, utlån och mycket mer. Innehållet i inläggen, framför allt de på Instagram, har ett kunskapsbaserat fokus där olika perspektiv på konsten presenteras för att öka förståelsen för och intresset kring utställningar och samlingen. För att nå ut med inlägg till museets följare på Facebook används i många fall betald, riktad marknadsföring, så kallade sponsrade inlägg. Även på Instagram har sponsrade inlägg använts emellanåt under

året. För de större programaktiviteter som museet arrangerar, som föreläsningar med inbjudna gäster och vernissager, används Facebookevenemang på grund av den spridning dessa ger.

Facebook

2018: 9 646 följare

2019: 11 013 följare

Ökning från 2018: 14,2 procent

Instagram

2018: 7 295 följare

2019: 9 800 följare

Ökning från 2018: 34,3 procent

I sociala medier gjordes en större satsning för utställningen *Från guldålder till Hammershøi*. För att upprätthålla intresset under hela utställningsperioden postades en längre serie inlägg på Instagram och Facebook om utställningens tematik och enskilda konstnärskap. I linje med delaktighetsprojektet i utställningen *Du är* fick deltagarna berätta med egna texter om tankar kring det arbete de gjort i en serie inlägg på Instagram.

Under året gjordes också en satsning på rörlig bild. Till utställningarna *Tori Wrånes* samt *Från guldålder till Hammershøi* skapades introduktionsfilmer i syfte att marknadsföra utställningarna och skapa intresse hos befintliga och nya besökare. Filmer togs även fram till utställningarna *Närstudie av Akrobatfamilj*, *Perspektiv på Picasso* (inhouse) samt till *Sten A Olssons Kulturstipendium 2019* (i samarbete med Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur). De senare var nedkortade versioner av de filmer som visades i respektive utställning.

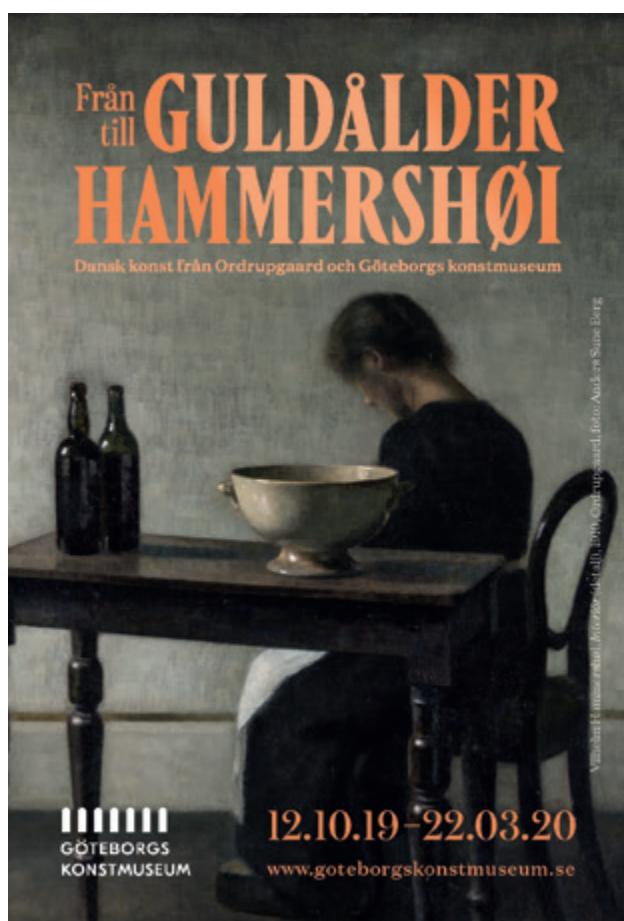
Antalet följare till museets Facebooksida har under året ökat med 1 367 följare. Snittet på antal likes per inlägg låg 2019 på strax under 100. Det inlägg som fick störst respons från följare var ett som tipsade om öppningen av utställningen *Från guldålder till Hammershøi* (571 gillamarkeringar). På andra och tredje plats kom två inlägg som berättade om olika konstnärskap i utställ-

Du är, annons.

ningen *Młoda Polska* (504 respektive 432 gillamarkeringar). Bland Facebook-evenemangen var det en inbjudan till Kulturnatta som gav högst engagemang (5 040 intresserade).

Antalet följare på Instagram har under året ökat med 2 505 följare. Det inlägg som fick flest gilla-markeringar var ett inlägg om konstnären Olle Olsson Hagalund (362 gillamarkeringar), följt av ett inlägg om konservatorselever i arbete i Fürstenbergsska galleriet (359 gillamarkeringar) och ett tips om öppna visningar i Fürstenbergsska galleriet (351 gilla-markeringar). Snittet för antal likes på Instagram låg på omkring 150.

Från Guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum, annons.

Press och media

Att uppmärksamma press och media på museets verksamhet är ett löpande arbete som görs med pressmeddelanden, pressvisningar och direktkontakter med journalister och redaktioner, främst i samband med att nya utställningar öppnar. Under 2019 förekom Göteborgs konstmuseum i cirka 696 artiklar eller inslag i svenska medier, av de totalt cirka 1 880 som stadens museer förekom i. Artiklarna och inslagen om Göteborgs konstmuseum nådde totalt cirka 69,9 miljoner läsare/lyssnare/tittare i Sverige.

Årets utställningar fick uppmärksamhet i press och media med övervägande positiva recensioner. Majoriteten av artiklarna och inslagen om utställningarna hade nationell spridning. Även nyheten om att Picassos *Akrobatfamilj* kom tillbaka till Göteborgs konstmuseum efter att ha varit utlånad till Musée d'Orsay, Paris och Fondation Beyeler, Basel uppmärksammades i nationell press och media.

Genomslag i antal artiklar/inslag

Projekt	Västra Götaland	Nationellt
Tori Wrånes	29	11
Världen omkring dig	25	-
Du är	20	39
Från guldålder till Hammershøi	5	15
Närstudie av Akrobatfamilj	7	32
Sten A Olssons Kulturstipendium	7	27
Om- och tillbyggnad	3	6
Total publicitet	476	220

Källa: Retriever

Annonsvärde

Antal artiklar print, webb, eter	596
Bruttoräckvidd	69,7 miljoner
Annonsvärde*	20,6 miljoner kr

* Annonsvärdet visar kostnaden för att köpa motsvarande annonsutrymme i de aktuella medierna, oberoende av hur stort utrymme Göteborgs konstmuseum får i artiklarna. Kalendarier ingår ej i underlaget. Källa: Infomedia

Publikundersökningar

Under andra halvan av 2019 genomfördes en lokal besöksundersökning på Göteborgs konstmuseum. Under samma tid genomfördes också en varumärkesundersökning med invånare i Västra Götaland för att få ökad kunskap om målgruppens varumärkeskännetecken och inställning till respektive varumärke. En kort sammanfattning av resultatet följer nedan.

Lokal besöksundersökning

- Göteborgs konstmuseum har en mycket stor andel utländska besökare.
- Hälften av besökarna är under 35 år.
- Det är en museivan publik.
- Besökarna kommer för upplevelse och kunskap, och största anledningen till besöket är att besöka en utställning (41,44 procent), göra något med familjen (22,60 procent), och delta i en aktivitet (14,04 procent).
- Besökarna har fått information inför besöket främst genom tips från någon (36,08 procent), via hemsidan (35,74 procent) eller via sociala medier (13,75 procent).
- Flest respondenter vill ha information från hemsida (63,41 procent), via sociala medier (31,01 procent) eller via affischering på stan (19,51 procent).
- Besöksupplevelsen har ett medel på 82 på en skala på 0–100 där 0 är inte bra och 100 är mycket bra.
- Utställningarna och bemötandet är det som upplevs som allra bäst med besöket.
- Besöket överträffar förväntningarna.

Regional varumärkesundersökning

- Göteborgs konstmuseum har en kännedom på 65,3 procent.
- 78,4 procent använder Google/annan sökmotor och 40,2 procent besöker museets hemsida direkt när de söker information om ett museum i Göteborg.
- Flest respondenter vill ha information från hemsida (59,15 procent), via e-post (20,1 procent) eller via sociala medier (17,1 procent).
- Göteborgs konstmuseum tillhör de museer som respondenterna ansåg var mest intressant och som var deras förstahandsval bland museerna i Göteborg.

Forskning

Göteborgs konstmuseums forskningsavdelning instiftades 2008 med finansiellt stöd under tre år av Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur. Avsikten var att bygga upp ett dynamiskt forskningscentrum i samarbete med det omgivande vetenskapssamhället för att bedriva forskning om och kring museets samling. Det handlar bland annat om att undersöka och granska samlingen, öka kunskaperna om Göteborgs konstliv och berika utställningsverksamheten med fördjupande studier och kritiska perspektiv.

Forskningen bedrivs i fristående projekt men också i anslutning till särskilda utställningar och som fördjupning kring museets samling. Forskningsprojekten involverar museets forskare liksom externa forskare från Sverige eller utlandet. Ett flertal projekt har tagit form av större tvärdisciplinära samarbeten.

Forskningsresultaten tillgängliggörs genom publikationer, utställningar, konferenser, föredrag och museets webbplats. I museets skriftserie *Skiascope* publiceras regelbundet forskningsprojekt på teman knutna till museer, konsthistoria och Göteborgs konstliv. Samtliga publikationer i skriftserien finns tillgängliga som nedladdningsbara pdf-filer från museets webbplats. Vid sidan av *Skiascope* medverkar forskningsavdelningen i produktionen av forskningsbaserade utställningskataloger och böcker om samlingen, men också i textproduktion till utställningar, webbplats och sociala medier.

I Göteborgs konstmuseums årstryck, som även det är tillgängligt från webbplatsen, dokumenteras museets verksamhet i en forskningsunderstödjande publikation. Grundforskning kring samlingen tillgängliggörs genom webbkatalogen *Sök i samlingen*. Där kan besökare söka efter konstnärer och verk, och till ett stort antal poster få fram bilder på verk ur samlingen och basala faktauppgifter men också pedagogiska texter, utställningshistorik och litteraturreferenser motsvarande informationen i en resonerande katalog.

Under året har museets forskningsledare medverkat i produktionen av en utställning, arbetat med ansökningar och kommande forsknings- och utställningsprojekt.

FORSKNINGSPROJEKT

Kanon. Perspektiv på svensk konsthistorieskrivning

Under året har arbetet med ett forskningsprojekt om perspektiv på svensk kanon och konsthistorieskrivning fortsatt i samarbete med Norrköpings Konstmuseum och Institutionen för kulturvetenskaper vid Göteborgs universitet.

I *Kanon. Perspektiv på svensk konsthistorieskrivning* undersöks kanoniseringsprocesser i svensk konsthistoria med utgångspunkt i två konstmuseer: Göteborgs konstmuseum och Norrköpings Konstmuseum. Fokus ligger på

Sten A Olssons Kulturstipendium 2019, årsbok.

perioden från 1800-tal fram till nutid. Projektet använder sig av ett kritiskt historiografiskt perspektiv för att kartlägga, granska och diskutera hur såväl museala praktiker som konstvetenskap upprättat en kanon över svensk konsthistoria, det vill säga ett allmänt accepterat urval av "det främsta". Hur ser dessa kanoniseringsprocesser ut? Vad skrivs in i den svenska konsthistorien och vad utelämnas? Här söks förklaringar till varför vissa konstnärskap, grupperingar och riktningar inkluderas i kanon medan andra hamnar utanför, först skrivs in för att sedan skrivas ut, eller tvärtom skrivs in i ett senare skede. I vilken grad är denna kanon statisk eller föränderlig? Råder det konsensus kring vad som ska ingå eller

skiljer sig urvalet mellan olika konsthistoriska översiktsverk åt? Påverkar museernas förvärv och hängningar vad som inkluderas i den konsthistoriska litteraturen? Projektet syftar till att öka medvetenheten om och skärpa den kritiska blicken på hur den konsthistoriska berättelsen upprättas och förändras.

Deltagande forskare i projektet är från museet forskningsledare Kristoffer Arvidsson och intendent Per Dahlström. Externa forskare är fil. dr Alexandra Herlitz, universitetslektor i konst- och bildvetenskap vid Göteborgs universitet, Tintin Hodén, doktorand i konstvetenskap vid Linköpings universitet och fil.dr Martin Sundberg, intendent vid Norrköpings Konstmuseum. Forskningsprojektet publiceras som nummer 10 i museets skriftserie *Skiascope* 2021.

Art nouveau. Från Larssons till Zappa

Inför en kommande utställning om art nouveau genomförs ett forskningsprojekt. Forskningsresultaten presenteras i utställningen, en utställningskatalog samt föreläsningar.

Utställnings- och forskningsprojektet *Art nouveau. Från Larssons till Zappa* är en del av Göteborgs konstmuseums satsning på forskningsbaserade utställningar med anknytning till museets samling. Avsikten är att undersöka om och i så fall hur centraleuropeisk art nouveau påverkade svenska konstnärer kring sekelskiftet 1900, ett samband som vanligtvis inte brukar betonas i svensk konsthistorieskrivning. Projektet drar också linjerna framåt i tiden, för att visa hur art nouveau på nytt togs upp i sextiotalets hippiekultur och dagens konst och konsthantverk. Konstnärliga uttryck tolkas i ett större sammanhang innefattande samhällsdebatt och förändrade normer.

Förutom konst från sekelskiftet 1900 visar utställningen nutida visuell kultur som på olika sätt knyter an till estetiken i art nouveau. Genom att låta konstverk och visuella fenomen från olika tider ställas i relation till varandra på oväntade sätt kan nya tolkningar genereras. Projektet

vill därigenom visa exempel på stilens fortsatta liv och förvandlingar.

I projektet medverkar intendent fil.dr Per Dahlström, forskningsledare fil.dr Kristoffer Arvidsson samt doktorand Birte Bruchmüller. En text av Sarah E. Blattner översätts och publiceras i katalogen.

Brännpunkt Europa. Nysakligheter 1919–1939

Göteborgs konstmuseum förbereder en utställning med nysakligt måleri med arbetstiteln *Brännpunkt Europa. Nysakligheter 1919–1939*. Utställningen är planerad att visas 2021 och innehålla verk av hög internationell kvalitet.

Delvis som en reaktion mot modernismen framträdde under mellankrigstiden en form av mer traditionell realism, med vilken konstnärerna närmade sig en modern, urban verklighet med närmast kirurgisk precision. Denna stil kom att kallas nysaklighet (Neue Sachlichkeit) och hade sitt centrum i Tyskland, men figurativa uttryck skapades också i andra länder. Europas konstscener under 1920- och 1930-talet rymmer ett stort antal konstnärskap som var före sin tid och som fortfarande upplevs som mycket aktuella.

Till utställningen kommer en forskningsbaserad katalog att tas fram.

Tillgängliggjord beståndsdatabas

Arbetet med den resonerande webbkatalogen över museets samling, *Sök i samlingen*, har fortsatt under året med ett flertal publicerade poster och texter. Till museet inkomna publikationer går genom av forskare som noterar på vilka

sidor museets verk är omnämnda och avbildade, information som därefter registreras i databasen och visas i anslutning till respektive verkspost i webbkatalogen. Museet planerar att under kommande år söka medel för ett särskilt projekt för digitalisering av och forskning om den äldre grafiken, från perioden 1400–1800, vilken är av internationell klass men endast till liten del registrerad i databasen.

UTSTÄLLNINGSPROJEKT

Forskningsledaren har tillsammans med intendent för samlingen och forskningssamordnare medverkat som curator för utställningen *Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum*. Arbetet har innefattat att i samverkan med andra funktioner vid museet skriva texter till vägg, folder och ett bildspel med fördjupande information kring utställningen. (Se bilaga.)

ÅRSTRYCK

Årstrycket tillhandhåller information om museets verksamhet till allmänheten och fungerar samtidigt som dokumentation till nytta för det interna museiarbetet, samarbetspartner och framtida forskning. Årstrycket för 2018 redigerades av forskningsledare Kristoffer Arvidsson i samverkan med museets medarbetare.

Publik- ationer

UTSTÄLLNINGSKATALOGER

Sten A Olssons Kulturstipendium 2019

Redaktörer: Magnus Haglund och Sara Michaëlsson

Författare: Madeleine Olsson Eriksson och Sara Michaëlsson

Språk: svenska

Grafisk form: Ola Ingvarsson Design

Mjukband, 226 sidor

Sten A Olssons Stiftelse för Forskning och Kultur i samarbete med Göteborgs konstmuseum, Göteborg 2019

ISBN 978-91-979978-8-1

Årsboken presenterade som vanligt årets stipendiater i intervjutexter av Sara Michaëlsson och porträttfotografier av Peter Claesson.

ÖVRIGT

Göteborgs konstmuseum. Årstryck 2018

Redaktör: Kristoffer Arvidsson

Författare: Kristoffer Arvidsson et al.

Grafisk form: Jonatan Sahlin

Göteborgs konstmuseum, Göteborg 2019

Mjukband, 106 sidor

ISSN 0432-126X

Bibliotek

Göteborgs konstmuseums bibliotek har främst litteratur som anknyter till museets samling. Här finns konstnärsmonografier, böcker om konstteori, konsthistoria, utställningskataloger och kataloger över olika museers samlingar. Biblioteksbeståndet består av cirka 20 000 volymer. Det har till stor del byggts upp av utställningskataloger som erhållits genom Göteborgs konstmuseums utbyte med 161 andra museer över stora delar av världen. Under 2019 har museet inom samma utbyte skickat ut *Sten A Olssons Kulturstipendium 2018* och *Młoda Polska. Sekelskifteskunst från Polen*.

Biblioteksbeståndet har under året setts över. Främst har okatalogiserat material gått igenom och en biblioteksplan har skrivits.

Sedan 2006 registreras bibliotekets bestånd i den nationella bibliotekskatalogen LIBRIS. För närvarande finns 4 028 titlar registrerade där. Övriga titlar är sökbara via bibliotekets kortkatalog. Biblioteket används främst av museets personal. Forskare och, om särskilda skäl föreligger, även andra externa besökare är välkomna att efter överenskommelse besöka biblioteket där materialet studeras på plats. Bibliotekarien besvarar även förfrågningar via telefon eller e-brev.

Göteborgs konstmuseums bibliotek samarbetar med andra museibibliotek i Göteborg i den museibiblioteksgrupp som bildades 2008. Biblioteket har även ett samarbete med andra konstabliotek, främst i Göteborgsregionen, via medlemskap i konstablioteksförningen ARLIS/Norden.

Museibutik

Göteborgs konstmuseums museibutik erbjuder ett brett urval produkter som knyter an till museets verksamhet, främst ett rikt sortiment av konstitliteratur med en väl sorterad avdelning för arkitektur och fotografi. Förutom museets egna publikationer som utställningskataloger, boken om samlingen och skriftserien *Skiascope*, säljer butiken vykort med motiv av många av museets mest efterfrågade verk.

2019 var ett mycket framgångsrikt år för museibutiken med en omsättning på 3 686 000 kr och en vinst på 661 000 kr; båda betydligt bättre än budgeterat. Det positiva resultatet beror huvudsakligen på en stark omsättning och ökade marginaler.

Omsättningen var generellt god, särskilt under vårens bokrea, som var butikens starkaste någonsin. Men även under hösten var omsättningen fortsatt stabil, då butiken hade god draghjälp av Hasselblad Centers utställning *Daido Moriyama* och museets egen utställning med dansk sekelskifteskunst, *Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum*. Dessutom var butikens julhandel väldigt stark. Genom ökad försäljning av egenproducerade produkter som utställningsaffischer, vykort och kylskåpsmagneter kunde butiken dessutom öka marginalerna.

Nyförvärv till samlingen

Inköp till Göteborgs konstmuseums samling görs helt med fondmedel från privata donationer.

INKÖP

Anna-Karin Rasmusson (f. 1983)

Mater Nostra, 2017, rörlig bild, diptyk A: 10:48 min
B: 12:58 min, GKM 2019-1

Inköpt från Cecilia Hillström Gallery, 80 000 kr
© Anna-Karin Rasmusson/Bildupphovsrätt 2020
Bild 1

Stina Forssell (1906–1970)

Porträtt, 1930, olja på duk, 55,5 × 45,5 cm, GKM 2019-7

Inköpt från Stockholms Auktionsverk, 90 000 kr
Bild 2

Josefina Holmlund (1827–1905)

Sjölandskap med bro, utan år, olja på papper, 36,3 × 54,6 cm, GKM 2019-8

Inköpt från Stockholms Auktionsverk, 5 600 kr
Bild 3

Barbro Östlihn (1930–1995)

Royal Pavilion, 1966, olja på duk, 127 × 322 cm, GKM 2019-11

Inköpt från Bukowskis Auktioner, 180 000 kr
Bild 4

Muhammad Ali (f. 1982)

Silent Alienation III, 2019, polymerlera och metall, 27 × 36 × 22 cm, GKM 2019-12

Inköpt från Björkholmen Gallery, 45 000 kr
© Muhammad Ali/Bildupphovsrätt 2020
Bild 5

Ivar Arosenius (1878–1909)

Krigsstöveln, 1905, akvarell på papper, 13 × 8,3 cm, GKM 2019-15

Skyddande förklädnad, 1907, akvarell på papper, 16 × 17,3 cm, GKM 2019-16

Inköpta från Astrid Constantine-Torstenssons, 5 000 kr för samtliga
Bild 6–7

Marie-Louise Ekman (f. 1944)

Exit, 1971, serigrafi på papper, 50 × 58,8 cm, GKM 2019-17a

Bra, cirka 1970, serigrafi på papper, 50 × 58,8 cm, GKM 2019-17b

Mamma, pappa, 1973, serigrafi på papper, 50 × 58,8 cm, GKM 2019-17c
Inköpta från Uppsala Auktionskammare, 23 000 kr för samtliga
© Marie-Louise Ekman/Bildupphovsrätt 2020
Bild 8–10

Greta Knutson-Tzara (1899–1983)

Stilleben, 1930, olja på duk, 100,5 × 81,5 cm, GKM 2019-19

Inköpt från Bukowskis Auktioner, 21 000 kr
Bild 11

Märta Rudbeck (1882–1933)

Ung kvinna, utan år, olja på duk, 74,5 × 57,5 cm, GKM 2019-20

Inköpt från Uppsala Auktionskammare, 17 000 kr
Bild 12

Agda Holst (1886–1976)

Dam i svart, 1930, olja på duk, 85 × 64 cm, GKM 2019-21

Inköpt från Selected art by Ödlund, 33 000 kr
Bild 13

Berta Hansson (1910–1994)

Utan titel, utan år, olja på duk, 69 × 54 cm, GKM 2019-23

Inköpt från Norrlands Auktionsverk, 13 000 kr
© Berta Hansson/Bildupphovsrätt 2020
Bild 14

Erland Brand (f. 1922)

Gestalt, nr 36, utan år, olja på pannå, 72 × 58 cm, GKM 2019-29

Inköpt från Galleri Hammarén, 59 000 kr
© Erland Brand/Bildupphovsrätt 2020
Bild 15

Ingrid Orfali (f. 1952)

Narrskeppet II, 1985, cibachrome, 100 × 100 cm, GKM 2019-30

Inköpt från Bukowskis Auktioner, 30 000 kr
© Ingrid Orfali/Bildupphovsrätt 2020
Bild 16

Jörgen Svensson (f. 1958)

Four American Policemen, 2018, akryl på duk, 145 × 115 cm, GKM 2019-31

Inköpt från konstnären, 85 000 kr
© Jörgen Svensson/Bildupphovsrätt
Bild 17

Fredrik Raddum (f. 1973)

La Belle Époque, 2018, mässing, 140 × 100 × 145 cm, GKM 2019-32

Inköpt från Hans Alf Gallery, Köpenhamn, 300 000 kr
Bild 18

Martha Ossowska Persson (f. 1983)

The Retelling of Waves, 2019, akvarell på papper, 158 × 108 cm (ram), GKM 2019-33

Inköpt från konstnären, 120 000 kr
Bild 19

GÅVOR

Carl Eldh (1873–1954)

Utan titel, utan år, brons, 92 × 35 × 33 cm, GKM 2019-2

Gåva av Brodhéns stiftelse

© Carl Eldh/Bildupphovsrätt 2020

Bild 20

Lennart Didoff (f. 1930)

Avrättningsplats, Sachsenhausen, 1993, olja på duk, 70,5 × 100,5 cm, GKM 2019-3

Professor Gesmundos skjorta, 1994, olja på duk, 100 × 70 cm, GKM 2019-4

Ett rum i Berlin, 1995, olja på duk, 85,5 × 106 cm, GKM 2019-5

Järndörr, Polen, 2002, olja på duk, 100,5 × 70,5 cm, GKM 2019-6

Gåva av konstnären

© Lennart Didoff/Bildupphovsrätt 2020

Bild 21–24

Mona Johansson (1924–2010)

Ödehuset, Almedal, 1954, tempera på duk, 78,5 × 90,5 cm, GKM 2019-9

Hulda Hallbergs vitvaruaffär, 1961, olja på pannå, 91 × 110 cm, GKM 2019-10

Gåva av Bengt Frihd, Bildgalleriet Varberg

© Mona Johansson/bildupphovsrätt 2020

Bild 25–26

Lotta Antonsson (f. 1963)

A Very Young Woman Under the Influence, 1999–2000, C-print, 70,5 × 100 cm vardera (diptyk), GKM 2019-13

Gåva av Stiftelsen Theodor och Hanne Mannheimers Fond

Ivar Arosenius (1878–1909) och Okänd 1900-tal

Karikatur av kvinnlig elev på Valand (med tillägg av okänd hand), 1901, akvarell och gouache på papper, 19 × 11,6 cm, GKM 2019-14

Gåva av anonym donator

Bild 27

Ann-Mari Didoff (1920–2013)

Anhalter Bahnhof, 1993, akvarell och kol på papper, 56 × 77 cm, GKM 2019-22

Gåva av Lennart Didoff

© Ann-Mari Didoff/Bildupphovsrätt 2020

Bild 28

Siri Meyer (1898–1985)

Självporträtt, 1970-tal, olja på duk, 66 × 51,5 cm, GKM 2019-24

Ung flicka, 1952, kol och blyerts på papper, 60 × 46,5 cm, GKM 2019-25

Flicka, 1925, kol och blyerts på papper, 32,5 × 25 cm, GKM 2019-26

Solbadande spanjorskor, 1920-tal, blyerts på papper, 47,5 × 31,5 cm, GKM 2019-27

Spanjorska, 1953, kol på papper, 46 × 34 cm, GKM 2019-28

Gåva av familjen Gösta Meyer

© Siri Meyer/Bildupphovsrätt 2020

Bild 29–33

Eva Lindström (f. 1952)

15 illustrationer till boken *Den stora vännen*, 2017, gouache på papper, BBV 1-15/2019

Gåva av Barnboksbildens Vänner

Bild 34–48

Sven Hemmel (1906–1982)

7 illustrationer till boken *Ett äventyr i Stockholm*, 1955, pennteckning i bläck, BBV 16-22/2019

Bild 49–55

2 illustrationer till boken *Herr Olssons galoscher*, 1958, pennteckning i bläck, BBV 23-24/2019

Bild 56–57

© Sven Hemmel/Bildupphovsrätt 2020

Gåva av Barnboksbildens Vänner

Carl Kylberg (1878–1952)

Lejonet Leo, 1939, litografier i bokformat, BBV 25/2019

Gåva av Barnboksbildens Vänner

© Carl Kylberg/Bildupphovsrätt 2020

Bild 58

INFÖRDA TILL SAMLINGEN

Peter Dahl (1934–2019)

Utan titel, 1993, litografi på papper, 22 × 30,4 cm, GKM 2019-18

En bilaga till katalogen *Peter Dahl, Oljemålningar 1990–93* som nu fördes in till samlingen

© Peter Dahl/Bildupphovsrätt 2020

Bild 59

SAMMANLAGDA FÖRVÄRV

Antal förvärvade verk: 38

Antal förvärvade verk av kvinnor: 23

Antal förvärvade verk av män: 15

Antal konstnärer som verk förvärvades av: 25

Antal kvinnor som verk förvärvades av: 16

Antal män som verk förvärvades av: 9

Det har förvärvats:

20 målningar (11 av kvinnor, 9 av män)

5 teckningar (5 av kvinnor)

3 grafiska blad (3 av en kvinna)

3 skulpturer (3 av män)

2 fotografi (2 av kvinnor)

1 rörlig bild (1 av en kvinna)

Illustrationer till 4 barnböcker (1 av en kvinna, 3 av män)

De förvärvade konstnärerna föddes:

1820–1829: 1 (1 kvinna)

1870–1879: 3 (3 män)

1880–1889: 2 (2 kvinnor)

1890–1899: 2 (2 kvinnor)

1900–1909: 2 (1 kvinna, 1 man)

1910–1919: 1 (1 kvinna)

1920–1929: 3 (2 kvinnor, 1 man)

1930–1939: 2 (1 kvinna, 1 man)

1940–1949: 1 (1 kvinna)

1950–1959: 3 (2 kvinnor, 1 man)

1960–1969: 1 (1 kvinna)

1970–1979: 1 (1 man)

1980–1989: 3 (2 kvinnor, 1 man)

Nationalitet på de förvärvade konstnärerna:

Svensk: 23 (16 kvinnor, 7 män)

Syriansk: 1 (1 man)

Norsk: 1 (1 man)

Förvärvsomständigheter

Antal gåvor: 18

Antal inköp: 20

01

02

03

04

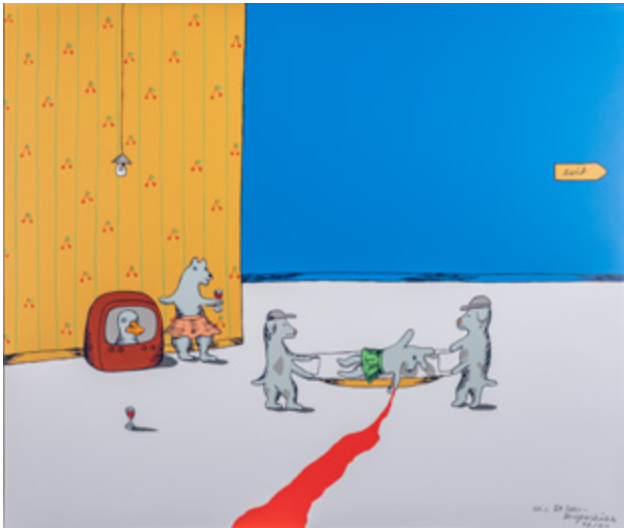
05

06

07

08

09

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

35

34

36

37

38

39

40

41

42

43

44

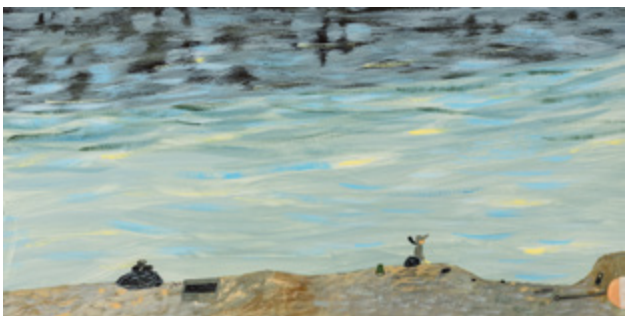
45

46

47

48

49

50

51

52

53

54

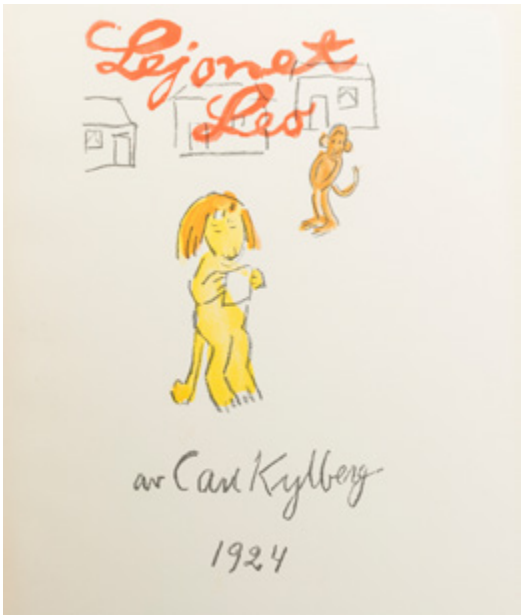
55

56

57

58

59

Föremåls- registrering

Föremålsregistratorn ansvarar för registrering av museets föremål i föremålsdatabasen MuseumPlus och för webbpubliceringen av poster i den publika katalogen *Sök i samlingen*. I arbetsuppgifterna ingår övervakning och underhåll av databasen och rutiner kring denna i kontakt med det företag som levererar systemet. Museets föremålsregistrator ansvarar vidare för hantering av samlingen med konst på papper.

MUSEUMPLUS

MuseumPlus, som först installerades 2010 och uppdaterades 2018, är ett arbetsverktyg för flertalet medarbetare på Göteborgs konstmuseum, i högre eller mindre omfattning beroende på ansvarsområde.

Under året har MuseumPlus RIA bytt plattform från Java till HTML5 och har på så sätt blivit mer lättillgänglig och användarvänlig, samtidigt som namnet åter är MuseumPlus. Löpande har det hållits utbildningar för medarbetare som använder systemet. Detta har gjorts individu-

ellt för att möjliggöra att varje introduktion kan anpassas till respektive medarbetares arbetsuppgifter. Föremålsregistratorer på Göteborgs konstmuseum, Röhsska museet och Sjöfartsmuseet Akvariet har träffats regelbundet för att dela med sig av erfarenheterna av det nya systemet. I september 2019 medverkade styrgruppen i leverantören Zetcoms användarkonferens i Berlin, där den bidrog med en presentation om museernas gemensamma arbete i databasen.

Arbetet med att registrera nyförvärv och publicera poster i *Sök i samlingen* har fortsatt, med särskild prioritet på verk som visas i utställningar. En särskild insats genomfördes med fokus på att få ut fler verk i den publika katalogen.

eMUSEUMPLUS

Museets webbkatalog *Sök i samlingen* (eMuseumPlus) har varit tillgänglig för allmänheten sedan augusti 2012 och nya poster publiceras allteftersom. Totalt har 1 681 nya poster publicerats i *Sök i samlingen* under året (879 föremålsposter

och 802 personposter). Vid årsskiftet 2018/2019 innehöll katalogen 6 847 poster (4 598 föremålsposter och 2 249 personposter) och hade besökts 45 205 gånger.

QR-koder används fortsatt till enskilda verk i samlingen och i utställningar med museets verk. QR-koderna länkar till verkens föremålsposter i *Sök i samlingen*, där mer information finns. Besökare har under året läst av QR-koder vid 5 480 tillfällen.

Statistik över antal besökare i Sök i samlingen

	Antal besök
Januari	3 436
Februari	3 018
Mars	3 109
April	3 047
Maj	3 350
Juni	2 738
Juli	2 754
Augusti	3 515
September	3 851
Oktober	4 283
November	5 584
December	6 520
Totalt	45 205

Statistik över antal gånger QR-koder har lästs av besökare

	Antal besök
Januari	351
Februari	252
Mars	369
April	332
Maj	395
Juni	371
Juli	595
Augusti	824
September	610
Oktober	538
November	432
December	411
Totalt	5 480

Foto- grafering

Museets fotograf ansvarar för dokumentation av utställningar och hängningar, fotografering av verk i samband med bildbeställningar samt skanning och bildbearbetning. Bildbeställningar inkluderar fotografering av konstverk i samband med publikationer och pressbilder till utställningar, bilder av konst efter externa förfrågningar, besiktningsbilder och utlånsdokumentation, depositionsbilder och bilder till föreläsningar.

Verk i mindre format fotograferas i fotoateljén medan större verk fotograferas på plats i sal eller i tillfälligt upprättad fotostudio i magasin. Inför fotografering av målningar tas ramar av för att ge bästa resultat.

Fotografen matar in komprimerade bilder i databasen MuseumPlus där de automatiskt visas i anslutning till varje post. Därutöver har fotografen ansvar för museets fotoarkiv, som innehåller bilder i olika format som papperskopior, negativ, diapositiv och digitala bilder i olika filformat.

Under året har utrustningen i fotostudion kompletterats med ett nytt macroobjektiv (120 mm) och nya UV LED-lampor.

BILDUTLÅN

Mot en avgift tillhandahåller Göteborgs konstmuseum bilddokumentation av museets konstverk till utställningskataloger, böcker, tidskrifter med flera ändamål. Bildutlånen minskade avsevärt under 2019. Sammantaget lånades 86 bilder ut jämfört med 130 bilder 2018. Den fria användning av bilder tillgängliga på nätet, som flera institutioner tillämpar, påverkar efterfrågan på bilder från Göteborgs konstmuseums samling. Nationalmuseum i Stockholm och Statens Museum for Kunst i Köpenhamn är exempel på museer som tillgängliggjort bilder där upphovsrätten gått ut.

Konser- vering

Museets konservatorer svarar för preventiv och aktiv konservering av museets samling. Konservatorerna hanterar verk som hängs i basutställningar eller tillfälliga utställningar, lånas ut eller deponeras till andra institutioner. Det preventiva arbetet innefattar att skapa förutsättningar för en god miljö i utställningsrum och magasin samt att iordningställa hållbara monteringar för enskilda verk. Det aktiva konserveringsarbetet innebär åtgärder som säkerställer konditionen på konstverk i museets samling. Konservatorerna arbetar även med att tillgängliggöra information om konservering till allmänheten, studenter vid Göteborgs universitet och andra museer, till exempel genom rådgivning, ateljévisningar och föreläsningar. Museets konservatorer samverkar i nätverk för utbyte av erfarenheter, medverkar i en nationell dialog kring lagförslag på museiområdet samt deltar i utveckling av internationell museistandard inom Svenska Standard Institutet.

UTLÅN

Verk ur Göteborgs konstmuseums samling är ofta eftersökta av andra museer, nationellt som

internationellt. I samband med låneförfrågningar gör konservator efterforskning och riskbedömning gällande fastighet, klimat, säkerhet och arbetsrutiner. För utlånen används ändamålsenliga lådor och andra preventiva åtgärder för att förebygga skador och nedbrytning under transport. Vissa speciella transportlådor har konstruktionsritats av konservator. Kvaliteten på transportlådor har utvecklats av transport- och logistikföretaget MTAB och utgör en förbättrad standard. Göteborgs konstmuseum är inte längre validerad eller godkänd av Transportstyrelsen enligt förordningen (EU) nr 185/2010 samt (EG) nr 300/2008, då fastigheten i nuvarande skick inte motsvarar ställda krav för validering. En om- och tillbyggnad är således angeläget för den fortsatta utställningsverksamheten.

Lådbeståndet har under året omstrukturerats, gallrats och frusits som åtgärder för skadedjurskontroll. Vidare har en förbättrad policy för lådbeställning utvecklats. Under året har 45 verk lånats ut. Protokoll för konditionsbesiktning av verken har upprättats. Många verk som lånats ut har behövt aktiv konservering i olika omfattning och verk på papper har ommonterats med mikroklimatram. Särskilt omfattande åtgärder behövdes för det

mobila verket *Noir, Bleu, Rouge* av Alexander Calder, som har ett skört färgskikt med underliggande korrosion. Konservator deltog i en större evakuering av långtidsutlånade verk från Wernerska villan.

UTSTÄLLNINGAR

Konservator medverkade i utställningsarbetet för att säkerställa att konsten hanteras och installeras på ett säkert sätt. Detta gäller såväl inlånade verk som verk ur museets egen samling. Arbetet innebär bland annat övervakning av ljus- och klimatförhållande, medverkan vid upp- och nedpackning vid inlån samt, då behov föreligger, iordningställande av verk ur samlingen för visning. Det kan handla om aktiva konserveringsinsatser, inramning av verk på papper med mera. 6 utställningar och 247 verk har tagit konservatorerna i anspråk under år 2019. Till dessa har konditionsprotokoll synats eller upprättats och konditionsbesiktning utförts. Med vissa av utställningarna kommer kurier med inlån och under året tog konservatorerna emot 5 kurier. Flera verk inlånade till utställningar har krävt aktiva konserveringsinsatser, exempelvis verk av Tori Wrånes och Martina Müntzing. Utställningen *Världen omkring dig* tog mycket konserveringstid i anspråk, då ett femtiotal verk ur samlingarna visades, varav flera stora och komplexa. Bland annat kantförstärktes en 15 meter lång målning av Ulf Wahlberg för montering på ny spännram. Ett särskilt utmanande verk att installera var Martha Ossowska Perssons fyra meter höga akvarell, monterad driekt på vägg utan ram, i utställningen Sten A Olssons Kulturstipendium 2019. Ett tjugotal konstverk ur museets samlingar iordningställdes även till utställningen *Från guldålder till Hammershøi*.

DOKUMENTATION

Dokumentationen är ett led i arbetet med att strukturera bevarandearbetet men syftar även till

att tillgängliggöra korrekt teknisk information om museets verk på nätet. Museets konservatorer arbetar kontinuerligt med att registrera kondition och åtgärdsbehov för verk i samlingen.

Under 2019 har implementeringen av konserveringsfunktioner i nya versionen av databasen MuseumPlus stått i fokus. Det löpande arbetet med dokumentation av aktiva konserveringsinsatser har resulterat i närmare 200 nya konserveringsposter med struktur- och konditionsbeskrivning. För drygt 180 verk har åtgärdsförslag upprättats med prioriteringsordning för åtgärd. Närmare 140 poster med beskrivning av konserveringsåtgärd och använda konserveringsmaterial har upprättats.

PREVENTIV OCH AKTIV KONSERVERING

Preventiva åtgärder som exempelvis rengöring och ny montering av baksidesskydd och syrafria passepartouter hör till konservatorernas vanliga arbete med museets konstverk. Under 2019 har 138 konstverk genomgått aktiva konserveringsåtgärder, varav vissa varit mer genomgripande. Större åtgärder har till exempel utförts på installationen *Bursting* av Charlotte Gyllenhammar, där gipsrelieferna rengjordes, förlorade delar rekonstruerades och retuscherades. Arbetet utfördes i samarbete med Studio Västsvensk Konservering.

Göteborgs konstmuseums har en unik samling miniatyrer, bland annat målade av mästare som Giovanni Domenico Bossi (1767–1853), Jacob Axel Gillberg (1769–1845) och Carl Ferdinand Stelzner (1805–1894). Miniaturerna är utförda i gouache på elfenben, kartong eller pergament. För att förbättra bevarandemiljön för samlingen har den monter där miniatyrerna visas genomgått preventiva åtgärder. Monterns inredning byttes ut och det gamla akrylglasets ersattes av ett Optium Museum Acrylic® med 99 procents UV-filter. Ett nytt tyg monterades som ljusskydd för verken. Varje miniatyr analyse-

Bursting av Charlotte Gyllenhammar, bestående av tre stora gipsreliefer, restaureras på Studio Västsvensk Konservering.

rades under mikroskop, dokumenterades och rengjordes. Baksidor har vid behov tätats och förstärkts för att förhindra damm och smuts från att tränga in.

Under året har praktikant Ilja Östergren, med handledning av papperskonservatorn, arbetat med undersökning av och bevarandefrämjande åtgärder på 24 bilder målade av Carl Larsson 1894 som illustrationer till Viktor Rydbergs roman *Singoalla*. Illustrationerna har genomgått konditionsbedömning och preventiva åtgärder som ommontering i syrafria passepartouter och syrafria lådor. Av illustrationerna är 19 utförda på papper. Dessa är i god kondition medan de övriga 5, som är utförda på duk, är ömtåliga och uppvisar omfattande pigmentförluster och flagnings. För dessa skapades en speciell montering med extra kraftig kartong, vilket ger ett inre fönster med tillräckligt utrymme för att undvika friktion mellan den yttre delen av passepartoutytan och pigmenten.

Klimat

I det preventiva konserveringsarbetet ingår att skapa ett stabilt klimat, innefattande kontroll av temperatur, luftfuktighet, luftkvalitet och ljus, som möjliggör tillgänglighet till museets samlingar nu och i framtiden. I detta syfte övervakas och styrs museets klimat dygnet runt. Det gäller klimatet i utställningsrum för tillfälliga utställningar, som måste uppfylla långivares och Kammarkollegiets krav, men också i basutställningar och magasin. Samtliga klimatvärden registreras och lagras i en databas. Klimatmätare och ljusmätare avläses kontinuerligt och skickas till ackrediterat klimatlaboratorium för kalibrering och underhåll.

Salarna för tillfälliga utställningar uppfyller kraven på ett stabilt klimat. Klimatet i övriga utställningssalar och magasin är däremot inte tillfredställande för museets uppdrag. Konservator arbetar kontinuerligt tillsammans med andra sakkunniga hos fastighetsförvaltaren Higab, Göteborgs Energi, energieffektiviseringsföretaget KTC och analys- och teknikkonsultföretaget WSP för att utveckla och förbättra klimatsstyrning och energieffektivisering, men större investeringar och fortsatt arbete behövs för att museets klimat-anläggning ska fungera fullvärdigt i hela byggnaden. Det finns exempelvis behov av isolering av tegelväggarna i salar som är placerade i hörnlägen i den äldre fastigheten.

Driftsstörningar har krävt ökad manuell bevakning och hantering för att säkerställa ett stabilt inomhusklimat. En kartläggning av behovet av lokal avfuktning inleddes under hösten 2018 och har fortsatt under 2019. Kartläggningen syftar till att minska behovet av manuella insatser. Som en del i arbetet med klimatisering ingår riskhantering gällande drift av klimatanläggning, hantering av säkerhet och brand. Riskhanteringen dokumenteras och struktureras i en så kallad säkerhetsmanual. Denna tas fram i samarbete mellan sakkunniga, driftpersonal och fastighetsförvaltaren Higab, Göteborgs Energi, energieffektiviseringsföretaget KTC och analys- och teknik-

konsultföretaget WSP samt berörda funktioner från museet som konservator, fastighetssamordnare, museichef och enhetschef för utställningar och samlingar. En revidering av säkerhetsmanualen påbörjades under 2019.

Konservator besökte och studerade Nationalmuseums nya klimatanläggning och träffade driftspersonal och fastighetsamordnare. Konservator deltog även i ett nationellt Skype-möte arrangerat av Riksantikvarieämbetet gällande långtidslagring av klimatdata.

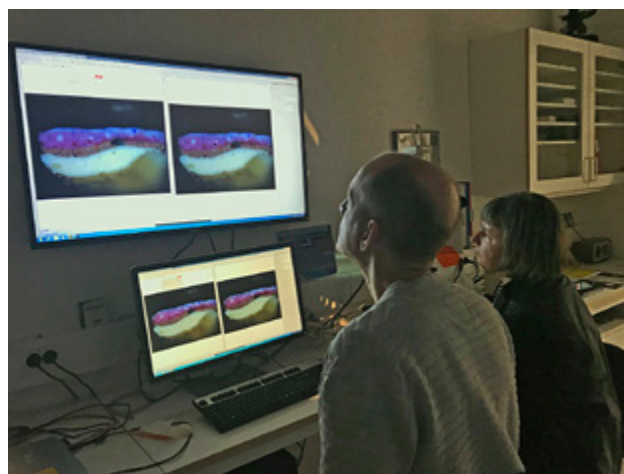
Magasin

Göteborgs konstmuseum lider fortsatt brist på magasin för samlingen. För närvarande hyrs externa magasin av vedertagna företag i branschen, vilket är en betydande förbättring mot tidigare och en förutsättning för att visa utställningar på museet. I underlag för förstudien inför en planerad om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum betonas dock behovet av magasin i anslutning till museets huvudbyggnad för att tillgodose god föremålssäkerhet och bevarande.

Utökade temporära ytor för magasinering färdigställdes i början av 2019. Detta har inneburit minskad belastning på magasinerna i museets huvudbyggnad och har förbättrat möjligheten till preventiva konserveringsinsatser.

Prioriterat under året var åtgärder för skadedjursprevention. Särskild uppmärksamhet ägnades åt att kontrollera och förhindra ökningen av långsprötad silverfisk. Åtgärderna har innefattat förbättrade rutiner, där hela personalstyrkan engagerats, utökad städning, tätning av sprickor och oanvända ventilationskanaler, samt rensning av golvtäckt material.

En sektorsgemensam inventering har genomförts för att beräkna behov av ytor och förvaringstyper för magasinering av museisamlingar tillhörande Göteborgs konstmuseum, Röhsska museet, Sjöfartsmuseet och Göteborgs stadsmuseum. För det uppdraget anlätades det internationellt erkända företaget PrevArt och sakkunnige Joachim Huber. Före jul genom-

Färgsnitt från Vincent van Goghs *Olivskog, Saint Rémy* analyseras på Riksantikvarieämbetets kulturvårdslaboratorium.

fördes en sektorsgemensam workshop med konservatorer för att formulera framtida behov av konserveringsateljéer i externa för sektorn gemensamma arkiv.

Arbetet med att förbättra kontrollen över konstverkens placeringar har fortsatt. För framtida säkring av inventarietkontroll eftersträvas tillgång till museets databas MuseumPlus i magasin. Under året har en inventering utförts i huvudbyggnadens magasin där verk på skärm, golv och i sal har gått igenom.

NYFÖRVÄRV

Museets nyförvärvade konstverk besiktigas av konservator och uppgifter om material, teknik, mått, komponenter, installationsanvisningar, påskrifter och signaturer registreras i databasen. Stor vikt läggs vid den förebyggande konserveringen. Konstverken stabiliseras och får lämpliga skydd och förvaringsaskar för att kunna presenteras och bevaras på ett bra sätt. Vid förvärv av konst på papper har undermåliga montage bytts ut mot syrafria material. Enstaka verk har haft

större behov av konserveringsåtgärder vid införlivande i samlingarna, till exempel en målning av Berta Hansson som visade en underliggande problematik med dålig bindkraft mellan färgskikten som konsoliderats, kittats och retuscherats.

SAMARBETEN

Ett analys- och konserveringsprojekt rörande verket *Olivskog* av Vincent van Gogh har pågått under 2019. Riksantikvarieämbetet har kommit till museet med utrustning för röntgen, RTI, μ XRF och IR-fotografering i samarbete med Nationalmuseum. Museets konservator samordnar arbetet inom ramen för projektet Gästkollega på Riksantikvarieämbetet och har deltagit i analyser på laboratoriet på Riksantikvarieämbetet, där färgsnitt från målningen analyserades med svepelektronmikroskop, SEM. Färgsnitt har även analyserats med SEM på Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed i Nederländerna på uppdrag av Van Gogh Museum. Målet är att presentera en fördjupad beskrivning av van Goghs måleriteknik och senare färgförändringar i samband med utlån till Van Gogh Museum och Dallas Museum 2020–2021.

Under året fortsatte den fördjupade dokumentation och analys av Pablo Picassos verk *Akrobatfamilj* som inleddes föregående år. Undersökningarna utfördes med teknikerna XRF, FTIR och UV-vis-NIR-Reflektansspektroskopi i samarbete med CATS, Centre for Art Technological Studies and Conservation i Danmark. Papperskonservator har för de tekniska analyserna dessutom samarbetat med IPERION-CH europeiska projekt och fått tillgång till deras MOLAB-anläggningar (<http://www.iperionch.eu/project/picassos-acrobat-family-in-focus-a-further-investigation-of-materials-and-techniques-of-an-iconic-work-in-the-collection-of-the-gothenburg-museum-of-art/>). Under 2019 sammanställdes resultaten och presenterades i en

utställning. I utställningen visades flera filmer om verkets konserveringshistorik och -status, samt resultat av den genomförda undersökningen. Presentationen finns även på museets webbplats.

En filminspelning av kommande julspecial av tv-serien *Vår tid är nu* föranledde ett samarbete med analys- och teknikkonsultföretaget WSP för tillfällig nedmontering av lokal klimatanläggning i Fürstenbergsska utställningsgallerier under hösten.

Under året genomfördes också en kollegieträff med visning för Västsvensk konservatorsateljé med lektor emeritus vid Kulturvårdsinstitutionen samt japansk gästforskare inom papperskonservering.

HANDLEDNING

Målerikonservator har handlett praktikant Sebastian Karlsson från Institutionen för Kulturvård vid Göteborgs universitet under två månader. Papperskonservator har handlett praktikant Lina Averkamp från konservatorsprogrammet vid Institutionen för Kulturvård vid Göteborgs universitet och Ilja Östergren från samma institution under fyra månader vardera.

UTRUSTNING

Ett lågtrycksbord från England samt två höj- och sänkbara arbetsbord till arbete i arkivet för konst på papper har köpts in till ateljén för papperskonservering. Hygienpall och flera dammsugare köptes även in som en del i arbetet med skadedjursprevention.

Samtliga mindre utrymmen i målerikonservatorsateljén har under året renoverats, tätats och målats om. Ett mindre golv har förnyats för att förbättra hygien och skadedjursprevention. Ny energieffektiv ändamålsenlig belysning har installerats.

Utlån

Varje år lånar Göteborgs konstmuseum ut verk ur samlingen till museer i Sverige och runt om i världen. Ett omfattande kontaktnät med andra museer, både nationellt och internationellt, ger museet möjlighet att sprida kunskap om samlingen till en större museipublik och samtidigt locka konstintresserade till Göteborg. Samarbetet med andra museer är viktigt då ett ömsesidigt förtroende gör det möjligt för Göteborgs konstmuseum att i sin tur få låna in betydelsefulla verk till utställningar. Utlånen är även viktiga för museets kunskapsuppbyggande arbete. I samband med utlån sätts föremålen in i nya konsthistoriska sammanhang, vilket tillför ny kunskap.

Beslut om utlån tas med hänsyn till verkets kondition och att säkerhets- och klimatkrav kan uppfyllas av låntagande museum. Då utlånen under vissa utställningsperioder även innebär en förhöjd arbetsbelastning för tekniker, konservatorer, fotograf och intendenten måste även den aspekten beaktas inför varje ny förfrågan.

Under 2019 lånades totalt 45 verk ut till 23 institutioner, vilket innebar en minskning av antalet verk men en ökning i antalet institutioner jämfört med 2018. De nationella låntagarna har minskat en aning samtidigt som de internationella låntagarna har ökat. Likaså lånar de mindre museerna i Sverige inte lika frekvent som de större museerna i Stockholm. Institutioner med egna samlingar som speglar Göteborgs konstmuseums samling är återkommande låntagare, exempelvis Zornmuseet, Prins Eugens Waldemarsudde och Nationalmuseum.

Under 2019 märktes en stor ökning av antalet låneförfrågningar på Pablo Picassos *Akrobatfamilj*, som under början av året ingick i den omfattande utställningen *Picasso – Bleue et Rose*. Efter att verk ur Göteborgs konstmuseums samling har visats i en större internationell presentation ökar ofta låneförfrågningarna på dessa specifika verk, då de har fått en större synlighet internationellt. Liksom tidigare år är efterfrågan störst på verk ur den franska moderna samlingen och den nordiska sekelskiftessamlingen.

Antal utlånade föremål

45 (2019) 81 (2018)

Låntagare (antal utställningar inom följande geografiska spridning)

	(2019)	(2018)
Göteborg/Västsverige	1	2
Stockholm	6	5
Övriga Sverige	2	4
Utland	14	10
Totalt	23	21

LÅNTAGARE

Göteborg och Västsverige

Under 2019 minskade antalet låntagande institutioner i Västsverige. Totalt lånades 5 verk ut till Bohusläns museum.

Bohusläns museum, Uddevalla: *BIRGER*

SIMONSSON – en färgstark modernist i sin tid

Stockholm

Samarbetet med Prins Eugens Waldemarsudde och Nationalmuseum i Stockholm fortsatte under 2019. Totalt lånades 10 verk ut till 6 utställningar på olika institutioner. Av dessa tillhörde Nationalmuseum *Dansk Guldålder* en av de större satsningarna.

Prins Eugens Waldemarsudde: *Greze-sur-Loing*.

Konst och relationer, Björn Wessman. *En målars väg*

Nationalmuseum: *Dansk Guldålder*, 1989

Liljevalchs konsthall: *Helene Billgren. "Faran är över"*

Thielska Galleriet: *Karin Frostenson. Nutid, dåtid, drömtid*

Övriga Sverige

Utlånen till institutioner i övriga Sverige ligger på en lägre nivå än tidigare år. Endast tre verk lånades ut till två utställningar. Generellt syns en tendens till allt färre utlån till mindre institutioner ute i landet, Zornmuseet tillhör dock ett av undantagen.

Zornmuseet: *Zorn och Carl Larsson – Konst och vänskap*

Värmlands Museum: *Insyn och utblick – Dialoger med konstsamlingen*

Utländ

Antalet låntagande institutioner i utlandet ökade något under 2019, även om antalet verk var betydligt färre då de flesta institutioner lånade enstaka verk till skillnad från föregående år. Totalt

lånades 27 verk ut till 14 institutioner. Fem av utställningarna ingick i utställningsturnéer, och nästan hälften av de låntagande institutionerna återfanns i Norden. Ett av de större utlånen gick till Munchmuseets samarbete med Tretyakovgalleriet, *Svanepriessens. Russisk konst 1880–1910*, där den nordiska sekelskifteskunsten visades i relation till rysk konst från samma period.

Kunsthalle Helsinki, Helsingfors: *Paul Osipow*
Fondation Beyeler, Basel: *The Young Picasso. Blue and Rose Periods*

Munchmuseet, Oslo: *Svanepriessens. Russisk konst 1880–1910*

Dulwich Picture Gallery, London: *Harald Sohlberg. Painting Norway*

Konstmuseet Ateneum, Helsingfors: *Silent Beauty. Nordic and East Asian Interaction*

Kunsthau Zürich: *Matisse. Metamorphoses*
Staatliche Museen zu Berlin, James Simon Galerie: *Near Life. The Gipsformerei – 200 Years of Casting Plaster*

Statens Museum for Kunst, Köpenhamn: *Dansk Guldalder. Verdenskunst mellem to katastrofer*
Øregaard Museum: *Astrid Holm. Den glemte modernist*

Museo delle Culture Milano: *When Japan discovered Italy. Stories of Encounters (1585–1890)*

Fondation Louis Vuitton, Paris: *Charlotte Perriand. Inventing a New World*

Museo Nazionale Romano, Palazzo Altemps, Rom: *Medardo Rosso*

Stavanger kunstmuseum: *Jone Kvie*

Hamburger Kunsthalle: *Tiepolo, Fragonard, Goya. The Freedom of Imagination*

Depositioner

Sedan drygt ett sekel driver Göteborgs konstmuseum en depositionsverksamhet i främst kommunala lokaler. Konsten finns deponerad på ett åttiototal olika platser och antalet verk uppgår idag till cirka 600. De verk som deponeras i externa lokaler är sådana som normalt inte visas i museets publika samling men som i och med depositionsverksamheten möter en publik. Göteborgs konstmuseum hyr sedan år 2000 även ut konst till ett fåtal företag, för närvarande fyra. Detta görs enligt en årlig tariff om

2 500 kronor per originalverk samt 500 kronor per grafiskt blad.

Under 2019 hanterades cirka 211 verk i depositionsverksamheten med insatser från föremålsregistrator, tekniker, konservatorer och fotograf. Totalt fanns 583 verk från Göteborgs konstmuseum deponerade.

Utifrån konservatoriska aspekter har museet beslutat att verk på papper inte längre kommer att deponeras. Arbetet med att byta ut konst på papper mot verk i mindre känslig teknik sker löpande.

Teknik

Teknikerfunktionens verksamhetsområde kan delas upp i fortlöpande samlingsförvaltning och tillfälliga utställningsprojekt. I nära samarbete med andra funktioner vid museet hänger teknikerna både fasta och tillfälliga utställningar. Uppgifter som rör samlingsarbete är till exempel intern och extern konsthantverk, tillverkning av specialanpassning för konstverk som till exempel påbyggnadsskydd för mikroklimat på baksidan av målningar, packning och transport av konstverk inför in- och utlån, och databasarbete. Arbetet med utställningar innefattar många gånger större tekniska installationer och tillfälliga ombyggnationer, ommålning, ljussättning, AV-teknik, montering av texter, materialinköp med mera. I vissa fall inbegriper utställningsarbetet utställningsformgivning samt framtagning av skalenliga modeller, konstruktionsritningar och prototyper.

FÖRÄNDRINGAR

Två tekniker var tjänstlediga delar av året och i samband med en pensionsavgång rekryterades en tekniker med utpekat samlingsfokus, vilket delvis inneburit nya roller och arbetssätt. Under året har arbetet fortgått med att utveckla lokaler, planering och arbetsmetoder för att effektivisera och kvalitetssäkra verksamheten. En rensning och omorganisering av yttre magasin genomfördes för att mer effektivt utnyttja lagerutrymme. Nya förvaringsvagnar köptes in för att underlätta städning. Flera nya timanställda tekniker har

skolats in under året samtidigt som samtliga tillsvidareanställda tekniker genomgick en obligatorisk utbildning för att framföra arbetsplattform.

UTSTÄLLNINGAR

Under året har teknikfunktionen arbetat med nertagning av flera tidigare utställningar och installation av sju nya. Samtliga utställningar hade sina utmaningar gällande det utställningstekniska arbetet. *Världen om kring dig* innehöll verk i stort format, *Tori Wrånes* innebar komplex AV-teknik och *Från dansk guldålder till Hammershøi* var en större inlånsutställning. Hösten, som var särskilt intensiv med fem utställningsöppningar, inleddes med projektet *Du är* och avslutades med *Sten A Olssons Kulturstipendium 2019*. I utställningen *Parafras – art nouveau* integrerades tolkningar av art nouveau utförda av studenter från Högskolan för Design och konsthantverk (HDK) i salar med samlingspresentationer. Svårigheten att transportera stora plywoodskivor i hissen låg till grund för framtagningen av en lösning med små "flat pack" podier som kunde få plats i hissen och monteras på plats.

SAMLINGEN

Omfattande omhängningar har under året framför allt gjorts på våning fem och sex i samband med utställningsarbete och utlån. Arbetet inbe-

Installering av *Tori Wrånes*, Stenahllen.

grepp ommålning av två salar. Utvecklingsarbetet för bättre ordning, effektivitet och utnyttjande av befintliga utrymmen har fortsatt under året. I

samband med det samordnade skadedjursarbetet (IPM) har ett flertal åtgärder genomförts och nya rutiner införts.

Fastighet

Göteborgs konstmuseum uppfördes mellan 1921 och 1923 och har byggts till i två omgångar 1968 och 1996. Verksamheten ställer stora krav på byggnaden vad gäller bland annat säkerhet, klimat och tillgänglighet. Övervakning måste kontinuerligt göras för att säkerställa att byggnaden uppfyller de krav som ställs. Byggnadens skick bevakas i dialog med fastighetsförvaltaren Higab. Den nuvarande byggnaden innebär stora utmaningar som helt kan lösas endast med en om och tillbyggnad av museet, inkluderande moderniserad entré, större utställningsytor, stabilare klimat och ökad säkerhet, förbättrat auditorium och pedagogisk verkstad, större magasin i anslutning till huset, transporthiss, transportintag, moderniserade verkstäder, utökade kontor med mera. I väntan på en långsiktig lösning arbetar museet för att utifrån rådande förutsättningar så långt det är möjligt uppfylla verksamhetens krav.

Under senare år har fastigheten haft en ökad förekomst av långspröad silverfisk (*Ctenolepisma longicaudata*), vilket krävt preventiva åtgärder. En arbetsgrupp för samordnad skadedjurskontroll (IPM) har bildats under året. En handlingsplan för arbetet är framtagen och ett strategiskt projekt för tätning av ytor med hög förekomst av långspröad silverfisk har påbörjats.

MAGASIN

Göteborgs konstmuseum lider fortsatt brist på magasin för samlingen. Magasinen i huvudbyggnaden är undermåliga både vad gäller storlek och

standard, likaså transportvägarna till och från magasinerna. Det saknas godkänt transportintag och transporthissar, liksom mottagningsrum/karantän och packrum. För närvarande hyrs tillfälliga magasinssytor på annan ort som förvaltas av extern leverantör. Detta innebär att samlingen blir svår att nå för museets personal såväl som externa forskare och curatorer. De externt placerade magasinerna innebär även stora kostnader för hyra, transporter och hantering, förutom den belastning på föremålen som transporter innebär.

Arbete har pågått under året med en förstudie för fjärrmagasin till hela museisektorn i kulturförvaltningen i Göteborgs Stad, där Göteborgs konstmuseum ingår. Trots planerade fjärrmagasin kommer problematiken i huvudbyggnaden att kvarstå. Gemensamma externa magasin i museisektorn löser inte Göteborgs konstmuseums särskilda behov av magasinssytor i anslutning till museibyggnaden. Behoven finns beskrivna i *Underlag förstudie inför en planerad om och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum* (2013), vilken mynnade ut i Higabs *Om- och tillbyggnad av Göteborgs konstmuseum: Förstudie lägesrapport* (2015).

MILJÖARBETE

Göteborgs konstmuseums miljöarbete följer en handlingsplan som uppdateras årligen. Till åtgärderna hör återanvändning av transportlådor, liksom fortsatt utfasning av glödlampor till förmån för energisparande LED-armatur, samt återvinning av färg, kemikalier och trasig teknik.

Säkerhet

Säkerhetsarbetet är en förutsättning för den verksamhet som bedrivs vid Göteborgs konstmuseum. För bevarande av samlingen, men även för att kunna göra utställningar med inlån av konstverk, krävs att de krav som ställs av samarbetspartner, internationellt arbetande institutioner och försäkringsbolag uppfylls. Säkerhetssamordnaren har ett operativt uppdrag kring säkerhetsarbetet. Under året har säkerhetsfrågor behandlats i den operativa säkerhetsgruppen och träffar inom denna har regelbundet kompletterats med stormöten där aktuella ämnen tas upp med hela bevakningspersonalen.

Under hösten har all personal inom Kulturförvaltningen fått utbildning i systematiskt brandskyddsarbete (SBA), som även avhandlats på avdelningens APT.

KLIMAT

Klimat är en viktig del av museets säkerhetsarbete. För att garantera att museets samling, såväl som till utställningar inlånade verk, inte utsätts för onödiga risker eller påverkan övervakas museets klimat enligt gällande krav. Konservator arbetar kontinuerligt tillsammans med andra sakkunniga hos fastighetsförvaltaren Higab, energieffektiviseringsföretaget KTC och analys och teknikkonsultföretaget WSP för att utveckla och förbättra klimatsstyrning och energieffektivisering. (Se rubriken "Konservering")

Vän- föreningar

KONSTMUSEETS VÄNNER

Föreningen Konstmuseets Vänner i Göteborg bildades 1942 och stöder Göteborgs konstmuseum genom inköp av konstverk till samlingen efter förslag från museet. Ordförande är Torbjörn Molander och sekreterare är Anna Wallin Hallgren, som är deltidsanställd för föreningens kansli. Museichefen är adjungerad ledamot i vänföreningens styrelse.

Vänföreningens volontärarbetare har under 2019 utfört ett ovärderligt arbete vid förhandsvisningar, kursstarter, kursavslutningar och medlemsträffar och vid vänföreningens julavslutning.

Medarbetare vid Göteborgs konstmuseum föreläser för vänföreningens medlemmar i en konstkurs som hålls varje termin. Under våren genomfördes konstkursen på måndagar och tisdagar i konstmuseets hörsal. Vårens kurs hade tema "Verklighet och fantasi" och för höstens kurs var temat "Konst som kontemplation".

Liksom tidigare år har Konstmuseets Vänner under året arrangerat ett flertal förhandsvisningar, vänträffar samt kortare och längre resor både inom landet och utomlands i Europa och Kanada. Under våren påbörjade vänfören-

ingen ett samarbete med konstmuseet i syfte att anordna aktiviteter som både vänföreningens medlemmar och museets besökare kan ta del av. Detta resulterade i ett författarsamtal med Marie Hermanson, ett konstnärssamtal med Meira Ahmemulic och en föreställning om den persiske poeten Rumi och konstnären Ivan Aguéli. Under våren besöktes även Göteborgs Auktionsverk och Göteborgs Konsthall där medlemmar fick en visning av Phoebe Boswells utställning *Here*.

Museets konservatorer höll en visning av konservatorsateljén för medlemmarna, som även erbjöds en visning på temat *Konst ur queerperspektiv*. Konstmuseets tf. museichef Anna Hyltze höll ett föredrag för vänföreningen om det kommande utställningsåret 2020. Hyltze höll även en informationsträff för medlemmarna om planerna runt den kommande ombyggnationen av museet. Föreningens medlemmar bjöds på förhandsvisningar av *Tori Wrånes, Världen omkring dig, Du är* och *Från guldålder till Hammershøi*. Dagsresor anordnades på olika teman som *Kyrkonst i vår närhet, Konstrunda på Österlen, Arkitekturrunda, Den nya staden från femtiotal till miljonprogram, I Västgötabygd, Höganäs, Bohuslän, Halland och Danmark*. De längre resorna gick

till Sydfrankrike och Baskien, Amsterdam, Rotterdam och Haag, Vancouver och Seattle, Hamburg och Jylland samt Dublin och Belfast.

BARNBOKSBILDENS VÄNNER

Barnboksbildens Vänner (BBV) är en ideell vänförening till Göteborgs konstmuseum som arbetar för att öka kunskapen om barnboksillustrationer samt stimulera intresset för dessa. Under trettio år har föreningen donerat originalillustrationer till museet och den unika samlingen omfattar i dag nära 3 000 barnboksbilder av ett åttiotal nordiska konstnärer. I första hand förvärvas hela sviter av bilder till en barnbok. Alla förvärv föregås av ett godkännande från museets sida. Föreningen har 250 medlemmar. Ordförande är Christina Wedenmark och museets intendent för samlingen ingår i styrelsen.

BBV har under året haft flera möten och aktiviteter. I samband med årsmötet den 11 mars på Göteborgs konstmuseum höll Lena Eriksson, chef för pedagogiska enheten på Nationalmuseum och tidigare på Nordiska Akvarellmuseet i Skärhamn, en föreläsning under rubriken *Pippi på konst! En konstbok för nyfikna barn och vuxna!* med illustrationer av Stina Wirsén. Hon berättade om boken och dess tillkomst. Det gavs också en inblick i hur den nya barn- och ungdomsavdelningen på Nationalmuseum arbetats fram, den första på ett svenskt konstmuseum. Övriga tre medlemsmöten hölls på Gamla hovrätten, som numera tillhör Göteborgs universitet.

På vårmötet den 22 maj talade illustratören Marcus Gunnar Pettersson om sitt bilderbokskapande under rubriken "Modig som ett lejon, pigg som en mört", vilket också är titeln på en av hans böcker. Han levandegjorde sin teknik som utgår ifrån utspillda kaffeäckar som han fantiserar och skapar figurer kring.

Höstmötet ägde rum den 24 oktober, då illustratören och författaren Eva Lindström i ett samtal med Emma Vendelek berättade om hur hon arbetat med illustrationerna till sina bilderböcker och hur en enda mening kunde bli uppstarten till en bilderbok. Ett exempel på detta var "En häst kommer gående utan anledning" som så småningom utvecklades till en bilderbok.

På adventsmötet berättade illustratören och författaren Per Gustavsson under rubriken *En guidad tur från rosa prinsessor till en död matfarbror* om sitt bilderbokskapande och hur hans samtal med de egna barnen gett upphov till bilderättelser.

BBV deltog i Bok & Biblioteksmässan med egen monter för att informera om föreningen och värva nya medlemmar.

Vandringsutställningen *Hemma i bilderboken*, som består av bilder som BBV donerat till Göteborgs konstmuseum, har färdigställts under året och turnerade under hösten på stadsdelsbibliotek i Göteborg. Museet har bidragit med fotografering av alla verk som ingår i utställningen.

BBV har under året förvärvat och till museet donerat bilderna till *Den stora vännen* av Eva Lindström och Ylva Karlsson (författare).

Resor

Konstpedagog

Emelie Arendorff Runnerström

Föreläsning och workshop utifrån styrelseuppdrag i föreningen Genus i museer, *Hur kan vi arbeta med genus på museum och konstinstitutioner?* och deltagande i Vårträff på Kulturen i Lund, Lund 3 april.

Resa till Centrum för Näringslivshistoria för att se original inför utställningen med Vang Nyman, Stockholm 4 december.

Tekniker Curran Arnett

Besök vid Museums Heritage Show, London 14–16 maj.

Forskningsledare

Kristoffer Arvidsson

Studieresa med besök på National-museet, Krakow, Museum of Photography, MOCAK (Museum of Contemporary Art Krakow), Krakow 23–25 april.

Studieresa, möte och studiebesök på Ateneum samt studiebesök på Helsingfors konstmuseum HAM, Amos Rex och Kiasma, Helsingfors 21–22 november.

Målerikonservator Malin Borin

Studiebesök inom arbetsgrupp förstudie nya magasin, Köpenhamn 26 september.

Konserveringsarbete inför utställning hos privat långivare, Stockholm 15–16 augusti samt 21–22 november.

Analysprojekt van Gogh, Riksantikvarieämbetet, Visby 16–18 september.

Sixten Strömboms stipendium, *Conserving Canvas Symposium*, Yale University, New Haven, Connecticut, USA 14–17 oktober.

Kurirresa till Seiji Togo Memorial Sompo Japan Nipponkoa Museum of Art, Tokyo 2–9 januari.

Kurirresa till Fondation Louis Vuitton, Paris 23–25 september.

Intendent samling och forsknings-samordnare Per Dahlström

Kurirresa till Albertina, Wien 7–10 januari.

Kurirresa till Staatliche Museen zu Berlin, James Simon Galerie, Berlin 19–23 juni.

Besök på Thielska Galleriet inför arbetet med art nouveau-utställning, Stockholm 21 september.

Studieresa, möte och studiebesök på Ateneum samt studiebesök på Helsingfors konstmuseum HAM, Amos Rex och Kiasma, Helsingfors 21–22 november.

Intendent pedagogik

Freja Holmberg

Studieresa, möte och studiebesök på Ateneum samt studiebesök på Helsingfors konstmuseum HAM, Amos Rex och Kiasma, Helsingfors 21–22 november.

Tf. museichef Anna Hyltze

Juryarbete Årets museum, Lund, Härjedalen, Umeå 19–22 mars.

Föreläsning Dunkers kulturhus, Helsingborg 5 april.

Deltagande i Museernas vårmöte, Östersund 9–11 april.

Besök på Kungliga Biblioteket samt arkivet för Näringslivshistoria, samt galleribesök, Stockholm 22–23 augusti.

Studieresa, möte och studiebesök på Ateneum samt studiebesök på Helsingfors konstmuseum HAM, Amos Rex och Kiasma, Helsingfors 21–22 november.

Konstpedagog Jonna Kihlsten

Deltagande i heldagskonferens för samarbetspartners med SAK Ung, Sveriges Allmänna Konstförening, Stockholm 23 augusti.

Tekniker Dorota Lukianska

Deltagande i utbildning om konsthantverk, Riksantikvarieämbetet och Prins Eugens Waldemarsudde, Stockholm 21–22 oktober.

Enhetschef Lina Malm

Deltagande i konferensen *Sharing is Caring*, Nationalmuseum, Stockholm 16–17 september.

Studieresa, möte och studiebesök på Ateneum samt studiebesök på Helsingfors konstmuseum HAM, Amos Rex och Kiasma, Helsingfors 21–22 november.

Enhetschef Publika möten

Philippa Nanfeldt

Studieresa, möte och studiebesök på Ateneum samt studiebesök på Helsingfors konstmuseum HAM, Amos Rex och Kiasma, Helsingfors 21–22 november.

Programsamordnare Linda Noreen

Styrelsemöte Genus i museer, Hallwylska museet, Stockholm 19 mars.

Föreläsning och workshop utifrån styrelseuppdrag i föreningen Genus i museer, *Hur kan vi arbeta med genus*

på museum och konstinstitutioner? och deltagande i Vårträff på Kulturen i Lund, Lund 3 april.

Intendent utlån av konst och bildrätt Eva Nygårds

Studieresa med besök på Nationalmuseum, Krakow, Museum of Photography, MOCAP (Museum of Contemporary Art Krakow), Krakow 23–25 april.

Kurirresa till Kunsthhaus Zürich 21–23 augusti.

Deltagande i konferensen *Sharing is Caring*, Nationalmuseum, Stockholm 16–17 september.

Studieresa, möte och studiebesök på Ateneum samt studiebesök på Helsingfors konstmuseum HAM, Amos Rex och Kiasma, Helsingfors 21–22 november.

Tekniker, depositionsansvarig Anna Petters

Deltagande i utbildning om konsthantverk, Riksantikvarieämbetet och Prins Eugens Waldemarsudde, Stockholm 21–22 oktober.

Papperskonservator Mariateresa Pullano

Kurirresa till Musée d'Orsay, Paris 15–17 januari.

Kurirresa till Fondation Beyeler, Basel 24–25 januari.

Kurirresa till Munchmuseet, Oslo 26 april.

Kurirresa till Museo Nazionale Romano, Palazzo Altemps, Rom 1–3 oktober.

Deltagande i konferensen *Analysis and Imaging Techniques in the Conservation of Art, Cultural and Natural Heritage*, Nationalmuseum, Köpenhamn 31 oktober–1 november.

Intendent utställningar Johan Sjöström

Studieresa med besök på Nationalmuseum, Krakow, Museum of Photography, MOCAP (Museum of Contemporary Art Krakow), Krakow 23–25 april.

Forskningsresa kring nysaklighetsprojekt, Belgien och Nederländerna 28–31 oktober.

Besök Trine Sondergaard samt Martin Asbæk Gallery inför kommande utställning, Köpenhamn 6–7 februari.

Kurirresa till Museo delle Culture Milano och besök på Venedigbiennalen, Milano och Venedig 23–27 september.

Målerikonservator Petra Victor

Kurirresa till Munchmuseet, Oslo 29–31 januari.

Kurirresa till Kunsthhaus Zürich, Schweiz 10–11 december.

Studiebesök vid Nationalmuseum, klimatanläggning och drift, konditionsbesiktning av mycket stort konstverk av Carl Larsson till kommande utställning, Stockholm 24 januari.

Föremålsregistrator Kalle Våljemark

Zetcom konferens (MuseumPlus), Berlin 19–20 september.

Fort- bildning

GEMENSAMMA UTBILDNINGAR FÖR PERSONALEN:

Museisektorsgemensamma föreläsningar

Göteborgs stadsmuseum och
Röhsska museet, Göteborg 25
februari och 23 september.
Samtlig personal inom enheten
Utställningar och samlingar.

MU och kvalitetssäkring av konstpolitik i kommuner

Utbildning i MU-avtalet om ersätt-
ning till konstnärer i KRO:s regi
Auditoriet 15 januari
Samtlig personal inom enheten
Utställningar och samlingar.

Kommunikation och medarbetarskap, utbildning av psykolog Maria Wramsten Wilmar

Göteborgs Stadsbibliotek,
Götaplatsen, Göteborg 12 april.
Samtlig personal.

Rumslighet och scenografi

Ulla Kassius
Göteborgs stadsmuseum 7 maj
Samtlig personal inom enheten
Utställningar och samlingar.

Utmanande situationer

21 oktober
Samtlig personal inom enheten
Publika möten inklusive timanställda.

Tema Ljus i utställningar

Röhsska museet 12 november
Samtlig personal inom enheten
Utställningar och samlingar.

Brandskyddsutbildning, SBA (Systematiskt brandskyddsarbete)

Göteborgs stadsmuseum 18
november.
Samtlig personal.

ÖVRIGA:

Konstpedagog

Emelie Arendorff Runnerström

Deltagande i *Re-thinking
Knowledge Regimes. Solidarities and
Contestations*, G19, Genuskonferens,
Svenska genussekretariatet, Göteborg
7–9 oktober.

Tekniker Curran Arnett

Repetition Liftutbildning, Cramo AB,
15 augusti.

Konservator måleri Malin Borin

Workshop, projektstruktur, Norra
Hamngatan 8, Göteborg 1 april.

Tekniker Clive Leaver

Repetition Liftutbildning,
Kranpunkten AB 5 november.

Tekniker Dorota Lukianska

Grundkurs Liftutbildning,
Kranpunkten AB 17 september.

Enhetschef Publika möten**Philippa Nanfeldt**

Göteborgs Stads mentorprogram, två träffar i grupp och sju enskilda träffar med mentor à 1,5 timme.

Office 365, två halvdagar, Göteborgs stadsbibliotek 1 och 6 februari.

Projektledarutbildning, heldag, 1 mars, Kulturverkstan, Arbetsmiljöhandledning AC, Pe3.

Tekniker, depositionsansvarig**Anna Petters**

Grundkurs Liftutbildning, Kranpunkten AB 17 september.

Konservator papper**Mariateresa Pullano**

Workshop, projektstruktur, Norra Hamngatan 8, Göteborg 1 april.

Konservator måleri Petra Victor

Nationellt möte via Skype gällande långtidslagring av klimatdata, arrangör: Riksantikvarieämbetet, 8 februari.

Workshop, projektstruktur, Norra Hamngatan 8, Göteborg 1 april.

Gift i samlingarna, utbildning anordnad av Västra Götalandsregionen, Studio västsvensk konservatorsateljé och Medicinhistoriska museet, Medicinhistoriska museet, Östra Hamngatan, Göteborg 23 april.

Facklig utbildning:

DIK, GDPR, centralfackligt ombud från Stockholm, Stampgatan Göteborg 4 april.

Saco Göteborgs Stad, upptacktaskonferens arbetsmiljö, Burgårdens konferenscenter, Göteborg 2 september.

Göteborgs Stad, Arbetsmiljöveckan, Stefan Blomberg, *Mobbing, kränkande särbehandling och arbetsbelastning*, Burgårdens konferenscenter, Göteborg 22 oktober.

Föremålsregistrator Kalle Väljemark

Deltagande i konferensen *Digikult*, Göteborg 24–26 april.

Med- arbetare

Vid Göteborgs konstmuseum har följande personal varit verksam under 2019:

Ledning

Anna Hyltze, tf. museichef

Enheten för Publika möten

Emelie Arendorff Runnerström, konstpedagog

Elin Engström, butiksmedarbetare

Freja Holmberg, intendent konstpedagogik

Jonna Kihlsten, konstpedagog

Joel Melkersson, vikarierande värd

fr.o.m. 2019-04-24

Philippa Nanfeldt, enhetschef

Linda Noreen, programsamordnare

Sajna Sabbaghpour, värdsamordnare

tjänstledig 2019-04-01 till 2019-09-30

Maggie Singer, receptionist t.o.m. 2019-02-08

Ellen Skafvenstedt, vikarierande värd

2019-07-15 till 2019-09-15

Gringgo Solomon, värd samt vikarierande

värdsamordnare 2019-04-01 till 2019-09-30

Marie Wallgren, värd

Kristin Ylikiiskilä Broberg, vikarierande värd

fr.o.m. 2019-04-24

Fredrik von Zweigbergk, butiksforestandare

Timavlönade och arvoderade konstpedagoger:

Lisbet Ahnoff, Fredrika Almqvist, Miriam Hag-

ström, Ester-Lee Heller, Alexandra Herlitz, Anna

Hoffre, Johannes Nordholm, Coral Ricote, Karin

Silverin, Gringgo Solomon och Sofia Trönnberg.

Timavlönade värdar i reception och butik:

Adriana Aires, Kenny Bengtsson, Frida Bladby,

Fia Doepel, Miriam Hagström, Anne Hakosalo,

Helena Hedblom, Ester-Lee Heller, Kalle

Kinnunen, Gustav Lejelind, Coral Ricote, Ellen

Skafvenstedt, Emma Stattin, Sofia Trönnberg,

Madeleine Jostedt Ulrici.

Månadsanställd utställningsvärd: Ellen

Skafvenstedt

Timavlönade utställningsvärdar: Fia Doepel,

Helena Hedblom

Enheten för Utställningar och samlingar

Emelie Arendorff Runnerström,

utställningskoordinator fr o m 2019-09-16

Tanja Axelryd, utställningskoordinator tjänstledig

fr.o.m. 2019-07-10

Curran Arnett, tekniker tjänstledig

t.o.m. 2019-05-05

Kristoffer Arvidsson, forskningsledare
 Malin Borin, konservator måleri
 Per Dahlström, intendent samling och
 forskningsamordnare
 Clive Leaver, vikarierande tekniker
 Solveig Lehtonen, tekniker t.o.m. 2019-07-31
 Dorota Lukianska, tekniker fr.o.m. 2019-08-26
 Lina Malm, tf. enhetschef
 Eva Nygårds, intendent utlån
 Anna Petters, föremålstekniker med
 depositionsansvar
 Momir Popovic, vikarierande föremålsregistrator
 samt utställningskoordinator
 Mariateresa Pullano, konservator papper
 Arthur Ragnarsson, tekniker tjänstledig
 fr.o.m. 2019-05-01
 Eva Ranglin, bibliotekarie
 Hossein Sehatlou, fotograf
 Johan Sjöström, intendent utställningar
 Victoria Skalleberg, vikarierande konservator
 fr.o.m. 2019-09-09
 Petra Victor, konservator måleri

Kalle Väljemark, föremålsregistrator tjänstledig
 t.o.m. 2019-03-19

Timavlönade tekniker och utställningsbyggare:
 Kenny Bengtsson, Joel Danielsson, James Duffy,
 Daniel Grizelj, Dorota Lukianska, Hannes
 Nilsson, Axel Ragnerstam och Magdalena Ågren.

Timavlönade grafiska formgivare:
 Emma Engström, Charlotta Persson

Sektor museers stödenheters medarbetare verksamma på Göteborgs konstmuseum

Malin Gustafsson, kommunikatör
 Helene Karlsson, kommunikatör t.o.m. 2019-05-25
 Helena Karlsson, administratör
 Daniel Landahl, fastighets- och
 säkerhetssamordnare
 Håkan Nilsson, lokalvårdare
 Malin Opperud, marknadsförare
 Eva Rosengren, pressansvarig
 Anette Stenstrand, ekonom

Bokslut

Resultat (belopp i tkr)	Bokslut 2019	Budget 2019	Avvikelse	Bokslut 2018	Bokslut 2017	Bokslut 2016
Intäkter*	11 012	10 615	397	11 227	23 304	21 039
Kostnader**	22 213	21 390	-824	21 736	39 808	37 984
Nettokostnad	11 201	10 775	-426	10 509	16 504	16 945
Kommunbidrag*					16 311	16 094
Resultat	-426	0	-426	-444	-193	-851

* Från 2018 tilldelas kommunbidraget inte Göteborgs konstmuseum utan Sektor museer, där museet ingår. Därför är jämförelse med föregående år ej möjlig.

** Från 2018 är kostnader såsom hyra, leasing, löpande fastighetskostnader och kostnader för administration och kommunikation placerade centralt i organisationen. Varje avdelning inom Sektor museer har verksamhetskostnader för processerna publika möten, utställningar och samlingar samt kostnader för avdelningens personal.

Göteborgs konstmuseum	2019	2018	2017	2016
Antal anläggningsbesök	213 806	218 378	248 879	202 880
varav verksamhetsbesök, totalt	175 324	177 780	213 253	167 013
varav verksamhetsbesök, barn och unga	33 593	36 240	44 216	33 956
Deltagare i pedagogiska aktiviteter, barn och unga	14 098	31 360	19 305	17 069
Antal aktiviteter totalt, hemarena	1 274	1 127	1 364	1 054
varav utställningar	11	12	13	16
varav pedagogiska aktiviteter, barn och unga	569	579	743	664
varav övriga aktiviteter	684	536	608	374
Antal aktiviteter vid uppsökande verksamhet	10	6	14	0
Öppethållande, antal timmar per vecka	41	41	41	41

2019 var hade Göteborgs konstmuseum något bättre siffror än prognostiserat. Efter två år med nya entréavgifter har en bra modell för prognostisering skapats. Resultatet följer beräknade intäkter väl. Museet har haft en jämn spridning av besökare under året. Tillfälliga utställningar som *Tori Wrånes* och *Från guldålder till Hammershøi* har lockat besökare tillsammans med de projekt som tagit avstamp i den egna samlingen, som Närstudie av *Akrobatfamilj* och *Världen omkring dig*.

Den pedagogiska verksamheten har genomförts i samma omfattning som föregående år. Betydande händelser har varit turnerade sommarlovsverksamhet i Göteborgs särskilt prioriterade områden samt uppsökande lektionsverksamhet för låg- och mellanstadiet, främst i Tynnered.

Teckenspråkstolkning planeras numera regelmässigt in till vernissager samt utvalda visningar och program.

Tillsättningen av en programsamordnartjänst har stärkt samarbetet med Högskolan för Scen och Musik, Konsthögskolan Valand, Göteborgs Stadsbibliotek och Göteborgs Symfoniker samt med vänföreningen. Särskilda satsningar, som det roterande värdskapet med introduktioner på både svenska och engelska i olika utställningar, höjer antalet aktiviteter och deltagare. Dock har museet sett ett tapp av bokade visningar för elever inom högskola och konstskola (-70 procent) till följd av sektorns borttagande av rabatterad entré för dessa grupper, men också höjd avgift för visning.

C.W. Eckersberg (1783–1853), *Parti av kolonnaden som omger Petersplatsen i Rom*, 1813–1816, olja på duk, 34,5 × 27 cm, Ordrupgaard, 139 WH, foto: Anders Sune Berg.

Bilaga 1

Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum

Intima och rofyllda bilder från hundra år av dansk konst spred ett andaktsfullt lugn i konstmuseets tre etager under utställningen *Från guldålder till Hammershøi. Dansk konst från Ordrupgaard och Göteborgs konstmuseum*.

Text: Kristoffer Arvidsson och Per Dahlström Bearbetning: Freja Holmberg och Jonna Kihlsten

Utställningen tog avstamp i den period under 1800-talets första hälft som i dansk konsthistoria kallas guldålder. Besökarna gavs tillfälle att stifta bekantskap med flera framträdande guldåldersmålare. Urvalet sträckte sig även framåt i tiden till början av 1900-talet med verk av senare danska konstnärer som förvaltade arvet från guldåldern, däribland L.A. Ring och Vilhelm Hammershøi.

Guldåldern och Hammershøi markerar start- och slutpunkt för en storslagen epok i dansk konsthistoria, som på senare tid fått allt större uppmärksamhet internationellt. Gemensamt för konstnärerna i utställningen är intresset för vardagliga miljöer, odramatiska landskap och ett milt, stämningsskapande ljus. Med utställningen ville Göteborgs konstmuseum synliggöra denna

kontinuitet från första halvan av 1800-talet fram till första världskriget.

Utställningen gjordes i samarbete med konstmuseet Ordrupgaard utanför Köpenhamn. Ordrupgaards samling byggdes upp av makarna Wilhelm (1868–1936) och Henny Hansen (1870–1951). Förutom guldåldersmåleri samlade paret dansk konst från tiden före och efter sekelskiftet 1900 samt fransk impressionism och postimpressionism. Ordrupgaard lånade ut närmare femtio verk till utställningen. Göteborgs konstmuseum började mer systematiskt samla guldåldersmåleri på 1970-talet. I utställningen visades ett tjugotal verk ur samlingen. Därutöver gjordes ett fåtal kompletterande inlån från Nationalmuseum i Stockholm samt en privatsamling.

C.W. Eckersberg (1783–1853), *Damporätt*, ca 1820, olja på duk, 63,3 × 51,8 cm, Göteborgs konstmuseum, inköpt 1953, GKM 1425.

C.W. Eckersberg (1783–1853), *Mansporätt*, olja på duk, 32,5 × 24,5, Göteborgs konstmuseum, inköpt 1922, GKM 0726.

GULDÅLDER

Trots krig och ekonomisk kris blomstrade den danska konsten under första halvan av 1800-talet, den så kallade guldåldern. Kännetecknande för guldåldersmåleriet är en detaljtrogen realism med landskap, stadsbilder, interiörer och porträtt insvepta i ett milt ljus. Guldåldersmålarna skapade en konst fokuserad på det intima och vardagliga snarare än det storslagna och mytologiska. Måleriet var gärna småskaligt och motiven anspråkslösa. Ofta baserades målningarna på noggranna teckningar, utförda inför motivet.

Beteckningen "guldålder" etablerades så sent som på 1960-talet. Begreppet påvisar eftervärldens

höga värdering av periodens konst. Guldåldersmålarna var alltså själva inte medvetna om att de levde i en guldålder. Snarare uppfattades samtiden som orolig och krisartad, en ekonomisk nedgångsperiod efter välståndet under 1700-talet. I september 1807, under Napoleonkrigen, bombarderade England Köpenhamn. Syftet var att tvinga det neutrala Danmark att överlämna sin flotta till Storbritannien för att förhindra att den hamnade i franska händer. Danmark valde då att ställa sig på Frankrikes sida, vilket i förlängningen bland annat ledde till förlusten av Norge till Sverige 1814. Händelserna ledde även till en ekonomisk nedgångsperiod som kulminerade i statsbankrutt 1813. Danmarks tid som

Constantin Hansen (1804–1880), *Portik i Christiansborgs slott*, 1826, olja på duk, 41,5 × 32 cm, Göteborgs konstmuseum, inköpt 1974, GKM 1928.

P.C. Skovgaard (1817–1875), *Utsikt från Fredriksborgs slott*, 1842, olja på duk, 140 × 150 cm, Ordrupgaard, 73 WH, foto: Anders Sune Berg.

militär stormakt var definitivt över. Den oroliga perioden avslutades med krigsutbrottet i hertigdömena Schleswig och Holstein 1848, landområden som senare förlorades till Preussen. Danmark gick miste om en tredjedel av sin yta och 40 procent av sin befolkning. Den danska nationalkänslan var svårt sårad, men ny kraft hämtades i mottot "Vad som utåt förlorats, ska inåt vinnas". Kan yttre oroligheter vara orsak till att så många danska konstnärer sökte lugn och kontemplation i sin motivvärld?

Kulturlivet blomstrade, mycket tack vare impulser utifrån och ett växande köpstarkt borgerskap. Borgerskapets önskemål på konsten skiljde sig från hovets, adelns och kyrkans. Borger-

skapet ville se sig självt, sin närmiljö och sina ideal speglade i konsten. Dessa ideal handlade om att manifestera en viss status i samhället, ordning och tradition, mode och utveckling. Allt detta kommer på olika sätt till uttryck i konsten, i valet av motiv men också i den sakliga stilen. Under studieår i Italien mötte de danska guldåldersmålarna det klassiska arvet. I Italien målade de också interiörer, figurscener i pittoreska byar, kustlandskap och vyer över campagnan, landskapet kring Rom.

Den ledande gestalten bland guldåldersmålarna är Christoffer Wilhelm Eckersberg (1783–1853). Eckersberg vistades i Rom 1813–1816, varefter han återvände till Danmark och blev inflytelserik lärare på konstakademin i Köpenhamn.

J.T. Lundbye (1818–1848), *Landskap. Sørup Vang*, 1841, olja på duk, 57 × 73 cm, Ordrupgaard, 38 WH, foto: Anders Sune Berg.

Vilhelm Kyhn (1819–1903), *Landskap från Silkeborg*, 1848, olja på papper, 31 × 41,5 cm, Ordrupgaard, 35 WH, foto: Anders Sune Berg.

Eckersberg höll fram den antika konsten som en förebild men betonade också värdet av naturstudier – detaljerade linjeteckningar eller oljeskisser utförda direkt inför motivet. Konstakademien i Köpenhamn blev en viktig mötesplats dit även elever från Nordtyskland sökte sig. Genom bland annat Eckersbergs insatser förnyades konstakademien från att främst ha varit inriktad på historiemåleri till att också undervisa i andra genrer.

Porträtt blev en central motivkategori inom guldåldersmåleriet. Ofta använde konstnärerna varandra som modeller. Vid sidan av försäljning av målningar gav porträttbeställningar viktiga inkomster. Även landskapsmåleriet frodades. Genren återspeglar en ny, mer kontemplativ relation till naturen. Vilhelm Kyhn (1819–1903) var en av den danska 1800-talskonstens mest framstående och produktiva landskapsmålare. Kyhn drev även "Kyhns tegneskole for kvinder" i sitt och hustruns Petrine Pauline Leisners gemensamma

hem. Där undervisade han kvinnliga konstnärer som ännu inte fått tillgång till akademien.

Andra tongivande guldåldersmålare var Wilhelm Bendz, Constantin Hansen, Christen Købke, J.T. Lundbye, Martinus Rørbye och P.C. Skovgaard. Utmärkande för periodens konst är den genomgående höga konstnärliga nivån och att den inte domineras av enstaka uppburna konstnärer.

1848 dog flera av de centrala guldåldersmålarna och samma år ersattes enväldet av konstitutionell monarki. Årtalet har därför fått utgöra slutpunkten för perioden. Men nyligen har forskare velat utsträcka guldåldern till 1860-talet för att inkludera ett bredare urval.

IMPRESSIONISTER

Mot slutet av 1800-talet inträdde en ny vital period i den danska konsten. Denna gång häm-

Theodor Philipsen (1840–1920), *Kor på bete*, 1890, olja på pannå, 56×82,5 cm, Göteborgs konstmuseum, F 125, testamenterisk gåva från Pontus och Göthilda Fürstenberg 1902.

Johannes Larsen (1867–1961), *Knipor i en vak*, 1899, kasein på pannå, 89×122 cm, Ordrupgaard, 19 WH, foto: Anders Sune Berg.

tades inspirationen från Paris. Ett modernt måleri, påverkat av realismen och impressionismen, utvecklades. I realismen ville konstnärerna skildra verkligheten som den är utan idealisering. De besläktade impressionisterna fokuserade på intryck av färg och ljus med en livfull penselföring. Liksom guldåldersmålarna vände sig de danska realisterna och impressionisterna mot vardagen. De målade ofta lantliga miljöer med odlingslandskap och bondgårdar. Julius Paulsen (1860–1940) och Theodor Philipsen (1840–1920) var två framträdande företrädare för dansk impressionism.

Johannes Larsen (1867–1961) kom från ön Fyn och har skildrat sin närmiljö i realistiska friluftsmålningar. På 1880-talet studerade han på Kunsternes Fries Studieskoler i Köpenhamn. Skolan upprättades som ett alternativ till konstakademiens undervisning och leddes under några år av Kristian Zahrtmann. På skolan mötte Larsen andra

målare från Fyn som Fritz Syberg (1862–1939) och Peter Hansen (1868–1928). Med liknande utgångspunkter slöt de sig samman och bildade den inflytelserika konstnärsgruppen Fynmålarna.

Förutom landskap målade Larsen fåglar i olika tekniker. *Knipor i en vak* är utförd med en penselföring hämtad från impressionismen. Den asymmetriska kompositionen med högt liggande horisont tyder på ett inflytande från japansk konst. Fritz Syberg skildrade soldränkta odlingslandskap och bönder i en rak realism med fri penselföring. Peter Hansen inriktade sig på natur- och människoskildringar, ofta i en ljus färgskala. 1903–1905 vistades Hansen i Neapel, Pompeji och Civita d'Antino där han studerade landskap och människor. Efter hemkomsten målade han Fyn i strålande solsken och impressionistisk stil. Med sitt ljusa måleri med lantliga motiv har Fynmålarna inte bara påverkat andra konstnärer utan också bilden av Danmark.

L.A. Ring (1854–1933), *Vid Fönstret*. Ole Ring betraktar utsikten vid Roskilde, 1925, olja på duk, 36,5 × 28 cm, Ordrupgaard, 380, foto: Anders Sune Berg.

L.A. Ring (1854–1933), *Lundbyes bänk vid Arresø*. Frederiksværk, 1899, olja på duk, 43,5 × 56 cm, Ordrupgaard, 56 WH, foto: Anders Sune Berg.

L.A. RING

Laurits Andersen Ring (1854–1933) är en av de mer framträdande gestalterna i den danska konsten kring sekelskiftet 1900. L.A. Ring tog sitt namn efter byn Ring, där han är född, nära Præstø på Sjælland. Ring studerade vid konstakademin i Köpenhamn i två omgångar på 1870- och 1880-talet. Han växte upp i en torparfamilj, vilket präglar konstnärens ofta lantliga motivval. Landskap, byar, bönder och hantverkare återges i en formsäker realism med symbolistiska inslag. Under resor till Frankrike och Italien kom Ring i kontakt med det moderna friluftsmåleriet. Hans kärva bildspråk fick därigenom en mer modern prägel.

Men det var främst till de gamla mästarna och guldåldersmålarna han vände sig för inspiration.

I *Lundbyes bänk vid Arresø*, *Fredriksværk* har Ring målat guldålderskonstnären J.T. Lundbyes (1818–1848) bänk runt ett gammalt träd. Nedanför breder vårlandskapet ut sig. Trots idyllen har landskapet en ton av tomhet och melankoli. I sin omsorgsfulla iakttagelse av den närmsta omgivningen visar Ring sin förankring i guldålderstraditionen.

Rings bild av människan har ett drag av pessimism, vilket kommer till uttryck i *Den berusade mannen*. Målningen skildrar hur en grupp skolbarn driver med en berusad man på en bygata. Barnen förkroppsligar människans tendens att i grupp stöta ut de avvikande.

L.A. Ring (1854–1933), *Den berusade mannen*, 1890, olja på duk, 111×141, Ordrupgaard, 3 WH, foto: Anders Sune Berg.

Vilhelm Hammershøi (1864–1916), *Solstrålar eller Solsken, Dammkornens dans i solstrålarna*, 1900, olja på duk, 70×59 cm, Ordrupgaard, 373, foto: Anders Sune Berg.

VILHELM HAMMERSHØI

Vilhelm Hammershøi (1864–1916) är en av Danmarks mest kända konstnärer. Han är främst känd för sina stilla interiörer men målade också porträtt, stadsbilder och landskap. Hammershøi har blivit en symbol för den generation danska konstnärer som kring sekelskiftet bröt med äldre akademiska traditioner. Vilhelm Hammershøi föddes 1864 i Köpenhamn där fadern var butiksägare. Han studerade vid konstakademien i Köpenhamn för Frederik Vermehren men följde också P.S. Krøyers undervisning vid Kunsternes Frie Studieskoler. 1891 gifte sig Hammershøi med Ida Ilsted, syster till en konst-

närskollega. Hustrun förekommer i många av hans interiörer från våningen i Köpenhamn. I början av det nya seklet gjorde Hammershøi studieresor i Europa där särskilt vistelsen i London blev betydelsefull.

Hammershøis stil är nyktert realistisk i en gråblek färgskala. Tillsammans med det mjuka ljuset ger den återhållna färgskalan interiörbilderna en andlig dimension. Det milda ljuset påminner om guldåldersmåleriet. Samtidigt visar den stilla melankolin och religiösa mystiken ett släktskap med den tyska romantiken. I interiörbilderna med bortvända kvinnogestalter märks även en påverkan från den holländske 1600-talsmålaren Johannes Vermeer van Delft.

Vilhelm Hammershøi (1864–1916), *Interiör*, ca 1910, olja på duk, 82,5×64 cm, Ordrupgaard, 374, foto: Anders Sune Berg.

Hammershøi var uppskattad under sin levnadstid men hans spartanska stil föll inte alla i smaken. När ett porträtt av systemen refuserades från Charlottenborgutställningen i Köpenhamn, väckte det protester bland den nya konstens försvarare. Händelsen sägs ha bidragit till skapandet av Den Frie Udstilling, en alternativ utställningsarena. Trots sin tillbakadragna läggning blev Hammershøi en symbol för de unga konstnärer som stred mot en konservativ konstakademi.

Hammershøi målade gärna landskap, även om dessa inte var lika efterfrågade som hans interiörer. I utställningen visades ett formsträngt, sol-dränkt landskap med ett fjärran skogsparti under en himmel med lätta moln. Landskapet inger en känsla av ro men känns samtidigt märkvärdigt distanserat. I relation till modernismens färg-explosioner framstod Hammershøis dämpade interiörer som föråldrade, men under senare

decennier har de väckt ett förnyat internationellt intresse.

Trots likheter skiljer sig Rings och Hammershøis realism från guldåldern på flera punkter. Guldåldersmåleriet präglas av idyll och romantisk längtan under svåra orostider. Ring och Hammershøi återkommer snarare till en känsla av smygande oro. Deras målningar är på samma gång kontemplativt stillsamma och psykologiskt djuplodande. Båda skildrar psykiska tillstånd och människans ambivalens inför det framväxande moderna samhället. Konstnärerna bidrog till att förändra bilden av Danmark från sjönation och kunglig stormakt till ett land av bönder och borgare.

Denna text ingick i ett bildspel med fördjupning kring utställningen och publiceras här i lätt bearbetad form.

Pablo Picasso, *Akrobatfamilj*, 1905, gouache, akvarell och tusch på kartong, 104 × 75 cm, Göteborgs konstmuseum, inköpt 1922, GKM 0699.

Bilaga 2

Närstudie av Akrobatfamilj. Perspektiv på Picasso

I samband med ett utlån av Pablo Picassos *Akrobatfamilj* (1905), ett av Göteborgs konstmuseums mest kända verk, gjordes ett omfattande forskningsarbete kring målningen med inriktning mot material, konservering, historia och proveniens. Projektet presenterades i en utställning på Göteborgs konstmuseum 2019. Följande text bygger på material från utställningen.

Text: Eva Nygårds

Akrobatfamilj är ett av Pablo Picassos ikonverk från den rosa perioden där konstnären skildrar kringresande akrobater från cirkusvärlden. I poetiska tolkningar visas akrobaterna bakom kulisserna, ofta med ett stråk av melankoli. *Akrobatfamilj* ingår i en serie verk som Picasso skapade i början av 1905 i samband med en utställning i Paris. Serien inleder den rosa perioden där Picasso rörde sig mot en ljusare ton i sina verk, både gällande sinnesstämning och färgval.

Akrobatfamilj har sedan 1922 ingått i Göteborgs konstmuseums samling som ett av museets mest efterfrågade och uppmärksammade verk, men har trots det endast lånats ut till andra museer ett femtontal gånger. Under 2018 och 2019 visades målningen i en omfattande utställning om Picassos blå och rosa perioder på Musée d'Orsay i Paris och Fondation Beyeler i Basel. I samband med utlånet genomfördes ett betydande konserveringsprojekt med internationella forskarteam. För att få en bättre

förståelse för verkets material och teknik, och därmed finna den bästa lösningen för bevarandet av målningen, kommer forskningsarbetet att fortsätta.

Efter hemkomsten visades *Akrobatfamilj* tillsammans med sju andra verk av Picasso ur Göteborgs konstmuseums samling. I dialog med konstverken visades även tre nyproducerade filmer som gav en fördjupning i *Akrobatfamilj*s tematik och proveniens liksom i det pågående konserveringsprojektet.

AKROBATFAMILJ OCH DESS TEMATIK

I februari 1905 ställde Picasso ut 33 målningar och ett okänt antal teckningar på Galerie Serrurier i Paris. *Akrobatfamilj* utgjorde där en av åtta målningar i en serie med den övergripande titeln *Les Saltimbanques* (kringresande akrobater), utan en närmre deskriptiv titel på varje enskilt verk.

Närstudie av Akrobatfamilj. Perspektiv på Picasso, våning sex.

Utställningen på Galerie Serrurier utgjorde starten på Picassos rosa period som pågick under 1905 och främst förknippas med harlekin- och akrobatmotiv. Picasso hade behandlat harlekin-temat redan 1901, då med tydlig inspiration från konstnärer som Edgar Degas och Henri de Toulouse-Lautrec, vilka skildrade scenkonsten och Paris nattliv. Under den rosa perioden kom influenserna framför allt från den krets av intellektuella och poeter som Picasso umgicks med. Picasso och hans vänner besökte ofta en närliggande cirkus, Cirque Médrano, där de hade möjlighet att bekanta sig med akrobaterna bakom scenen.

Picasso skildrar akrobaterna utanför scenen i vardagliga miljöer eller i anonyma landskap i gränslandet mellan fantasi och verklighet. Konstnären ger oss en poetisk och melankolisk

beskrivning av artisternas liv. Akrobaten sägs ibland vara konstnärens alter ego då han i några av verken från den här perioden har avbildat sig själv som harlekin.

I serien *Les Saltimbanques* kan två teman urskiljas. Det ena fokuserar på familjen och harlekinens fadersroll i en mer privat hemmiljö. Det andra temat är cirkusen där harlekinen associeras med akrobaterna. I *Akrobatfamilj* har Picasso kombinerat dessa två teman med bilden av familjen som troligen befinner sig bakom kulisserna på cirkusen. (Picasso. *Bleue et Rose* 2018, s. 238)

Med sin triangulära komposition närmar sig *Akrobatfamilj* renässanskonstens avbildningar av den heliga familjen. Jämförelser kan exempelvis göras med El Grecos *Den heliga familjen*, vars komposition har stora likheter med *Akrobatfamilj*.

Picasso skildrar en intim och stämningsfull scen som visar närheten mellan familjemedlemmarna. Barnets centrala roll förstärks genom att det är den enda individ i bilden som blickar rakt mot betraktaren.

HARLEKINEN

Påverkan från El Greco och manierismen är märkbar i arbeten från den blå perioden, där Picasso återkommande skildrar utsatta individer i samhällets utkant, men denna inspiration fortsätter även under den rosa perioden.

Precis som El Greco målar Picasso ofta sina karaktärer med utmärklade drag och förlängda kroppsproportioner. I *Akrobatfamilj* framträder detta manér tydligast i harlekinen, som är tecknad med långsmala händer och androgyna drag. Hatten har Picasso medvetet lämnat delvis omålad. I en tidigare skiss tecknas harlekinen i en blå dräkt och draperiet bakom familjen har samma rosaröda ton som tältduken på Cirque Médrano. I slutversionen valde Picasso en omvänd färgsättning, där akrobatens dräkt blivit rosaröd och draperiet bakom familjen fått en blå ton. Trumman, som i en första skiss hänger i bakgrunden, får istället agera som sittmöbel för akrobaten.

KVINNAN

På senare år har en av konstnärens tidiga modeller, Madeleine, utpekats som en referens till flera avbildningar av modersgestalter i Picassos konst från 1904–1905. (Daix 2012, s. 536) Dr Marilyn McCully, som höll en föreläsning på utställningens öppningsdag, avvisade dock teorierna om att det skulle vara Madeleine som avbildats i *Akrobatfamilj*. McCully påpekade också att Picasso använde sig av flera olika modeller under den här tiden och att han ofta strävade efter att teckna en specifik karaktär snarare än att verklighetstroget återge en av sina modeller. I Baltimore Museum

El Greco, *Den heliga familjen*, 1595, olja på duk, Hospital de Tavera, Museo Fundación Lerma, Toledo, foto: Wikimedia Commons.

of Art finns ett antal förstudier till *Akrobatfamilj*, varav några detaljerade framställningar av kvinnan och barnet. McCully framhöll att kvinnan i skisserna inte liknar den kvinna som återgivits i *Akrobatfamilj*, vilket kan styrka tesen om att Picasso arbetade med olika modeller.

APAN

Den amerikanske konsthandlaren Leo Stein, bror till författaren Gertrud Stein, var under en period ägare till verket. I hans biografi sägs Picasso ha nämnt apan som en egen och viktig innovation i kompositionen, men i konsthistorien finns tidigare liknande exempel. (Stein 1996, s. 169) Möjligtvis kan Picasso ha influerats av Albrecht

Pablo Picasso, *Cirkusfamilj med violinist* (recto), *Skisser av violinist* (verso), 1905, The Baltimore Museum of Art, The Cone Collection formed by Dr. Claribel Cone and Miss Etta Cone of Baltimore, Maryland.

Albrecht Dürer, *Madonna och barn med apa*, ca 1498, etsning, foto: Wikimedia Commons.

Dürers grafiska blad från 1498, där Maria och Jesusbarnet porträtteras tillsammans med en apa. (Reff 1973, s. 11–47)

På en av skisserna till *Akrobatfamilj* ingår även teckningen av ett apkranium, vilket bekräftar att Picasso använde sig av hjälpmedel för att få till en så naturlig återgivning av apan som möjligt. En annan förstudie av *Akrobatfamilj* visar att Picasso först placerade apan på avstånd från familjen, för att senare inkludera den i gemenskapen.

PROVENIENS

Med största sannolikhet köpte Leo Stein *Akrobatfamilj* från konsthandlaren Clovis Sagot våren 1905. Stein hade tidigare besökt Picassos utställning på Galerie Serrurier och var redan bekant med konstnärens verk. I samband med ett ytterligare förvärv av en målning av Picasso hösten 1905, *Flicka med blomsterkorg*, introducerade Leo Stein Picasso för sin syster Gertrude Stein. Konst-

Michael och Sarah Steins våning på Rue Madame i Paris 1907. *Akrobatfamilj* skymtar i övre högra hörnet. Annette Rosenshines fotoalbum, Paris 1907, The Bancroft Library, University of California, Berkeley.

förvärven blev början till en betydande vänskap mellan Picasso och familjen Stein, vars hem var en viktig mötesplats för konstnärer och intellektuella i det tidiga 1900-talets Paris. (*The Steins Collect: Matisse, Picasso, and the Parisian Avant-Garde* 2011, s. 28–35)

Av arkivfotografier att döma är det inte säkert att *Akrobatfamilj* hängdes upp i Leo och Gertrudes gemensamma våning på Rue de Fleurus. De arkivbilder där verket skymtar kommer från

brodern Michael och hans hustru Sarah Steins våning på Rue Madame och kan dateras till 1907.

En annan arkivbild av verket, som tidigare har antagits visa Leo och Gertrudes gemensamma våning, definieras numera till en okänd plats. Då Sarah och Michael renoverade sitt hem 1906 kan verket möjligtvis ha placerats tillfälligt hos Annette Rosenshine, en vän och kollega till familjen Stein som hyrde en våning i samma hus. (Bishop 2019)

Arkivfoto från okänd plats som visar *Akrobatfamilj* tillsammans med två andra verk av Picasso, *Nude with Crossed Legs* (1903) och *Strolling Player and Child* (1905) som med största sannolikhet ingick i Sarah och Michael Steins konstsamling. Annette Rosenshines fotoalbum, The Bancroft Library, University of California, Berkeley.

Akrobatfamilj fanns i Paris fram till 1916, då målningen omnämns i ett brev från den norske konsthandlaren Walther Halvorsen till Nationalmuseums chef Richard Bergh, daterat november 1916. Halvorsen hade studerat för Matisse i Paris 1909–1910 och var vid sidan av uppdrag som konstkritiker engagerad i att förmedla fransk konst till Norden. I brevet berättar Halvorsen att Michael Stein med familj ska flytta tillbaka till USA och att de därmed lämnar flera av sina konstverk till försäljning. *Akrobatfamilj* ingick i en sändning verk som Nationalmuseum mottog i slutet av 1916. Då Nationalmuseum redan hade köpt målningar av Matisse och Renoir avstod museet förvärvet av *Akrobatfamilj*. Halvorsen hade dock som avsikt att donera *Akrobatfamilj* till Nationalmuseum. Under något oklara omständigheter och missförstånd i kommunikationen hann konstamlaren Conrad Pineus köpa verket till sin privata samling i Göteborg innan Nationalmuseum hade uppfattat Halvorsens avsikt, vilket medförde att de gick miste om donationen. (Osterman 1953, s. 91–94)

Pineus var en av sin tids mest betydelsefulla konstmecenater i Sverige och samlade framför allt samtida nordisk och svensk konst. Under 1915–1920 etablerade han även en viktig samling av franska moderna mästare där *Akrobatfamilj* kom att ingå. Pineus internationella samling kom att

betyda mycket för konstnärerna i Göteborg. Tack vare den kunde de närläsa franska moderna mästarna på hemmaplan – vilket var extra angeläget under första världskrigets isolering.

Efter en förödande aktieinvestering – som gjorts med ambitionen att för vinsten kunna införliva en annan betydande konstsamling i sin egen, tvingades Pineus att sälja sin franska samling. Den norske konstnären Henrik Sørensen rådgav ofta Pineus när det gällde inköp av internationell och samtida skandinavisk konst. Sørensen var engagerad i avyttringen av Picassos *Akrobatfamilj* och betonade vikten av att verket skulle stanna i Göteborg. (Sanstøl Wollebæk 1988, s. 49–54) Med hjälp av en donation från Hjalmar Wijks fond kunde Göteborgs konstmuseum förvärva verket till sin samling 1922.

Sedan dess har *Akrobatfamilj* varit ett av de mest avbildade och efterfrågade verken i Göteborgs konstmuseums samling, men sparsamt utlånad på grund av osäkerhet kring verkets kondition. Frågetecknen kring konditionen har med detta projekt rätats ut, och museet har numera en klar bild av dess tillstånd. När verket nu åter visas i museet är det med fördjupad kunskap som bidrar till förståelsen, och kanske också ger en extra dimension åt upplevelsen, av detta nyckelverk i en betydelsefull period i Picassos konstnärliga utveckling.

Referenser

Picasso. *Bleue et Rose*, red. Laurent Le Bon, Musée d'Orsay, Paris 2018, s. 238.

Pierre Daix, *Le nouveau dictionnaire Picasso*, Paris 2012, s. 536.

Stein, Leo, *Appreciation. Painting, Poetry and Prose*, Lincoln and London 1996, s. 169.

Theodore Reff, "Themes of Love and Death in Picasso's Early Work", i *Picasso in Retrospect*, red. Roland Penrose och John Golding, New York 1973, s. 11–47.

The Steins Collect. Matisse, Picasso, and the Parisian Avant-Garde, red. Janet Bishop, Rebecca Rabinow och Cecile Debray, San Francisco Museum of Modern Art, San Francisco 2011, s. 28–35.

E-brev från Janet Bishop 2019-05-02, curator för *The Steins Collect. Matisse, Picasso, and the Parisian Avant-Garde*, San Francisco Museum of Modern Art.

Gunhild Osterman, "Richard Bergh och Nationalmuseum", *Konstrevy* XXXIV nr 3 1953, s. 91–94.

Jorunn Sanstøl Wollebæk, "Henrik Sørensen og Göteborg-mesénene", *Konsthistorisk tidskrift* vol. 57, häfte 3–4, 1988, s. 49–54.

Bilaga 3

Tekniska analyser och upptäckten av en okänd skiss. Konserveringsprojekt knutet till Picassos Akrobatfamilj

I samband med en låneförfrågan från Musée d'Orsay i Paris och Fondation Beyeler i Basel 2016, påbörjade Göteborgs konstmuseum under 2017 ett omfattande konserverings- och forskningsprojekt kring Pablo Picassos verk *Akrobatfamilj* (1905), ett nyckelverk i konstnärens produktion och en av museets mest avbildade och efterfrågade målningar. Forskningsarbetet leddes av museets papperskonservator fil.lic. Mariateresa Pullano i samarbete med CATS och MOLAB, en del av det europeiska forskningsprojektet IPERION. I denna text beskrivs forskningsprocessen och de resultat som presenterades i en utställning på Göteborgs konstmuseum 2019.

Text: Mariateresa Pullano

Forskargruppen började med att undersöka målningens material, teknik och kondition, det vill säga var i nedbrytningsprocessen den befinner sig. Vid detta inledande stadium rådde osäkerhet kring vilken teknik Picasso hade använt, eftersom det finns motstridiga beskrivningar i

gamla kataloger och arkivdokument. I vissa kataloger nämns pastell som en av teknikerna, vilket inte är förvånande med tanke på pigmentets puderliknande utseende. Eftersom målningen alltid visats bakom glas var det svårt att visuellt fastställa om tekniken verkligen är pastell. Om

Fig 1. Pablo Picassos *Akrobatfamilj* (1905) idag (vänster) jämfört med ett tryck från 1964 (höger).

pastell är en del av tekniken innebär det ett antal problem i förhållande till att hantera målningen i samband med transport och utlån.

På grund av dess puderliknande och flyktiga natur är pastell oerhört känsligt för varje rörelse och vibration. Men enligt information från olika kataloger och arkivdokument är den vanligaste tekniken i Picassos produktion på kartong mellan 1905 och 1906 inte pastell utan gouache. Även *Akrobatfamilj* är utförd på kartong. Den oförnissade ytans matta karaktär är typisk för gouache, så det skulle kunna vara den teknik som använts även här. Förstoring av pigmenten visar inbäddade fibrer och spår från avdunstade vattenbubblor, vilket styrker tesen att det rör sig om gouache snarare än pastell. Under reflekterat

ljus och släpljus verkar vissa områden dock glänsande, vilket istället tyder på ett fettbaserat ämne som olja.

Vad säger tidigare forskning? Två vetenskapliga analyser av verk som liknar *Akrobatfamilj* gällande material och teknik, *Flicka i chemise* på Tate Modern och *Saltimbanque i profil* på Metropolitan Museum of Art föreslår att Picasso använde en teknik som kallas "essens", där oljan i färgen avlägsnas med terpentin. Det här ger en matt transparent yta som liknar gouache. Konservator samlar i nuläget in vetenskaplig evidens för att avgöra om *essens* är den korrekta beskrivningen av målningens teknik. Genom denna undersökning ökar förståelsen för tekniken, liksom för materialet och dess nedbrytningsprocess.

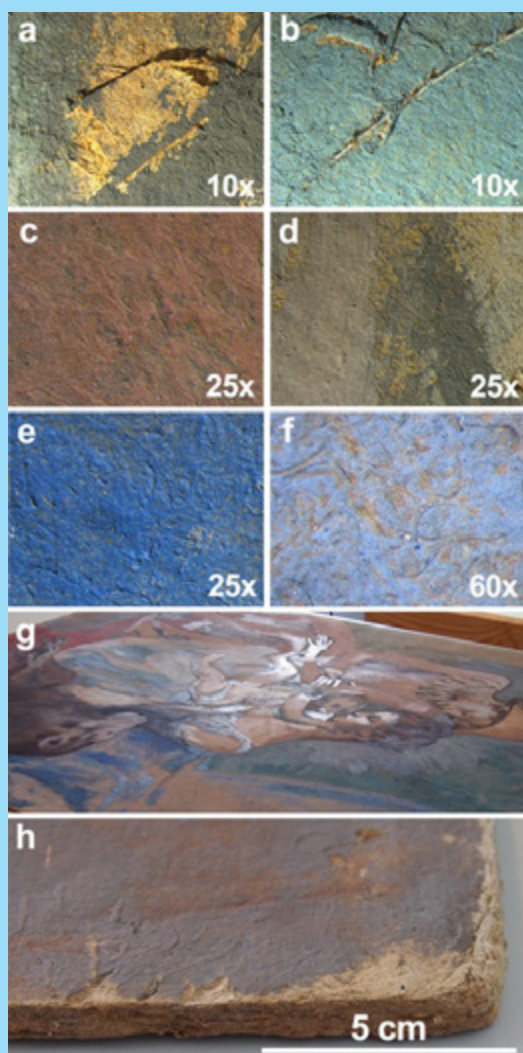

Fig 2. Makrofotografier av detaljer från målningen (a-f); bild av målningen under reflekterat ljus (g); detalj i hörnet som visar delaminering av kartongen (h).

Alla material bryts med tiden ner. För vissa material sker det snabbare än med andra. Målningar på kartong, som är underlaget för *Akrobatfamilj*, tillhör dessvärre de mer känsliga. Det är därför viktigt att förstå samspelet mellan miljön och föremålets kemiska och fysiska struktur, för att förhindra nedbrytningen så mycket som möj-

ligt. För att öka förståelsen för materialet, tekniken och målningens kondition har Göteborgs konstmuseum genomfört vetenskapliga undersökningar i samarbete med CATS och MOLAB, en del av det europeiska forskningsprojektet IPERION.

Det första steget var en visuell undersökning där målningen jämfördes med fotodokumentation från arkiv och gamla katalogbilder. Här blev det tydligt att de blå pigmenten i bakgrunden visar prov på kraftig blekning och missfärgning. (Fig. 1a och 1b) Ytterligare teknisk fotografering och fiberanalys visade en korrelation mellan nedbrytningen av kartongen och missfärgningen av pigment. De mest känsliga och nedbrutna områdena är skivans kanter och hörn, som visar en delaminering i den skiktade strukturen (fig. 2h), det vill säga att lamineringen, kartongens sammanhållande limbindning, börjat lösas upp, varmed ytskiktet förstörs. Denna nedbrytning är troligen också relaterad till skador som uppkommit under hantering av verket. I undersökningen genomfördes multipektraanalyser (XRF, FTIR och UV-Vis-NIR reflektansspektroskopi) för att uppnå en bättre förståelse av måleritekniken, identifiera material och finna förklaringar till missfärgningen.

KARTONG OCH MÅLERITEKNIK

Valet av kartong som underlag var med största sannolikhet avsiktligt och hänger troligen samman med Picassos användning av essens. För att uppnå den matta och kritaktiga effekt som han eftersträvar, krävdes en absorberande yta med jämn struktur. Kartong passade utmärkt i detta syfte. Den här specifika typen av kartong var dock inte avsedd som ett konstnärsmaterial, men den var lätt att få tag i och jämförelsevis billig. Kanske kan bristen på ekonomiskt stöd under de första åren och det faktum att Picasso gärna experimenterade förklara valet av material. Fiberanalysen indikerade att kartongen är tillverkad av mycket lignifierad mekanisk trämassa, det vill säga med hög halt av bindande lignin med

några spår av ull och bomull, vilket är typiskt för lågkvalitativ kartong. Lignin bryts lätt ner till syrahaltiga ämnen, vilket påskyndar nedbrytningsprocessen för pappersmaterial.

PIGMENTANALYS

Vid sidan av underlaget analyserades färgskiktets pigment. Dessa fastställdes till vermilion, blyvitt, ultramarin, pariserblått (Preussian Blue), röd schellack (Red Lake), bensvart samt gulockra.

Analysen av de vita områdena avslöjade förekomsten av två olika typer av vit färg, båda blyvitt med något skilda kemiska beståndsdelar. De två typerna av vita färger, som använts i kombination med andra pigment, förekommer på olika områden över hela målningen.

Analysen kunde fastställa att vermilion, bestående av kvicksilversulfid, användes för att måla majoriteten av de röda områdena. Mycket små mängder kvicksilver har upptäckts nästan överallt i målningen, även i områden som inte är röda, vilket tyder på att dessa ämnen kan ha överförts exempelvis via penslar som inte rengjorts ordentligt. Varierande mängder blyvitt och vermilion har blandats för att skapa olika rosa nyanser, vilka framför allt har använts till hudtoner, kvinnans skor och andra detaljer.

I huvudsak har två pigment använts för att måla svarta, grå och bruna områden, nämligen bensvart och pariserblått. Analyser visar även förekomsten av små mängder vermilion i de bruna nyanserna. Förekomsten av andra pigment eller färgämnen som ger brun färg kan emellertid inte uteslutas.

Två typer av grönaktig färg har identifierats på målningen. Den första, som upptäcktes på kvinnans klänning och barnets ansikte, består av en blandning av pariserblått och gulockra. Den andra, som identifierats i bakgrunden, förefaller uteslutande bestå av pariserblått. Den senare grönaktiga färgen framställde Picasso antagligen genom att experimentera och applicera en utspädd blå färg

på den gulaktiga kartongen, vilket troligen gav en grön nyans. Ytterligare närvaro av ett gult färgämne kan emellertid inte uteslutas, men upptäckten och identifieringen av denna typ av föreningar med icke-invasiva analyser är ganska svåra att göra.

Picasso använde sig av två blå pigment för att måla draperiet i bakgrunden, vilket är det område som har påverkats mest av missfärgning. De två pigmenten ultramarin och pariserblått förekommer ofta i olika föreningar med varandra i den nedre delen av draperiet, vilket tyder på att Picasso blandade dem i olika kombinationer för att skapa varierade nyanser. Omvänt identifieras ultramarin huvudsakligen i den övre delen av draperiet, där pariserblått är nästintill obefintligt förekommande. I de mest blekta delarna av draperiet kan analysen visa spår av ultramarin, även

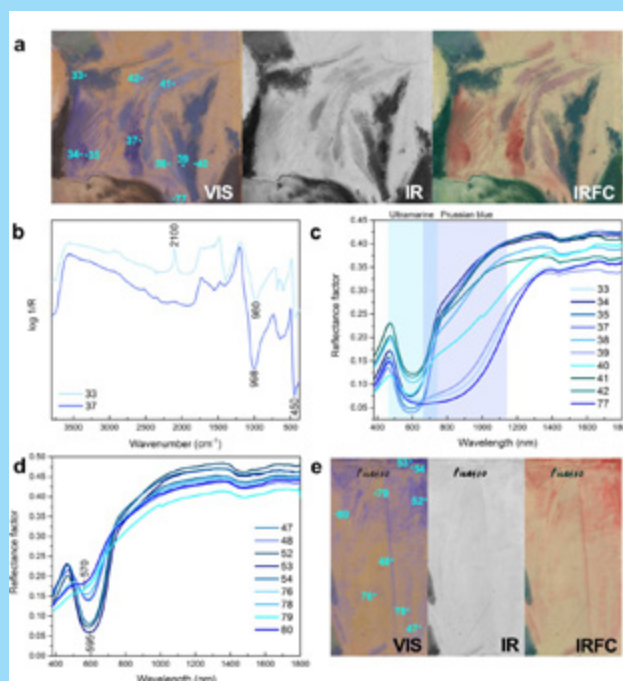

Fig 3. Detalj av den nedre delen av gardinen (a). FTIR (b) och FORS (c) spektra av blå områden målade med olika blandningar av Blue I och II. FORS-spektra av blå bleknade områden (d). Detalj av den övre delen av draperiet (e).

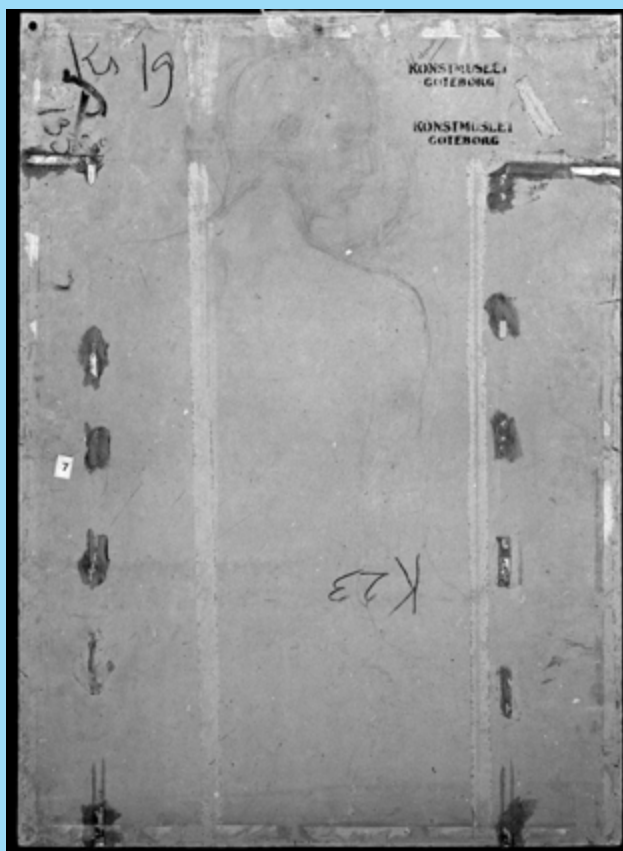

Fig 4. Bild tagen med infraröd kamera av baksidan av Pablo Picassos *Akrobatfamilj* (1905) där den tidigare okända skissen framträder.

om pigmenten knappt kan urskiljas med blotta ögat. Båda pigmenten är kända för sin ljuskänslighet. Den dåliga ljusäktheten hos pariserblått har observerats sedan andra hälften av 1800-talet. Det har rapporterats att pigmentet har en tendens att blekna vid exponering i ljus när det blandats med vita pigment. Blekningen beror på en fotoredoxprocess och påverkas på olika sätt av övriga föreningar (fyllmedel och pigment), underlag (duk och papper), miljöförhållanden och tillverkningsförfarandet.

SLUTSATSER

De vetenskapliga analyserna gav värdefull information om sammansättningen av material i *Akrobatfamilj*, vilket hjälpte till att avslöja fler detaljer kring måleritekniken. Ur bevarandepunkt, med beaktande av alla fynd, visade det sig att flera parallella faktorer har orsakat missfärgningen av pigmenten i *Akrobatfamilj*. Den huvudsakliga externa faktorn är ljusexponeringen, vilket främst har påverkat den pariserblå färgen. De interna faktorerna är sammansättningen i färgerna (fyllmedel och pigment) och höga syrahalter i kartongen som framför allt påverkat det ultramarinblå pigmentet.

På grund av känsliga material kan kartongens höga halter av syra inte sänkas för att fördröja nedbrytningsprocessen i detta specifika fall. De yttre faktorerna kan däremot kontrolleras för att i möjligaste mån bevara målningens material och identitet. Kontrollerad belysning i utställningssalar och under eventuella utlån är en åtgärd som redan genomförts av museet. Dessutom har en mikroklimatram byggts för att skydda målningen från yttre fluktuationer gällande temperatur och luftfuktighet samt mekaniska skador.

De tekniska analyserna har som främsta mål att främja bevarandearbetet, men de kan också bidra med fördjupad förståelse av konstverket. I detta fall kunde undersökningen dessutom bidra med en sensationell upptäckt. I samband med att verket monterades ur sin ram upptäcktes en tidigare helt okänd skiss på baksidan av målningen. Kanske kan det vara en påbörjad studie till en annan målning från samma period. Vi vet att Picasso tenderade att återanvända former i sina verk, men i nuläget finns ingen klar koppling till ett annat verk från samma tid. Då det finns väldigt lite information om skissen kan den ge uppslag till framtida forskning.

